

DZIEŃ POMORSKI

BEZPARTYJNE PISMO CODZIENNE

Dzisiejszy numer liczy **16 str.**

Naczelny Redaktor przyjmuje codziennie od godz. 17-7 w poi

Retros w Redakcja nie zwraca

Redaktor Naczelny i Wydawca: Dr. Adam Brzeg

Redakcja Administracja: Toruń, Szeroka 11

Konto czekowe P. K. O. Nr 160-315

Tel. Redakcji: dzienne 402, nocny 211
Telefon Administracji: 286

Cena numeru

w Toruniu

i na prowincji **gr. 20**

Oddziały: Gdańsk, Stadtgraben 6, telefon 214-94 — Gdynia, ul. 10 lutego, tel. 15-44 — Grudziądz, Sienkiewicza 9, tel. 442.
Wejherowo, Gdańska 4, telefon 64, — Bydgoszcz, ul. Mostowa 6, tel. 22-18, — Inowrocław, ul. Dworcowa 3, telefon 312.

Rok III.

Toruń, niedziela 22 listopada 1931

Nr. 270

Rewolucyjne odezwy „Wyzwolenia” i wywrotowa działalność b. posłów opozycji w 23 dniu procesu przywódców Centrolewu

(o) Warszawa, 21. 1. (Tel. wł.). Wczoraj w procesie Centrolewu zeznawali m. in. niejaki Garmulewicz, rolnik z pow. miechowskiego, Jan Blitek, Kazimierz Dudziński. Wszyscy charakteryzują działalność osk. Bagińskiego.

Dalej zeznaje długoletni działacz Wyzwolenia, prof. Politechniki Stan. Kalinowski, który stwierdza, że Centrolew był luźną konfederacją stronnictw celem utworzenia wspólnej listy do nowych wyborów. Dalej mówi o działalności pos. Putka i Bagińskiego, o których stwierdza, że należeli oni do elity stronnictwa i nadawali ton w poszczególnych sprawach. Kiedy świadek stwierdza, że w stronnictwie nie było prądów rewolucyjnych, prokurator przypomina świadkowi

sprawę Wojewódzkiego,

który obecnie służy państwu ościennemu (Moskwie — przyp. red.). Świadek nie daje na to wyczerpującej odpowiedzi.

Następny świadek sen. Wacław Januszewski mówi, że Centrolewowi chodziło o obronę prawa i konstytucji. Gdy na zapytanie prokuratora, czy w Wyzwoleniu mówiono o nielegalnej walce przeciw rządowi i przygotowywaniu zamachu, świadek odpowiada przecząc. Prokurator, zwracając się do sądu, prosi o odczytanie odezwy Wyzwolenia, załączonej do akt sprawy. Odezwa ta zawiera, jak się oka-

zało, ustęp: „Sejm nie może legalnymi środkami zwalczać rządów pomajowych”. Na dalsze pytania prokuratora i przypomnienie kilku demagogicznych artykułów, świadek daje wymijające odpowiedzi.

Następnie zeznawali jeszcze świadkowie Andrzej Waleron, b. prezes Wyzwolenia, obecny wiceprezes Str. Lud., Wrona, prezes wydz. wykon. Str. Lud., pos. Paweł Zaleski, Dobrosz i Grudziński.

Nowy Wojewoda Pomorski p. Stefan Kirtiklis

(o) Warszawa, 21. 11. (T. wł.) P. Prezydent Rzplitej podpisał wczoraj dekret, przenoszący w stan spoczynku p. wojewodę pomorskiego Wiktora Lamotę. Jednocześnie p. Prezydent mianował dotychczasowego wicewojewodę łódzkiego Stefana Kirtiklisa wojewodą pomorskim.

Wojewoda Kirtiklis obejmuje urządowanie w Urzędzie Wojewódzkim w Toruniu dzisiaj, dnia 21 b. m.

Stanowisko wicewojewody łódzkiego nie zostało dotychczas obsadzone.

Nowy wojewoda pomorski, Stefan Kirtiklis urodzony 8 stycznia 1890 roku w Kolnie, pow. białostockiego, po ukończeniu szkoły realnej zmuszony był wyjechać jako emigrant polityczny zagranicę do Brukseli, gdzie studiował na wydziale nauk ekonomicznych uniwersytetu brukselskiego. W latach 1904—1905 jako uczeń szkoły realnej bierze czynny udział w życiu politycznym niepodległościowym. Za czynny udział w strajkach szkolnych władze rosyjskie aresztowały go i osadziły w więzieniu śledczym. Po kilkumiesięcznym pobycie w więzieniu aresztant stanął przed sądem polowym, który musiał go zwolnić od kary z powodu młodego wieku.

W latach 1914—1917 pracuje w Polskiej Organizacji Wojskowej początkowo w Warszawie, a następnie w okręgach Łomża, Zagłębie Górnice, Piotrków i Kielce. W roku 1917 wstępuje do Naczelnego Dowództwa Wojsk Polskich, gdzie zostaje komendantem kompanii szkolnej w stopniu podchorążego. W listopadzie 1918 r. bierze czynny udział w rozbrojeniu

okupantów, a w grudniu tegoż roku obejmuje stanowisko inspektora milicji ludowej.

W początkach 1919 roku bierze czynny udział w marszu na Wilno i w walkach pod Wilnem, a po zajęciu Wilna organizuje i dowodzi bataljonem milicji w tym mieście. Następnie zajmuje szereg stanowisk kierowniczych w żandarmerji polowej w Wilnie, Mińsku oraz w innych miastach wschodniej Polski. Po zajęciu Wilna przez wojska gen. Żeligowskiego w r. 1920 otrzymuje nominację na szefa służby bezpieczeństwa Litwy środkowej, a w kwietniu 1921 r. nominację na dowódcę 1-go dyonu żandarmerji polowej. W latach 1922—1926 zajmuje kierownicze stanowisko w służbie żandarmerji wojskowej, jednocześnie biorąc żywy udział przy organizowaniu akcji objęcia przyszarpanej Polsce części pasa neutralnego przez związek bezpieczeństwa w kraju w Wilnie, którego był komendantem.

W tym okresie czasu nawiązuje bezpośrednią łączność z Pomorzem, kończąc wyższy kurs oficerski w Grudziądzu, po czym powołany jest na stanowisko

Charakterystyczny proces

obserwacja zjazdu Stahlhelmu — szpiegostwem
Włec Niemcy łamią traktat wersalski — przuspasabiając młodzież wojskowo

(o) Berlin, 21. 11. (Tel. wł.). Wczoraj rozpoczął się proces przeciw obywatelowi polskiemu Sternowi, oskarżonemu o rzekome szpiegostwo wojskowe.

Akt oskarżenia skonstruowany jest w bardzo charakterystyczny sposób. Zarzuca bowiem oskarżonemu, że ten, OBSERWUJĄC ZJAZD STAHLHELMU WE WROCŁAWIU, Z OBSERWACJI TYCH WYŚNAŁ WNIOŚKI CO DO SIŁ ZBROJNYCH NIEMIEC.

Rozprawa odbyła się przy drzwiach zamkniętych. Obrona stwierdziła, że SKORO STAHLHELM NIE JEST ORGANIZACJĄ WOJSKOWĄ, NIEMA POTRZEBY UKRYWANIA SZCZEGÓŁÓW PROCESU PRZED OPINIĄ PUBLICZNĄ. Sąd mimo to nie przychylił się do wniosków obrony. Należy przy tej sposobności podkreślić stanowisko rządu niemieckiego wobec Stahlhelmu. Niemiecki minister spraw zagranicznych oświadczył, że rząd nie ma żadnego wpływu na Stahlhelm jako organizację prywatną.

Sensacyjna tragedia miłosna

Księżniczka Woroniecka z zazdrości zabiła swego narzeczonego

(o) Warszawa, 21. 11. (T. wł.) Wczoraj rano rozegrała się w Warszawie sensacyjna tragedia. W mieszkaniu przy ul. Senatorskiej 5 mieszkał z matką i 2 córeczkami znany w stolicy kupiec, przedstawiciel wielkiej firmy szwedzkiej Brunon Jan Boy. Był on żonaty z córką znanego przemysłowca łódzkiego, z którą ostatnio prowadził rozwód.

W lecie poznał Boy 24-letnią KSIĘŻNICZKĘ ŻYTĘ ZOFJĘ KORYBUT-WORONIECKĄ. Między 40-letnim handlowcem a młodą dziewczyną zawiązał się FLIRT, KTÓRY ZAMIENIŁ SIĘ W GŁĘBSZE UCZUCIA. Woroniecka przybyła do Warszawy i zamieszkała w charakterze narzeczonej w mieszkaniu Boya.

Ostatnio miał przyjechać do Boya brat jego z Ameryki, KWAKIER, bardzo wrażliwy na punkcie moralności. Boy zaproponował wobec tego Woronieckiej, by w tym czasie zamieszkała w hotelu. Między narzeczonymi w związku z tem dochodziło do ciągłych sprzeczek. WORONIECKA POSADZAŁA BOYA O ZDRAJĘ I ZAMIAR POZBYCIA SIĘ JEJ.

Wczoraj rano również doszło do scysji. W pewnej chwili młoda kobieta wydobyla z nocnego stolika rewolwer i oddała w kierunku Boya, odwróconego do niej plecami, 7 STRZAŁÓW. Zanim przybyło pogotowie, RANNY ZMARŁ. Aresztowana Woroniecka zeznała, iż Boya zastrzeliła z zazdrości.

komendanta kadry 3 dyonu żandarmerji wojskowej w Grodnie. Na tem stanowisku pozostaje do stycznia 1927 r. Stałdą przechodzi w drodze służbowej do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, wkrótce obejmuje stanowisko naczelnika wydziału bezpieczeństwa w wileńskim urzędzie woj. Następnie obejmuje stanowisko wicewojewody wileńskiego i pełni ten urząd do 1930 roku. W czerwcu 1930 roku przeniesiony do Łodzi na stanowisko wicewojewody, gdzie przebywał aż do chwili powołania na stanowisko wojewody pomorskiego.

Na polu pracy społecznej nowy wojewoda pomorski położył wiele zasług. Czynną odegrał rolę zarówno na kresach jak i w innych ośrodkach Polski. Na terenie wileńskim był m. in. przewodniczącym Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny, prezesem Związku Legjonistów i Związku Peowików.

Tramwaje w Warszawie ruszają

działki zdecydowanej postawie władz — strajk zakończono spokojnie

(o) Warszawa, 21. 11. (Tel. wł.). Wczoraj o godz. 12 w poł. zaczęli się zjawiać w remizach tramwajowych strajkujący. Nastrój strajkowy nawet wśród zwolenników CKW zaczął się załamywać. WOZY POCHĘŁY RUSZAC NA MIASTO. Pomimo bojowych przemówień CKW musiano się zgodzić z tem, że członkowie w razie kontynuowania strajku zostaną pozbawieni pracy. W ciągu popołudnia ruszyły na miasto wszystkie wozy.

SPOKOJNY PRZEBIEG STRAJKU PRZYPISAC NALEŻY DOSKONALE ZORGANIZOWANEJ SŁUŻBIE BEZPIECZEŃSTWA. Policji do pomocy przydzielono w ostatnim dniu pluton żandarmerji.

Wczoraj zanotowano kilka wypadków teroru. W południe grupa terrorystów napadła na tramwaj i wybiła szyby. Aresztowani terrorystów staną przed sądem dorocznym.

O czym rozmawiał Grandi z Hooverem?

Waszyngton, 21. 11. (PAT.). Według komunikatu urzędowego, w rozmowie między ministrem Grandim i prezydentem Hooverem oraz sekretarzem Stimsonem poruszono otwarcie obecną sytuację finansową, sprawę uregulowania długów między państwami, redukcję zbrojeń i międzynarodowej stabilizacji walutowej. Podkreślano nieurzędowy charakter tych rozmów, które tem samem nie doprowadziły do konkretnych postanowień. Nie mniej jednakże postawione zostały fundamenty dla dzieła poprawy sytuacji światowej. Powszechna zgoda na rozjem zbrojeń wskazuje na wybitną celowość, jaką posiadać będzie przyszła genewska konferencja rozbrojeniowa. Pewne pozytywne rezultaty osiągnięte zostały już teraz w wyrażeniu przez Włochy i Stany Zjednoczone, doprowadzenia do rezultatu porozumienia francusko-włoskiego.

P. Wojewodzie W. Lamotowi na pożegnanie

Opuszcza stanowisko szef administracji państwowej na Ziemi Pomorskiej, Wojewoda Lamot. Odchodzi po przeszło trzyletniej pracy na Pomorzu, spełniwszy te zadania, jakie nakładał nań wysoki urząd wojewody, któremu poświęcił swój najwyższy wysiłek i najlepszą wolę, by sprostać tym trudnym wymogom, jakie na reprezentanta rządu nakłada praca na kresowym odcinku życia państwowego, na tak ważnym dla zadań państwowych twórczych terenie naszego dostępu do Morza.

Przychodzi nam dziś pożegnać ustępującego Wojewodę Lamotą tem serdecznie i goręcej, iż jako organ Obozu Pracy Państwowej żegnamy w nim nie tylko wysokiego urzędnika administracji państwowej, którego czeka niewątpliwie duża praca na innym odcinku życia państwowego.

Przyjdzie nam bowiem pożegnać w ustępującym Wojewodzie zarazem jednego z czołowych ludzi naszego Obozu, karnego żołnierza armii narodowej, b. legionistów i. Brygady, wybitnego działacza

O powagę zadań państwowych

Wojewoda Lamot jest przede wszystkim wybitną indywidualnością polityczną. Przechodząc z innego terenu pracy administracyjnej na Pomorze, wniósł w swą pracę poza dużą rutyną administracyjną i wielkim znawstwem zagadnień gospodarczych, przede wszystkim wielki talent polityczny, o dużym temperamencie, opromienionym żelazną wolą realizacji nakreślonego przez się programu politycznego.

W swych licznych enuncjacjach publicznych podkreślał zawsze i stale powagę tych zadań państwowych, które stoją przed społeczeństwem pomorskim, przed całym narodem.

„Gra idzie nie o marne nadzieje, czy aspiracje... Gra idzie naprawdę o losy Polaków... Bądźcie zdolni dźwignąć odpowiedzialność za losy Polski... Bo nie o zwycięstwo „sanacji” lub „endecji” chodzi, ale o stworzenie trwałych fundamentów państwowości polskiej — mówił niegdyś publicznie.

„Walka polityczna w Polsce idzie o rzeczy ważne, o sprawy mogące stanowić prostoprostu o istnienie Państwa” — przemawiał innym razem do oficerów rezerwy na Pomorzu.

Tę wysoką odpowiedzialność rozumiał przede wszystkim i brał sam za swą całą pracę na Pomorzu Woj. Lamot. Stawiał sam sobie wysokie, nieraz wprost zbyt wysokie wymagania, celowo nieraz stawiał dalekie, nieraz może niewykonalne zadania, z temperamentem urodzonego działacza politycznego nieraz może celowo i świadomie nawet przejawiał pewne problemy, bo w swem rozumieniu, głęboko przetrwonionem, stał na tem stanowisku, przez siebie głoszonem przy każdej okazji, iż — „troga wychowania społeczeństwa, jest to metoda wyciągnięcia zeń najbardziej twórczych i najuczciwszych elementów, aby im rozwiązanie zagadnień państwowych twórczych, stoją-

Dorobek gospodarczy

I tu Wojewoda Lamot jako gospodarz województwa pomorskiego, jako lekarz bóleczek naszej Dzielnicy w dziedzinie ekonomicznej, spełnił swe zadania w sposób wzorowy, w sposób imponujący.

Tych zasług nie zaprzeczy mu nikt z tych czynników gospodarczych Pomorza, które stykają się z realnymi zagadnieniami gospodarczymi tej Ziemi.

Szła tu praca Wojewody Lamoty we wszystkich kierunkach pomocy dla poszczególnych działów naszego życia gospodarczego.

Wysiłki swe koncentrował z kolei Wojewoda Lamot na pomocy dla całego rolnictwa. Kolatał o środki u rządu, by przysłać z pomocą wielkim warsztatom rolnym, osadnikom, drobnym rolnikom. Uratowanie znacznej ilości placówek i warsztatów pracy przed ruiną, to jego duża zasługa.

narodowego i społecznego, chlubnie zapisanego na liście mężów zasłużonych swą pracą na niwie państwowej, żegnać nam trzeba równocześnie tego Wojewodę, którego twórczej inicjatywie zawdzięcza m. in. również nasza placówka prasowa, dziś już po przeszło dwuletniej pracy, tak mocno związana z terenem Pomorza, Wielkopolski i Wybrzeża — swoje powstanie i swój niezwykły, imponujący rozwój.

I dlatego stając przed obowiązkiem pożegnania gorącym sercem opuszczającego Ziemię Pomorską Wojewodę Lamotą, musimy z perspektywy minionych przeszło trzech lat jego działalności na Pomorzu, spojrzeć na pracę jego i żmudne wysiłki w administrowaniu województwem pomorskim, musimy w obiektywnym zestawieniu nakreślić te pozytywne, trwałe i niezapomniane wyniki jego działalności, która zaznaczyła się tak wydatnie i tak dodatnio na wszystkich niemal polach życia państwowego na Pomorzu.

cych przed Polską, powierzyć“.

Twardy w pracy dla siebie, nieugięty w realizowaniu swych wytycznych politycznych, może nieraz sam stwarzał sobie trudności i konflikty, bo to człowiek w czynie niezdolny do kompromisów, nie posługujący się półśrodkami, lecz z wiarą i temperamentem przystępujący do rozwiązywania tych zagadnień politycznych, które stały przed nim na Pomorzu.

Ale cechą tem wybitniejszą ustępującego Wojewody był wielki talent administracyjny. Miał w charakterze swym zdolność budowania, konstruktywnego nadbudowywania tej rzeczywistości, którą w terenie zastawał.

Twórcze działania administracji

A zadania dla szefa administracji państwowej w okresie, gdy Wojewoda Lamot przybywał na Pomorze, były olbrzymie. Należało przecież raz ustalić państwowy program pracy na Pomorzu, należało wejść we wszystkie komórki życia społecznego i gospodarczego Pomorza, wysondować przez szczegółową analizę stan istotny tej tak ważnej, a tak zagrożonej dzielnicy, by otoczyć ją puklerzem obronnym całego państwa, stworzyć mocne fundamenty obronności tej ziemi pod względem politycznym i gospodarczym.

Sukcesy Woj. Lamoty konkretne, niezaprzeczalne nawet ze strony przeciwników politycznych, były przynajmniej w dwu kierunkach olbrzymie:

Wynik wyborów 1930 roku, gdy ani jeden poseł, ani senator niemiecki nie uzyskał mandatu na Pomorzu, oraz stworzenie i przeprowadzenie możliwej (w danych warunkach) realizacji t. zw. natychmiastowego programu pomorskiego.

Są to wyniki, których trwały dorobek pozostanie niewątpliwie jako bezcenna wartość w pracy ogólnopolskiej na Pomorzu.

Równą pieczę otaczał sfery kupieckie i handlowe. Kilku milionowe kredyty dla kupiectwa, nowy typ kredytów obro-

Przyszły gabinet Hitlera Zakulisowe rokowania centrum z hitlerowcami

Berliński „Welt am Abend” donosi: Rokowania centrum z hitlerowcami nad przyciągnięciem tych ostatnich do rządu toczą się dalej za kulisami. W rokowaniach Hitler złożył już nawet gotową listę przyszłego gabinetu Rzeszy, w którym osławiony minister Frick proponowany jest na stanowisko kanclerza, Bruening na ministra spraw zagranicznych, Straser na ministra spraw wewnętrznych, Epp na ministra Reichswehry. Bruening miałby otrzymać tekę ministra spraw zagranicznych ze względu na międzynarodowe sfery finansowe. Bruening odrzucić miał jednakże tę li-

stę, proponując ze swej strony siebie, jako kanclerza i ministra spraw zagranicznych, Fricka na ministra spraw wewnętrznych, Groenera — Reichswehry. Natomiast teki ministrów komunikacji, poczty i pracy miały być oddane hitlerowcom.

W chwili obecnej toczą się rokowania centrum z hitlerowcami nad utworzeniem wspólnego gabinetu w Hesji. O ile do koalicji centrowo-hitlerowskiej w Hesji przyjdzie, wówczas jest bardzo możliwe, że następnym krokiem tego aliansu będzie gabinet Rzeszy o podobnym składzie.

W tym kierunku prowadzona akcja obronna dla rzemiosła, dała kilkamilionowe kredyty dla rzemiosła, umożliwiające przetrwanie drobnych warsztatów w dobie przesilenia.

Specjalna akcja zapomogowa w formie funduszu dla obniżenia procentów z kredytów długoterminowych, dała możliwość wydatnej pomocy dla ważnych pod względem narodowym placówek przemysłowych i handlowych na Pomorzu.

Inicjatywa szefa administracji na Pomorzu rozszerzała się na szereg innych dziedzin naszego życia gospodarczego. Wojewoda Lamot ze specjalną troską i wysiłkiem starał się rozbudować możliwości gospolarcze naszego Wybrzeża, naszego portu narodowego w Gdyni.

Stąd wybitny współdziałal woj. Lamota w dziele przebudowy Pomorskiej Izby Handlowo-Przemysłowej w kierunku uwzględnienia przede wszystkim potrzeb i zagadnień handlu morskiego, stąd stał zainteresowanie, wydatna pomoc i inicjatywa w kierunku rozbudowy Gdyni, użytkowania dla niej kredytów, współpraca w ustaleniu specjalnego ustroju samorządowego dla Gdyni.

W obronie programu gospodarczego Pomorza

Jakby uwieńczeniem wysiłków w kierunku wszechstronnego opracowania opieki gospodarczej dla całego Pomorza było stworzenie przy inicjatywie i współudziale Woj. Lamoty wspólnie z najwybitniejszymi czynnikami gospodarczymi naszej Dzielnicy t. zw. POMOR-

Jasny kierunek państwowy

Niespożyta energia pozwoliła Woj. Lamotowi wywierać swój wpływ bezpośredni we wszystkich dziedzinach życia państwowego na Pomorzu. Bo też jako rutynowany administrator umiał usprawnić podległy mu aparat administracji wojewódzkiej, umiał natchnąć cały zespół swych współpracowników zapalem do pracy, odznaczając się sam wyraźną cechą bezpośredniego udziału w załatwianiu wszystkich spraw bieżących.

Troska o potrzeby i interesy wszystkich warstw społeczeństwa, kontakt bezpośredni z ludnością, a zwłaszcza ta serdeczna, czuła opieka nad każdym szarym nawet obywatelem, dla którego audjencji drzwi zawsze stały w województwie otworem, którego troska była i jego troską, czy chodziło o bezrobotnych, o biednych bezdomnych w barakach, czy drobnych pracowników w handlu, lub rzemiośle, lub ludzi ze sfer robotniczych.

Wielka energia w działaniu, przy specjalnym talencie natychmiastowej realizacji decyzji — znaczy działalność Wojewody Lamoty na każdym polu.

Umiał on nadać każdemu poczynaniu, każdej swej decyzji wyraźny kierunek państwowy, umiał związać celowość swej pracy z całym życiem politycznym, gospodarczym i społecznym Pomorza, iż rzeczywiście dzierżył w swych dłoniach

SKIEJ RADY ZRZESZEN GOSPODARCZYCH, która opracowała szereg memoriałów o potrzebach i warunkach życia gospodarczego na Pomorzu, przedstawiając je Panu Prezydentowi R. P. i członkom Rządu.

Właśnie z inicjatywy Wojewody Lamoty odbyła się na Zamku przy udziale P. Prezydenta Mościckiego i przedstawicieli rządu, oraz czynników gospodarczych, konferencja dyskusyjna, która wyczerpująco naświetliła problemy gospolarcze Pomorza, poatem zaś szereg konferencji w poszczególnych Ministerstwach dał możliwość czynnikom rządowym zorientować się w życiowych postulatach naszej Ziemi Pomorskiej.

Z innych poważnych zadań, jakie były udziałem wybitnej pracy Woj. Lamoty, jako administratora województwa pomorskiego, podkreślić należy duży wpływ na unormowanie życia samorządowego naszej dzielnicy, oraz wydatną sanację oraz rozwój Komunalnych Kas Oszczędności (przez liczne lustracje, zmiany personalne i lorażne zarządzenia) przy równoczesnej pomocy w uzyskiwaniu kredytów dla tych instytucyj.

Na terenie pracy społecznej Wojewoda Lamot otaczał żywą opieką i czynną pomocą wszystkie działy akcji społecznej, biorąc udział intensywny w akcji Floty Narodowej, organizacji L. O. P. P'u, w pracy nad organizacjami P. W. i F. W., oświaty pozaszkolnej i t. d.

Jego dziełem jest ponadto wprowadzenie na terenie Pomorza referentów oświaty pozaszkolnej, oraz stworzenie placówek instruktorów rolnych, z jego inicjatywy nastąpiła również reorganizacja przy czynnej jego pomocy w dziedzinie organizacji pożarnictwa pomorskiego (straże pożarne) i t. d.

ster wszystkich zagadnień naszej Dzielnicy, wywierając swój wpływ silny i stanowczy na całość życia i wydarzeń na Ziemi Pomorskiej.

Gdy w pracy swej uznał za wskazane posłużyć się zdrową, niezależną opinią publiczną, stojącą na gruncie głoszonych przez siebie zasad polityki państwowej, zwrócił się z apelem do społeczeństwa, w kierunku stworzenia poważnej, odpowiedzialnej prasy codziennej, będącej wyrazem ideologii Obozu Państwowego na Pomorzu.

Przy rzetelnym poparciu społeczeństwa pomorskiego, powstała nasza placówka codzienna jako organ Obozu Pracy Państwowej na Pomorzu, i dziś na jej łamach możemy oddać hołd pracy P. Wojewody Lamoty, tej pracy, której od dwóch lat żmudnych wysiłków przypatrywaliśmy się z bliska.

Spełnił sumiennie i ofiarnie trud nań włożony. Stał na posterunku w warunkach nieraz ciężkich, i kierował sprawami Pomorza z rzetelną troską, by tej Dzielnicy pomóc, życie jej ułatwić, wzmocnić jej fundamenty państwowe, związać serdecznie z nami z Państwem i Ojczyzną, by trwała mocna i uświadomiona w swych zadaniach na tych zachodnich rebrach obronnych, dla dobra Najjaśniejszej Rzeczypospolitej.

Dzisiaj gdy po trudzie spełnionym, opuszcza naszą Dzielnicę, będziemy bezwzględnie wyrazem całego nieuprzedzonego i obiektywnie patrzącego społeczeństwa pomorskiego, jeśli mu złożymy imieniem Ziemi Pomorskiej słowa serdecznej podziękności za jego wysiłki dla dobra Pomorza poniesione, wraz z gorącym życzeniem, by jego zdolności i wielkie doświadczenie pozwoliły mu długo jeszcze pracować na dotychczasowej niwie administracji państwowej, dla dobra Państwa.

Wdzięcznym sercem Pomorze żegna ustępującego Wojewodę, składając mu na dalsze koleje pracowitego życia staropolskie życzenie: Szczęść Boże w dalszej pracy dla Polski!

Polska na widowni St. Zjednoczonych

Wdzięczne pole pracy dla naszej propagandy

Klasy wywiad z p. gen. Gustawem Orlicz-Dreszere

Pobyt w Ameryce p. Gen. Gustawa Orlicz-Dreszera — jak już pisaliśmy — stał się jednym pasmem manifestacji Polonji amerykańskiej na cześć Polski i Jej Wodza Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Podróż p. Gen. Orlicz-Dreszera, który reprezentował Rząd i armję polską na zjeździe Legjonu amerykańskiego, organizacji jednoczącej wszystkich byłych uczestników Wielkiej Wojny, oraz wziął udział w sejmach największych polskich organizacji w Stanach Zjednoczonych — będzie miał niewątpliwie doniosłe skutki polityczne, propagandowe i gospodarcze.

Przedstawiciel naszego pisma uzyskał od p. Gen. Orlicz-Dreszera w Gdyni przed zejściem ze statku krótką rozmowę.

— Czy Pan General zadowolony jest z rezultatów swej podróży?

Stany Zjednoczone słotą otworem dla naszej propagandy

— Najzupełniej. Miałem okazję zetknięcia się przedewszystkiem z naszym patriotycznym wychodźstwem oraz z przedstawicielami Stanów Zjednoczonych, zarówno sfer oficjalnych jak i ze społeczeństwem amerykańskim, od Prezydenta Stanów Zjednoczonych p. Hoovera poczynając, a na różnych osobistościach kończąc, których nazwisk w nawale wrażeń i spotkań niesposób było zapamiętać. Stwierdziłem wszędzie bez wyjątku **DUŻY I SZCZERY ENTUZJAZM DLA POLSKI**. Uważam Amerykę za teren nader podatny do propagandy naszego kraju w skali światowej. Bezpośrednie zetknięcie się przedstawicieli Polski z reprezentantami wielkiego narodu amerykańskiego jest najlepszą **KONTRPROPAGANDA PRZECIW WROGIEJ NAM AKCJI**, która nie zaprzestaje swych usiłowań nastrajania zagranicy przeciw naszemu krajowi.

Poza tem nie mam słów poprostu uznania dla naszego wychodźstwa w Ameryce, dla jego patriotyzmu i tężyzny.

Doniosła rola linji Gdynia—Ameryka

— A co Pan General może powiedzieć o linji Gdynia — Ameryka?

— Statki tej linji spełniają swe zadanie wprost idealnie. Podróż w obie strony miałem wygodną i bardzo przyjemną. Wszyscy oficerowie i załoga, z kapitanami Borkowskim i Stankiewiczem na czele, czynią poprostu więcej, niż mogą, by pasażerowie, odbywający podróż na ich statkach, zachowali ją na długo w miłej i wdzięcznej pamięci. Obaj kapitanowie są nie tylko pierwszorzędnymi marynarzami, ale mają także duże poczucie komercyjne. Trzeba widzieć, jak rozmawiają z pasażerami i to nie tylko z pasażerami I klasy, jak troszczą się o ich wygodę i poczucie na statku.

Wogóle uważam linję Gdynia—Ameryka za **KOŁOSALNY ATUT POLITYCZNY I GOSPODARCZY W NASZYM REKU**. Zamknięcie tej linji byłoby poprostu klęską narodową. Mówię te słowa po dokładnem przyjrzeniu się pracy tych statków i uważam, że każdy grosz, wydany na podtrzymanie tej linji, borykającej się — jak wszystkie zresztą linje okrętowe na świecie — z kryzysem, za pieniądź szczególnie dobrze oprocentowany.

Ważność nawiązania trwałej łączności gospodarczej z Ameryką

— A jaka jest opinja Pana Generala o możliwości zadzierzgnięcia bliższego kontaktu gospodarczego z Ameryką i z naszym wychodźstwem za oceanem?

— Pod tym względem mamy także ogromne możliwości. Po tamtej stronie gruntu do tego kontaktu jest właściwie już przygotowany. Istnieją tam już różne towarzystwa **DO HANDLU Z POLSKĄ**, o które możnaby się oprzeć. Natomiast brak jest u nas przygotowania do bliższego kontaktu gospodarczego z Ameryką. Mam zamiar zająć się tą sprawą po powrocie do Warszawy, gdyż jest to rzecz pierwszorzędnego znaczenia. Wszelkiego — tłumaczyć tego nie potrzebuje.

Wystarczy parę przykładów. Ameryka zalana jest poprostu wyrobami niemieckimi, czeskiemi i innymi, z którymi nasze towary mogłyby bardzo skutecznie konkurować. Np. w czasie zwiedzania największego budynku na świecie t. zw. „Empire State Building” w Nowym Jorku, zostałem obdarowany przez pułkownika amerykańskiego Bolesa, który mnie po budynku tym oprowadzał, zapalniczką, rzekomo wykonaną z tego samego materiału, z którego ten 102-piętrowy kolos został wybudowany. Tymczasem na odwrocie zapalniczki czytam: „Made in Germany”. W pewnej polskiej szkole

znowu krzesła nosiły pieczęć firmy czeskiej. I tak się dzieje na każdym kroku.

Oczywiście przy odpowiedniej organizacji naszej wymiany towarowej z Ameryką możemy zyskać dla siebie rynek o nieocenionem znaczeniu.

Amerkańskie zaskoczenie wywiadem Boraha

— A jakie wrażenie uczyniło osławione wystąpienie senatora Boraha w sprawie Pomorza?

— Kiedy rozeszły się w prasie wiadomości o tym niesłychanym wywiadzie, zostałem akurat zapro-

Niedźwiedź sowiecki w opalach

Obecnie po zajęciu przez wojska japońskie Czikaru, ważnej stacji węzłowej wschodniomandzurskiej linji kolejowej, wciągnięta zostaje bezpośrednio w sprawę zatargu chińsko-japońskiego także Rosja, dla której linja ta ma doniosłe znaczenie. Należy odczekać, jak dalece Rosja zrealizuje swoje groźby pod adresem Japonji w razie naruszenia interesów swoich.

Niedźwiedź rosyjski: — „Teraz cała sprawa zaczyna mi już dopiekać!”

Echa rozruchów antysemitycznych w prasie berlińskiej

W nr. 547 „Berliner Tageblatt” z dn. 20 listopada br. znajdujemy sensacyjny artykuł p. t. **Awantury pogromowe w Polsce** (Die Pogrom-Hetze in Polen), napisany przez warszawskiego korespondenta tego pisma:

„W chwili, gdy polskie wyższe uczelnie są zamknięte w kraju panuje zawodniczy pokój, okazuje się w pełni rozmiar, cel i metody ruchu narodowo-demokratycznego. Celem jego jest „obalenie rządu”.

„Narodowi demokraci tak kalkulują: Jeżeli rząd w myśl swego programu ochraniać będzie mniejszości żydowskie, wówczas możemy go denuncjować przed narodem jako rząd pracujący dla Żydów.

Jeżeli rząd dopuści do dalszych awantur — to ułatwi rozdmuchanie naszego ruchu i

własny upadek. Narodowi demokraci, wierzącej metodzie nie atakują wprost rządu. Koncentrują swoje siły na ludność żydowską, która im służy jako parawan.

Doprowadza to do zdumiewającego zjawiska, że narodowi demokraci rozwijają krucjatę przeciw Żydom, którzy nie są dla nich żadnymi przeciwnikami, a pozornie nie dbają o rząd, ku któremu w rzeczywistości skierowane są ich groźby (Todesdrohung).

Dalej rozwodzi się korespondent warszawski obszernie nad Ligą Zielonej Wstążki. Walka z żydami ustanie, może po ciężkich walkach, może po pogromach — kończy pismo berlińskie. Ustanie jednak, bo jej trwanie prowadzi do anarchji i nie podźwignie ludności z kryzysowej nędzy. Narodowi Demokraci wiedzą o tem. Odważ-

szony na przyjęcie do jednego z wyższych wojskowych amerykańskich, jednego z wodzów armji St. Zjednoczonych. Wyczulem jakieś zażenowanie zarówno u gospodarza, jak i u innych gości oficerów amerykańskich. Wreszcie gospodarz zaczął sam przy stole rozmowę na ten temat, oświadczaając, że „Amerykanie zostali bardzo nieprzyjemnie poruszeni wywiadem senatora Boraha. Oczywiście — wszyscy Amerykanie rozumieją, że Polsce dostęp do morza jest niezbędnie do życia potrzebny. Sen. Borah zresztą znany jest ze swych ekstrawagancyjnych wystąpień”.

Oświadczyłem na to, że jednak takiej sprawy nie powinno się traktować. P. Borah jest bądź co bądź przewodniczącym komisji spraw zagranicznych Kongresu.

Skorzystałem z okazji, by wyjaśnić, że kwestja Pomorza nie jest dla Niemiec bynajmniej kwestja łączności z Prusami Wschodnimi. Podłożyłem sprawę jest kwestja ekonomiczna. Dzięki Gdańskowi i Gdyni wpadają w coraz większy kryzys porty niemieckie. W ich interesie leży zniszczenie dostępu Polski do morza. I w tem tkwi sedno zagadnienia. Odcięcie Polski od morza, to z jednej strony ruina obecnie kwitnących Gdańska i Gdyni, z drugiej zaś koniec niezależności gospodarczej Polski.

Wyjaśnienie to przyjęte zostało z żywym zrozumieniem. Korzystałem z każdej okazji, by tę sprawę jasno przedstawić.

Sztandary amerykańskie obok sztandarów polskich

— A jak się przedstawia gościnność amerykańska?

— Gościnność Amerykanów jest niezwykła. Spotykałem się wszędzie z nadzwyczajnem przyjęciem. Gdziekolwiek byłem, wszędzie z reguły obok sztandarów amerykańskich, państwowych i pułkowych, widniały tych samych rozmiarów sztandary polskie.

Wszędzie witano mnie, jako przedstawiciela armji polskiej, przepisowemi salutami armatniami.

Wychodźstwo nasze tworzy zwartą całość

— Jeszcze jedno pytanie. Panie Generale! Jaka jest postawa Polonji amerykańskiej wobec „starego kraju”?

— Wychodźstwo nasze w Stanach Zjednoczonych konsoliduje się coraz bardziej i przeobraża się w zwartą całość. Wszystkie organizacje podkreślały stale, że **ZAWSZE I WSZEDZIE BĘDĄ POLSKIE PIERAŁY POLSKIE I JEJ RZĄD**, nie wchodząc zupełnie w kwestje polityki wewnętrznej.

Jest to zasadnicze stanowisko naszego wychodźstwa — zakończył swe niezwykle interesujące informacje p. General Orlicz-Dreszer.

H. T.

niejsi z nich oświadczają cynicznie, że terror przeciwko Żydom będzie przerwany z chwilą jak Piłsudczyzna zostanie obalona.

Tak ocenia „antysemitka” działalność endecji „Berliner Tageblatt”.

Amerykański Jowisz w skórze Boraha

Portret Boraha w piśmie zagranicznym

„Temps” przynosi następujący „portret” Boraha, zamieszczony przez Bernarda Fay’a w „Correspondant”.

Pan Fay przedstawia senatora amerykańskiego jako człowieka nieśmiałego, który, gdy się do niego mówi, patrzy albo w sufit, albo na swoje ręce lub nogi, waha się on między przybraniem pozycji piorunowładnego Jowisza a uczniaka, który nie umie zadanej lekcji. Rola pana Boraha polega na eksplozowaniu, ale że eksplozja jest technicznie wycynnym trudnym, jeśli ma być praktykowana stale, więc senator z Idaho odczuwa wielką żenadę zwłaszcza wobec cudzoziemców. Nie jest wrogiem glorii i wulgędów, lecz nie wie, jak się je przyjmuje.

7 pleców podobny jest do pocziwego

człowieka, z profilu do drapieżnego ptaka, który nigdy jeszcze nie dokonał mordu, z frontu — do polityka”. Żaden polityk w Stanach Zjednoczonych nie cieszy się takim rozgłosem jak Borah. Żaden nie wywiera takiego wpływu, jak on, we wszystkich środowiskach.

Nienawidzę go. Denerwuję się, czytając jego przemówienie, lecz wszyscy uważają go za tego, który kieruje losami Ameryki.

Borah odczuwa niechęć do Europy, nigdy nie chciał jej zwiedzić, niemniej bez szczególnej trudności „rozumie” Niemców.

Ambasadorowie angielscy starali się z największym wysiłkiem od roku 1919 o to, aby go oswoić i ostatecznie udało im się. Francja jest dla pana Boraha „subtelna trucizna, którą się wszczepia w żyłę narodu

amerykańskiego, w jego żołądek za pomocą szampana, w jego umysłowość przez literaturę, w jego imaginację za pośrednictwem marzeń”.

Czem jest dla Boraha Polska, nie potrafimy się rozwozić.

Były zwolennik Roosevelta został prezydentem komisji spraw zagranicznych i sprawą mu przyjemność przeszkadzać w administracji, przeciwstawiać się inicjatywom prezydenta, z którym jednak organizuje wspólne kampanje wyborcze republikańskie.

Brakuje mu logiki. Jego okrzyki bojowe nie mają w sobie nic z doktryny, po pewnym czasie zapomina się o nich.

Borah reprezentuje generację już wymierającą.

Polowanie na króla bandytów

Korsykańskie sensacje

Wysłannik paryskiego „Matin'a“ w korespondencji z Ajaccio pisze o poszukiwaniach Spady, herszta bandytów korsykańskich, przez policję.

„Śledztwo stwierdziło, że przywódcy bandytów nie opuścili dotąd Korsyki. Stwierdzo-

Spada

no, że Spada uciekł pospiesznie z pewnej odczyni w Puncia na parę minut przed przybyciem pogoni. Spada miał zaledwie czas wyskoczyć oknem na drugą stronę zbocza górskiego i zniknąć w ciemnościach wczesnego poranka. Zabrał z sobą tylko strzelbę i — 20 naboń. pistolet automatyczny i mauser bez amunicji.

Przez dwa dni tułał się w pobliżu gór, pukając do znanych sobie domów mieszkańców najbliższych osiedli z prośbą o gościnę i schronienie. Spada prosił, aby go zamknięto w piwnicy, chciał nawet gospodarzom złożyć broń do przechowania. Wszyscy mu odmówili i, wszechpotężny niegdyś król bandytów tułać się musi po Korsyce, szukając dachu nad głową.

PĘTLA OBLAWY ZWĘŻA SIĘ.

Wszystkie porty wyspy są pilnie strzeżone, a jednocześnie zacieśnia się kolo obławy policyjnej zdążającej ku centrum wyspy. Jak stwierdzono ostatnio, Spada błąka się w pobliżu wybrzeża. Zapewne pragnie uciec z Korsyki na jednym z maleńkich statków, które zawijają często do niewielkich portów wyspy.

Okręt wojenny „La Gracienne“ otrzymał rozkaz badania cudzoziemskich żaglowców, które znajdują się w pobliżu wyspy.

SZTAB SPADY.

Oprócz króla bandytów korsykańskich Spady, policja poszukuje i jego „sztabowców“, bandytów Santoni, Caviglioli, Torre.

Caviglioli służył w Ajaccio jako strzelec w jednym z hoteli. Wydawał się miły, uprzejmy, usłużny. Nagle, pewnego dnia porzucił służbę i zaczął „pracować“ z wujem swym, słynnym bandytą tegoż nazwiska, który potem został zastrzelony przez żandarmów. Caviglioli w czasie obławy policyjnej stanął na warcie przy wjeździe do pewnej wsi i ostrzeliwał z automatycznej broni cały wóz pełen żandarmów.

TORRE I SANTONI.

Dużo niebezpieczniejszym jest młody 21 letni bandyta Torre, były sierżant piechoty morskiej, dezertar, doskonale obeznany z nowoczesną bronią. Schronił się on w górach i zabarykadował podobnie jak Spada w pewnej odczyni, gdzie ustawił karabin maszynowy i postanowił drogo sprzedać swe życie.

Brygady żandarmacji poszukują skwapliwie trzeciego wreszcie bandytę, Santoniego.

Santoni jest bohaterem pamiętnej, terrorystycznej imprezy z wiosny b. r., którą warto przypomnieć: 29 kwietnia wachmistrz Faleonetti i żandarm Cathelinan zaarrestowali pewno podejrzane indywiduum i prowadzili je na posterunek policji. W Palneo jeniec prosił o zastrzymanie się w tej miejscowości, aby się nieco orzeźwić.

Pełni współzucia żandarmi zgodzili się na tę prośbę i weszli razem z jencem do kabaretu, gdzie znajdowało się kilka osób.

W KABARECIE.

Bandyta Bartoli ostrzegł już dawniej władze, że nie pozwoli policji „grasować“ w jego rejonie. (Palneo znajdował się właśnie w zasięgu „działalności“ Bartolego). Gdy żandarmi byli w kabarecie, bandyta ukazał się nagłe na progu:

— Znaście mnie? — spytał.

— Owszem. — Jesteś Bartoli!

— Wiecie, że zabroniłem wam pokazywać się w Palueca?

— Spełniamy nasz obowiązek!

— Puśćcie jencia!

Żandarmi widząc groźną postawę mężczyzny, znajdujących się w kabarecie usłuchali rozkazu.

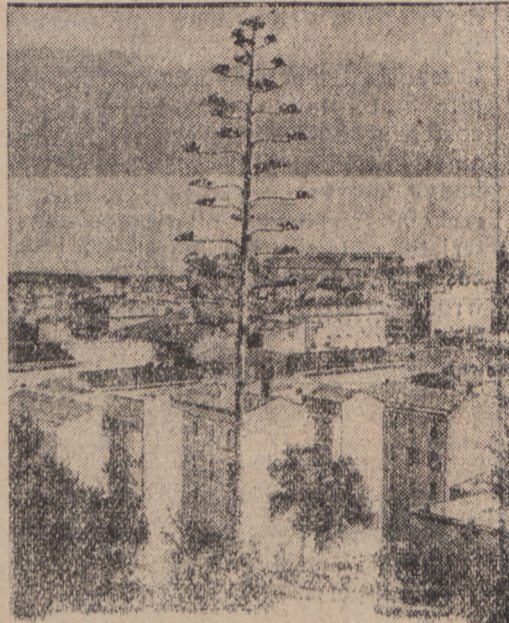
— Oddajcie broń i wyjdźcie!

Zaledwie żandarmi przestąpili próg, bandyta Santoni strzelił, kładąc na miejscu trupem jednego, a raniąc śmiertelnie drugiego, którego „dokończył“ Bartoli.

Bartoli został potem zabity.

Korsykańska walka policji z bandytami obfituje jak widzimy w momenty niezmiernie dramatyczne i krwawe.

Król bandytów korsykańskich, nieuchwytny przywódca bandytów romantycznej stró-

Widok na stolice Korsyki, Ajaccio.

ziemnomorskiej wyspy Korsyki, przyczynia Spada.

wiele trosk i kłopotów policji francuskiej, która w pocio czoła poszukuje go, jak dotąd bezskutecznie.

Teatr powinien przyjść do publiczności...

Co mówi dyrektor teatru w Bratysławie o kryzysie teatralnym?

Dyrektor teatru w Bratysławie (Czechosłowacja), Józef Jarno, udzielił wywiadu jednemu z pism praskich na najżywotniejszy i najbardziej zaradkowy temat, dotyczący teatru: kryzys frekwencji.

Dyrektor Jarno ma swój indywidualny pogląd na tę kwestję, pogląd zaprawiony sni genis amerykanizmem. Twierdzi on, że podstawą stosunku teatru, jego dyrekcji do publiczności powinna być dobrze zrozumiana chęć obsłużenia swego klienta, tak, jak to się dzieje w wielkich magazynach stolic światowych. W wywodach swoich dyr. Jarno opiera się na doświadczeniu własnym w teatrze, którego jest kierownikiem; teatr w Bratysławie cieszy się dużym powodzeniem, wykazuje stałą normę frekwencji dzięki polityce dyrekcji zarówno w wyborze sztuk, jak i w stosowaniu cen i podziale miejsc na widowni.

Oto, jak brzmią poglądy p. Jarno:

„Dla przełamania kryzysu w teatrze nie wystarcza t. zw. inscenizacja „modernistyczna“. Trzeba wyjść poza te szranki, należy przyjść do publiczności tak, jak wielkie orga-

nizacje sprzedają masowej przychodzą do klienteli: wzbudzają jej zainteresowanie, apelując drogą reklamy do poczucia własnego interesu, korzyści, satysfakcji. Teatr musi wkroczyć na drogę analogiczną, posilkując się metodą podobną. Jeśli publiczność nie przechodzi do teatru, teatr powinien przyjść do publiczności. Różne drogi i sposoby prowadzą do tego celu. Byłem w berlińskim teatrze ludowym. Miałem bilet do pierwszego rzędu na balkon. Gdy pokazałem bilet kontrolerowi, odebrał mi go i wymienił na bilet do krzesel.

Taktyka nader racjonalna i słuszną: zapchnięty parter i loże decydują o wrażeniu, jakie robi sala teatralna na widzu i na aktorach. Przykład ten jest jednym z ogniw w łańcuchu środków, jakie należy stosować dla zjednoczenia sobie publiczności. Polityka niskich cen, ulatwienie przy nabywaniu biletów, abonamentów etc. etc. wszystko to odgrywa dużą rolę. Życie biegnie dzisiaj innym nurtem, niż przed wojną i teatr musi przystosować się do życia we wszystkim“.

Or.

Tajemnice gwiazdzistego nieba

Cudowny towarzysz Syrjusa

SŁONECZNY TOWARZYSZ SYRJUSZA.

W sferze Syrjusa krąży dziwna gwiazda z rodzaju słońc, która wiruje dokoła swej większej gwiazdy siostrzanej. Słaby jej blask jaśnieje tylko w największych teleskopach.

Niezwykła jak cała jej budowa jest także historia jej odkrycia. Wielki astronom Bessel z Królewca wynioskował z różnych właściwości toru Syrjusa egzystencję mniejszego trabantu, towarzyszącego Syrjuszowi w jego locie. Astronom obliczył nawet dokładnie tor tej gwiazdy, której dotąd nie widzieli jeszcze żadne oko ludzkie. W półtora roku po dokonaniu tego ciekawego odkrycia Bessel umarł.

Lecz naprzód przez długie lata uczeni badacze tajników nieba silił się o złowienie blasku nieznannej gwiazdy w soczewkach teleskopów. Zaczęto nawet drwić z „rzekomego“ odkrycia trabantu Syrjusa, nazywając manjakiem Bessela.

Tak upłynęło 20 lat, kedy w Ameryce optyk Clark zbudował nową olbrzymią soczewkę. Kiedy sztuczne oko nowego teleskopu po raz pierwszy skierowano na Syrjusa, wówczas dokładnie w miejscu,

Zapobiegajcie chorobom!

Hasło to obiegające całą kulę ziemską, nawołując wszystkie kulturalne społeczeństwa do walki z odwiecznym wrogiem ludzkości — chorobami, zmobilizowało wszystkie twórcze umysły lekarskie do przeciwdziałania szeregemu się znu. Jedynym, według dzisiejszego stanu wiedzy, wypróbowanym i zapobiegającym wszelkim infekcjom w jamie ustnej i krtaeni, gdzie najłatwiej się lokują zarazki grypy, anginy, żyłterytu, szkarlatyny, odry jest środek zapobiegawczy Paramint „Erbe“.

Paramint „Erbe“ są to tabletki o przyjemnym smaku i zapachu, rozpuszczone kilka razy dziennie w ustach w ilości 1—2 pastylek zapobiegają infekcji.

Paramint „Erbe“ stanowią też skuteczny środek dezynfekujący wszędzie, gdzie zachodzi może obawa zakażenia, a mianowicie przy pielęgnowaniu osób chorych zakażenie, podczas epidemii, tak w domu, jak i w szpitalach, szkołach i t. d. Paramint „Erbe“ chroni przed grypą przebiegiem katarem. Dr. L. K.

Mimunia śmiechu

PERY ZAMIAST SAMOCHODU

— Kupilem żonę sznur preł.

— Tak? Chciała przecież samochód, a ty jej kupujesz perły.

— Nie mogę przecież kupić podrobionego samochodu.

PIESZY SPORT.

— Więc pan idzie pieszo dokoła ziemi?

— Tak jest!

— A dlaczego zatrzymał się pan w naszym mieście już cztery tygodnie?

— Bo nie zabrałem jeszcze pieniędzy na bilet kolejowy.

POBOŻNE ŻYCZENIE

Człowiek, który miał wiele długów leżąc na śmiertelnej pościeli, mówił do lekarza:

— Gdybym to mógł jeszcze żyć tak długo, aż spłace wszystkie długi!

— Chcesz pan widzieć żyć wtecznie — odpowiedział lekarz, znający jego położenie.

W WIEKU RADJA.

Dwaj przyjaciele siedzą smutnie przy kieliszku.

— Na nieszczęście nie trzeba czekać, samo przychodzi.

— Zgoda. Nietylko przychodzi, ale nawet przylatuje. Wczoraj otrzymałem monito od wierzyciela za pośrednictwem poczty lotniczej.

JĘJ NARZECZONY

Nasza nowa kucharka nazywa się Anna. Żona przyjęła ją, miała bowiem doskonale świadectwa i sympatyczny wygląd. Jedno tylko: żądała dwa razy w tygodniu „wychodniego“ na wieczór.

— Dobrze — zgodziła się Żona.

— Bo, proszę pani — starła się Anna wytłumaczyć — to nie jest wcale zachcianka z mej strony, lecz mój narzeczony może dopiero późno wieczorem wyjść z domu, gdy jego żona już śpi.

Dlaczego Gdynia będzie kuźnią polskiej ideologii morskiej

Wywiad z Dyrektorem Instytutu Bałtyckiego

Sprawa odczytów w Gdyni, zorganizowanych przez Instytut Bałtycki, staje się głośną w całej prasie polskiej. W kilku najważniejszych organach stołecznych oraz w pismach poznańskich, krakowskich i na Śląsku odczyty Ministra Klarnera i Prof. Tymienieckiego zostały obszernie omówione, krótsze zaś notatki ukazały się we wszystkich niemal pismach polskich. W jednym z pism, zastanawiając się nad programem odczytów morskich w Gdyni, wyrażono opinię, że szkoda jest marnować tak znaczne wysiłki dla akcji na terenie małego miasta, jakim pomimo wszystko jest Gdynia i proponowano przenieść wykłady do stolicy.

Ponieważ jednocześnie powstały w Gdyni pogłoski, że nastąpią zmiany w programie odczytów i podobno najbliższy odczyt zostanie odwołany, zwróciliśmy się natychmiast po informację do tutejszego Oddziału Instytutu Bałtyckiego, który jak wiadomo korzysta z gościnności Państwowej Szkoły Morskiej. Naszego współpracownika przyjął Dr. Józef Borowik, Dyrektor Instytutu Bałtyckiego, który osobiście zajmuje się organizacją Oddziału w Gdyni i z miejsca usuwa nasze wątpliwości, oświadczając co następuje:

„Musimy wytworzyć światopogląd morski”

— Istotnie musieliśmy odwołać odczyt docenta Dr. Adama Rosego na temat „Rolnictwo potrzebuje dostępu do morza”, ale odwołanie niema nic wspólnego z jakąś zasadniczą zmianą naszego programu odczytowego na terenie Gdyni. Poprostu prelegent, który wiadomo jest też twórcą i duszą bloku państw rolniczych nie może przybyć w tym dniu do Gdyni i jego odczyt został przesunięty na termin późniejszy. Natomiast zdążyliśmy porozumieć się z prelegentami i poczynić niezbędne przesunięcia w programie, wskutek czego w poniedziałek 23 listopada wygłosi odczyt Prof. Limanowski z Wilna na temat: „Musimy wytworzyć światopogląd morski”. Odczyt ten może stać się prawdziwym evenementem w życiu kulturalnym Gdyni, zarówno ze względu na temat, jak szczególnie na osobę prelegenta.

Kulturalna dojrzałość Gdyni

— Czy prawda, że Instytut Bałtycki otrzymał propozycję przeniesienia odczytów do Warszawy?

— Sprawa ta była niedawno omawiana na posiedzeniu Zarządu Instytutu Bałtyckiego, postanowiono jednak przeprowadzić próbę „kulturalnej dojrzałości” Gdyni; muszę jednak przyznać, że nie brak sceptyków, którzy uważają, że Gdynia jeszcze „nie dorosła” do tego rodzaju imprez kulturalnych i że efekt będzie zawsze niewspółmierny w porównaniu z wysiłkiem, jaki Instytut wkłada w wykonanie programu wykładów uniwersyteckich w Gdyni.

— Jak jest Pańskie zdanie w tej sprawie?

— Mnie się wydaje, że Gdynia pod względem kulturalnym jest całkowicie „dojrzała”. Więcej nawet spotykam się na gruncie Gdyni z opinią, że poziom wykładów wygłaszanych w Gdyni winien być znacznie wyższy, niż w innym ośrodku kulturalnym, ponieważ tu się zgromadzili ludzie stale pracujący w dziedzinie zagadnień morskich i z konieczności posiadają znacznie głębsze wiadomości w tej dziedzinie.

— Jest w tem niewątpliwie trochę nobizmu Gdyni, ale pomimo to z tem trzeba się liczyć chyba?

Zagadnienia ideologii morskiej

— Owszem, będziemy zwalczać ten „snobizm” i to w ten sposób, że główny nacisk w programie odczytowym położymy na zagadnienie ideologii morskiej — zagadnienie wogóle jeszcze nie pogłębione — a szczególnie obce dla Gdyni — która, jako miasto nowe, nie wytworzyło jeszcze żadnego ośrodka życia kulturalnego, gdzieby w ogniu dyskusji, wzajemnego zbliżenia i oddziaływania mogła się urabiać publiczna opinia co do zasadniczego naszego stosunku do morza. Obywatele Gdyni mają dużo wiadomości morskich, ale nie mają niestety WYROBIONEGO ŚWIATOPOGŁĄDU MORSKIEGO. Odczyty mają się stać kuźnią polskiej ideologii morskiej.

— Jakże to da się osiągnąć?

— Poszczególne zagadnienia mają być tylko punktem wyjścia dla rozważań poszczególnych specjalistów nad rzeczą najbardziej istotną, a tak mało dotychczas pogłębioną. Nasz stosunek do morza powinien polegać nie tylko na znajomości przykładów historii, na rozwoju stosunków morskich w innych państwach, na znajomości obrotów portowych i wysokości frachtów. To wszystko jeszcze nie wystarcza dla ustanowienia światopoglądu morskiego. Najczęściej operujemy w tej dziedzinie zdawkowymi frazesami i ogólnymi hasłami wzorowymi na przykładach obcych. Powtarzamy to wszystko, ale to nas nie przenika, nie wstrząsa nami. Postanowienia tego ważne go zagadnienia w całej rozciągłości podjął się Prof. Limanowski na najbliższym odczycie w Gdyni.

Dalszy cykl odczytów

— Jakie są dalsze plany odczytowe?

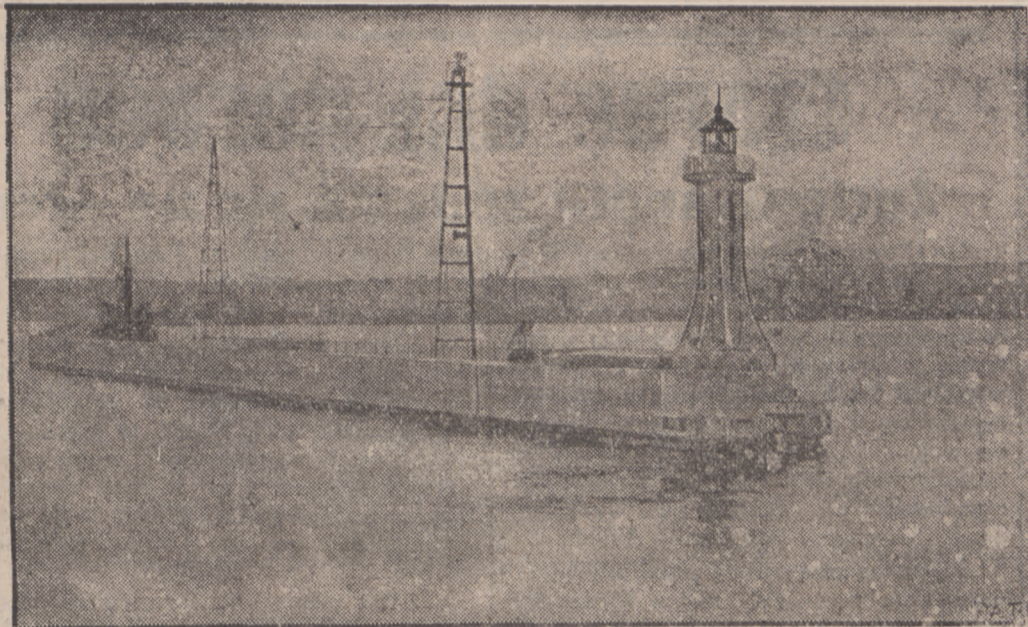
— W tym roku wystąpią poza prof. Limanowskim, prof. Kleczkowski, który będzie mówił o wpływach języka polskiego na dialekty prusko-niemieckie, prof. Dyboski o żywiole morskim w twórczości Conrada.

Po nowym roku przewidywany jest odczyt m. in. znakomitego biologa Prof. Michała Siedleckiego. Każdy z prelegentów otrzymuje z góry rękopisy wszystkich wygłoszonych przed nim odczytów; poszczególne zaś odczyty w rozszerzonej formie mają wyjść jako samodzielne broszury.

— Węc odczyty w dalszym ciągu będą się odbywać w Gdyni?

— Pierwsze odczyty zgromadziły poważne audytorjum, np. na odczycie Ministra Klarnera było blisko 300 osób. Sądymy, że wobec braku innych ośrodków kulturalnych w Gdyni powinno należeć do dobrego tonu bywanie na odczytach i dyskusowanie potem na tematy poruszone przez prelegentów. Lecz nam nie chodzi o same audytorjum w Gdyni — chodzi przede wszystkim o STWORZENIE KATEDRY, z której wybitni uczeni i politycy mogliby rzucić nowe światło na zasadniczy stosunek do morza, stworzyć naukowe podstawy polskiej ideologii morskiej. Najlepszym miejscem dla takiej katedry jest niewątpliwie Gdynia, na którą zwrócone są oczy całego społeczeństwa i skąd oczekiwać winna cała Polska twórczych haseł i wskazań.

Investycje w Gdyni

Tegoroczne inwestycje w Gdyni dotyczyły głównie zabudowy nadbrzeży portowych. — Prace przy budowie samych nadbrzeży i basenów były w roku bieżącym nieco mniej intensywne, niż w latach poprzednich, najważniejsze bowiem roboty w tym zakresie zostały już w porcie dokonane, zaś to, co obecnie jest tu wykonywane, jest przeważnie wykańczaniem, lub uzupełnianiem zasadniczego planu rozbudowy portu. Zbudowano w roku bież. szczególnie dużo w głębi terenów portowych i nadbrzeżach. Zdjęcie nasze dzisiejsze przedstawia główne wejście do awanportu, oraz latarnię wejściową dla sygnalizacji „mgławej i antenowej”.

Ofenzywa bolszewicka na kościół katolicki

Instrukcje komitetu komunistycznego

Komitet wykonawczy komunistycznych partii Europy środkowej zwrócił się do egzekutywy Kominternu z zapytaniem, czy położenie obecne nie wymaga od komunizmu, by wyrzekł zbawcze słowo „rewolucja socjalna”. Na to zapytanie prezydium Kominternu odpowiedziało wydaniem w dniu 28 października nowych wskazówek dla sekcji Kominternu w Austrii, w Czechosłowacji i na Węgrzech. We wskazówkach tych czytamy:

Ponieważ obecnie nowe kredyty zagranicze

ne dla Rosji sowieckiej bardziej zbawcze byłoby niż kiedykolwiek, prezydium zaleca zaniechanie zbyt pośpiesznej akcji rozpaczonego proletariatu dopóki rzeczywistość i dokładnie nie przygotuje się gruntu do wspólnego i zwycięskiego powstania robotników i chłopów. Pierwszym i najważniejszym zadaniem jest natomiast zwrócenie szczególniejszej uwagi na zbiedniałe i nędzą trapiące włościanstwo, gdzie trzeba przeprowadzić uciążliwą, ale w skutkach bardzo opłacającą się, propa-

gandę i organizację. Dalej prace trzeba rozwijać wśród bezrobotnych drobnych urzędników, wśród dotkniętego kryzysem mieszczaństwa, a nade wszystko wśród młodzieży.

W Austrii i na Węgrzech postarać się trzeba o ZŁAMANIE POTĘGI KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO, który obecnie jest „dla komunizmu niebezpieczną i aktywnie przeciwstawiającą się mu potęgą”. O wiele ważniejszym od urządzania rozpętanego przez policję demonstracyj bezrobotnych jest rozbudzenie antyklerykalizmu przez przedstawianie wszelkich „funkcjonariuszy” Kościoła jako obrońców zmurzałego i zdegenerowanego kapitalizmu.

W stosunku do agitacji wśród młodzieży wyzyskać należy przyrodzoną wiekowi młodzieńcu chęć przygód. Wskazać im należy romantyzm tajnej i nielegalnej działalności oraz zwiększyć urok niebezpieczeństwa przez wyzyskiwanie okazji do występów terrorystycznych.

Ostrzeżenie

P. I. E. ostrzega firmy polskie przed nawiązywaniem stosunków z firmami holenderskimi: Schwaderlapp, Amsterdam, Lindengracht 79, oraz Sjoukes & Zn. Amsterdam. Bliższe szczegóły w Instytucie.

Przedhistoryczne ementarzysko

Popioły w puszkach z kory drzewnej

Odkryto ostatnio w pobliżu Stockholmu ementarzysko z epoki poprzedzającej czas Wikinów. Niezwykła symetria rozmieszczenia grobów, oraz nadzwyczaj staranne ich wykonanie, świadczą o wysokim poziomie rezydencjalności w owych czasach.

Popioły zmarłych, przechowywane w puszkach z kory drzewnej, przetrwały zgorą tysiadc pięćset lat. Skrzynki z popiołami leżały w rowie, wykopanym w kształcie koła, a głębokim na dwie stopy. Groby te przysypane były warstwą piasku ubitego na kamieniu nieznaną dzisiaj metodą. — piasek pokrywała warstwa ziemi, oraz warstwa żwiru, na wierzchu zaś poukładano wielkie głazy polne.

Wykopisko ementarne zostało dokładnie sfilmowane, następnie zaś puszki z popiołami przewieziono do Muzeum Archeologicznego w Stockholmie

Sejmiki Związków spółdzielni

Związek Spółdzielni Polskich w Warszawie, obejmujący teren b. Kongresówki i woj. wschodnich, zwołuje swój doroczny Sejmik w dniu 9 grudnia r. b. do Warszawy. W dniu 15 i 16 grudnia zwołany zostaje również dwudniowy Sejmik Związku Spółek Zarobkowych i Gospodarczych do Poznania. Związek ten obejmuje terenem swej działalności b. zab. pruski. Poza sprawozdaniami z rozwoju i stanu spółdzielni, główna uwaga koncentruje się w chwili obecnej: w spółdzielniach kredytowych na zagadnieniu utrzymania spółdzielni na poziomie wysokiej płynności kapitałów, w spółdzielniach rolniczo-handlowych — na zagadnieniu zbytu produktów rolnych i wreszcie w spółdzielniach mleczarskich — na produkcji i zbycie masła, zagadnieniu standaryzacji, szkolenia pracowników i t. p.

Węgiel polski we Francji a zamieszkanie w Anglii

Londyńskie kółka węglowe zamieszkałe nie są wiadomością, iż przemysł węglowy polski uzyskał zwiększony kontyngent o sześćset tysięcy ton do Francji. Kopalnie południowo-walijskie wpływają na rząd, by poczynił przedstawienia w Paryżu.

Kurs pożyczki polskiej podniósł się o dalsze dwa punkty do 73.

Obieg pieniężny w Polsce

Obieg pieniężny zmniejszył się w ciągu roku o blisko 150 milionów zł., wynosił bowiem w dniu 31. X. 1931 r. 1.647,1 milj. zł. wobec 1.497,9 milj. zł. na dzień 31. X. 1931 r. Spadek ogólnego obiegu tłumaczy się wyłącznie redukcją obiegu biletów bankowych z 1.408,4 milj. na 1.254 milj. zł., natomiast obieg biletów dzawkowych i bilonu wzrósł z 238,7 milj. na 243,9 milj. zł.

Tępienie religji na Ukrainie Sowieckiej

W stolicy Ukrainy sowieckiej i głównym ośrodku życia religijnego tego kraju, Charkowie, walą się cerkwie, lub są na inne cele używane, oraz zamiera stopniowo życie religijne. Rozłam ukraińskiej Cerkwi prawosławnej na dwa obozy, faworyzowany oczywiście przez władze sowieckie, a mianowicie na Cerkiew synodálną z metropolitą Pustynskim na czele, oraz Cerkiew narodową z metropolitą Pawłowskim, stwarza tem korzystniejsze warunki dla rozkładu życia religijnego i szerzenia się bezbożnictwa. Wielka bazylika św. Mikołaja, oraz dwie inne wielkie świątynie są zupełnie zdemolowane. Wspaniała katedra charkowska

została zamieniona na radjostację. Bazylika Zwiastowania N. M. P. została podczas zabierania dzwonów tak uszkodzona, iż nie może już więcej służyć dla celów służby Bożej, oraz rozpadnie się niewątpliwie w gruzy w krótkim czasie. Dzwony zostały zabrane w związku z „uprzemysłowieniem” kraju. Również pozabierano cerkiewnym księgi liturgiczne, pozostawiając tylko po jednym egzemplarzu do nabożeństwa.

Życie duchowieństwa jest na Ukrainie sowieckiej, jak wogóle w Sowietach, godne politowania.

Z dziennikarzem amerykańskim po Pomorzu

Dr. White — 700-lecie Torunia — Toruń, Niemcy i St. Zjedn.

Zwiedzanie i oprowadzanie zagranicznych gości po Pomorzu, przybywających tu przede wszystkim z powodu zapoznania się naocznie ze stosunkami na Pomorzu, jest niezwykle interesujące. Po niedawnej wizycie wypróbowanego przyjaciela Polski sędziwego redaktora Franka Symonds'a miałem przed kilku dniami zaszczyt oprowadzania po Pomorzu dziennikarza amerykańskiego Dr. phil. Willama N. White'a, w którym — miejmy nadzieję — pozyskamy naprawdę szczerą sympatykę sprawy polskiej i jej gorliwego szermierza za oceanem.

Towarzyszył nam w wędrowce po Pomorzu delegat Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Z tytułu tych zainteresowań i pracy na tym terenie dotykaliśmy przede wszystkim zagadnień kulturalnych.

P. Willam White, człowiek trzydziesto-kilkuletni o temperamentnie żywym, historyk z zawodu, pochodzący z rodziny emigracyjnej irlandzkiej (nb. sen. Borah jest — we dług zapewnień p. White'a — także pochodzenia irlandzkiego) — nie niemieckiego! — wrócił przed kilku tygodniami z Rosji Sowieckiej, gdzie spędził 3 lata. Wrażenia z jego pobytu w Sowietach są nieszczęśliwie pomysłne... dość tego, że odmówiono mu wizeru na przyszłość do Rosji. Jako człowiek wysokiej kultury osobistej badał szczególnie nad zamarciem w Z. S. R. R. wazelkiego życia towarzyskiego i ogólnej nędzy przygnębienia narodu. Nauczył się tam także płynnie języka rosyjskiego (władca nadto dobrze 8 językami!), poprzez który nawet rozumie po polsku.

Rozpoczęliśmy zwiedzanie Torunia od kościoła św. Jana. Już tu zauważył ze smutkiem, że „macie tak wspaniałe dokumenty własnej kultury, a Amerykanie n.c. liberalnie nic o tem nie wiedzą”. Dr. White poza swą pracą w „New York Times” miewa w Ameryce w setkach klubów odczyty o zagadnieniach europejskich. Gość nasz oświadcza — jeszcze przy zwiedzaniu św. Jana — że musi koniecznie po powrocie do kraju udzielać jak najszerszych informacji o kraju naszym, jego pięknie i wysokiej własnej kulturze, a zatem o jego bezapelacyjnym prawie istnienia i słusznych jak najszerszych wiadomości o nim. Pamiętki polskie w kościele św. Jana nastroiły sympatycznie — Amerykanina. „O mieście Kopernika jakżeż głucho w świecie nowym!” — oświadczył p. White, stając w kaplicy z

pamiętkami po wielkim astronomie. — „Musicie mi dostarczyć wszystkich licznych publikacji, jakie ukażą się niezawodnie z okazji 700-lecia miasta tego”. Pragnie bowiem czynić o nas jak najlepszą i życzliwą propagandę.

Po zwiedzeniu ratusza i muzeum, gdzie zastanowiły go monety toruńskie, gdańskie

i elbląskie z przed 400 i 300 lat z podobiznami królów polskich oraz medale pamiątkowe, bite w Toruniu i Gdańsku z owym „a furore theutonico liberata” (Thorunia i Gedania), udaliśmy się do kościoła P. Marii. Tutaj poddał się nasz gość — jako nie zwykle wrażliwy na zjawiska wielkiej sztuki — do tego stopnia pięknu architektury i

Komunalna Kasa Oszczędności

powiatu grudziądzkiego

w Grudziądzu oddział w Radzynie

Tel. 220-284.

ul. Wybickiego 39

Zał. w r. 1846.

1729

Załatwia wszelkie transakcje bankowe
Przyjmuje wkłady w złotych i dolarach

Złotowe oprocentowuje po 6—10%, w walucie obcej po 4—7% w stosunku rocznym, zależnie od terminu płatności wkładu.

KAPITALIZACJA POŁROCZNA.

Wkłady gwarantuje Powiat Grudziądzki całym swoim majątkiem i siłą — podatkową. Wkładcom zapewnia się najściślejszą tajemnicę.

Czarne dni narodu wyspiarzy

Życie w Anglii zmienia się na arenę brutalnej walki

Gwałtowne i raptowne przemiany w polityce angielskiej i układzie partji angielskich są odbiciem głębszych przemian, które spowodował w życiu wyspiarzy długotrwały kryzys, nie mający sobie równego w historii W. Brytanji. Punktem kulminacyjnym kryzysu był bunt marynarzy we flocie wojennej i odstępnie od parytetu złoże: załamanie się dwóch granitowych filarów, na których opierała się i fundowała duma i odrębność wyspiarska Anglików.

Psychologiczną stroną przełomu kryzysowego zaobserwował i ujął w bardzo ciekawym szkicu znany publicysta Karol St. lex. Po dłuższym pobycie w Anglii stwierdził on, że w charakterze Anglików nastę-

puje zasadnicza zmiana: John Bull przestaje być wyspiarzem, staje się podobnym do europejczyka z kontynentu.

„Anglicy nie znali dotychczas woły zwycięstwa. Było to przywilejem silnych, którzy mogą sobie pozwolić na przyglądanie się życiu jako grze. Dzisiaj ta psychologia ulega zasadniczej przemianie, w życiu przeciętnego Anglika, t. zn. w życiu szerokich mas zaczyna przeważać tendencja do ujmowania go na serio, jako walki o byt, o zwycięstwo”.

„It is a pity — żal tego, co odchodzi”, — mówią sami Angliacy. Nic dziwnego. Anglik żył dotąd na stopie, o jakich mógł marzyć nawet jego kolega z kontynentu.

ogromowi przestrzeni świątyni, że aż trudno go było z niej... wydestać. Mielśmy tylko jeszcze 6 godzin do dyspozycji.

Przejechawszy nad Wisłą wzdłuż murów miejskich, wskazałem na Junkerhof i ruiny zamku pokrzyżackiego, świadectwa pamiętnego roku 1454, roku uwolnienia się samowolnego mieszkańców Torunia i całe go Pomorza „a furore theutonico” — poddał się królom polskim.

Datę tę znał Dr. White — ale tu, na miejscu stwierdził naocznie, jak wielką mu siałą być wówczas odrazą, polskiego jako też wówczas liczne żywiołu niemieckiego naszej dzielnicy do zniechęconego Zakonu Krzyżackiego.

Pomnik 63 pułku toruńskiego przemówił swemi prostymi formami do duszy amerykańskiej, a szczególnie wdzięczność obecnego Torunia dla jego bohaterskich synów w czasie najazdu bolszewickiego. — Podobnie, jak Frank Symonds, stwierdził William White ze zdziwieniem, że wbrew opinii prasy niemieckiej, słyszał tylko język polski na ulicach Torunia, polskie napisy, polskie życie, na twarzach zaś kilku przekupiek — kolonistek, pozostałości po Fryderyku Wielkim, na targu zauważył zadowolone... z odbytych transakcji. „Dobrobyt i sprzyjające warunki ekonomiczne łatwo pozwolą zapomnieć o wszelkiej „rasowej” nienawiści. Tylko na drodze ekonomicznych porozumień dojdzie do spokoju i utracenia jętrzącej propagandy i demagogji hitlerowskiej” — oto słowa Amerykanina, człowieka nowoczesnych przekonań i doświadczeń.

Gwido Chmarzyński.
(D. c. n.)

Nasze wady narodowe a wychowanie młodzieży

Bardzo dużo się mówi o wychowaniu młodego pokolenia, powszechnie uznawaną jest konieczność tej pracy w organizacjach PW; w każdej prawie organizacji istnieją stanowiska referentów czy kierowników pracy kulturalno-oświatowej, — a jednak ze smutkiem należy stwierdzić, że faktycznie nie robi się niewiele i to niezawsze celowo i w odpowiednim kierunku. Jedynie w harcerstwie sprawa ta nie jest zaniedbywaną, jednak i tam zdarzają się większe lub mniejsze niedociągnięcia.

Tymczasem kwestja ta w naszym życiu publicznym, przy naszej sytuacji wewnętrznej i położeniu międzynarodowym nabiera pierwszorzędnej i specjalnego znaczenia.

Z jednej strony jesteśmy wewnętrznie zróżniczkowani, skłócen, podzieleni na całą masę zwalczających się wzajemnie obozów. Walka polityczna jest u nas szczególnie zażartą, nie przebiegającą w środkach, przy czem częstokroć przekracza ramy normalnej walki politycznej, a zamienia się w walkę z własnym państwem. Z drugiej strony otoczeni jesteśmy pierścieniem sąsiadów, czyhających tylko na odpowiednią chwilę naszej słabości, aby ponownie wydrzeć nam nasze odwieczne polskie ziemie.

Historja się powtarza i to z jaką dokładnością! Tylko że my, Polacy, nie wykazujemy, niestety, żadnych zdolności do wyciągania wniosków z tak pogładowej lekcji historii. Zdajemy już teraz sobie sprawę z przyczyn, które doprowadziły do upadku pierwszej Rzeczypospolitej, przekleamy warcholstwo, „złota wolność”, „liberum veto” i inne nasze grzechy dawnych czasów, rumienimy się ze wstydu na samo wspomnienie dobrowolnego oddawania

się potężnego niegdyś państwa pod „gwarancję wielkiej imperatorowej Katarzyny” i pod rozkazy jej „wspaniałomyślnych ambasadorów” lub na wspomnienie słynnej hańby Targowickiej, a pomimo to widzimy, że i obecnie powtarza się to samo, choć w nieco zmienionej formie.

Bo czyż nasze obecne rozgrywki pomiędzy partjami nie przypominają dawnych walk pomiędzy poszczególnymi obozami szlachty, „familjami”, czyż obecne zwalczanie przez pewną część naszego społeczeństwa dzieła naprawy Konstytucji nie jest żywcem przeniesioną z dawnych czasów walką przeciw „absolutum dominium” i w obronie „żłenicy wolności — liberum veto” — swawoli sejmowej? Czyż dalej t. zw. „Kongres krakowski” nie jest dokładnym naśladowaniem dawnych konfederacji przeciwko władzy królewskiej? Bardzo mało brakuje i do Targowicy, całe szczęście, że międzynarodówka, o której pomoc zabiega tym razem na odmianę lewy odłam naszego społeczeństwa, nie ma realnej siły, aby przyjąć z pomocą naszym „ucśnionym” sejmokratom. Niema potrzeby mnożyć przykładów, wystarczy przytoczonych do stwierdzenia, że pewna część społeczeństwa polskiego usiłuje dalej kroczyć utartą drogą, naszych dawnych błędów i wad, utrudniając tem w znacznej mierze mozolną i ciężką pracę nad odbudowaniem gmachu wskrzeszonej Ojczyzny.

Czas już najwyższy, abyśmy zdali sobie sprawę, że w sytuacji, w jakiej obecnie się znajdujemy, musimy być szczególnie silni, zwarci, świadomi grożących nam niebezpieczeństw, a jednak ufn i w swoje siły i w słuszność sprawy. Dzielące nasze społeczeństwo różnice poglądów politycznych

żadną miarą nie mogą wywierać wpływu na traktowanie kwestji zasadniczych, stanowiących o bezpieczeństwie kraju.

Musimy być przygotowani na to, że w ewentualnym starciu zbrojnym z sąsiadami często możemy się okazać słabszymi od nich liczebnie, czy technicznie; nie jest to jednak dowodem, że musimy być pobici, należy tylko braki te wyrównać większymi zasobami zalet moralnych — siłą ducha. Historia zna dużo wypadków, gdzie strona znacznie słabsza liczebnie a silna duchem i wiarą w wodza, zwyciężała znacznie silniejszego przeciwnika. Jaskrawym tego przykładem może służyć bitwa pod Kirchholmem w 1605 roku, gdzie hetman Chodkiewicz z 3640 ludzi rozbił kompletnie wojska szwedzkie w sile 14.000 żołnierza, kładąc około 10.000 Szwedów trupem.

To też musimy z całą stanowczością przystąpić do radykalnego wypłeniczenia z naszego charakteru zakorzenionych wad narodowych; musimy jaknajprędzej odrzucić wszystkie żgubne naleciałości z czasów niewoli. Jednym słowem musimy nasze społeczeństwo odpowiednio przygotować i wychować.

Szczególnie ważnym problem ten jest wśród młodzieży, zaś największe możliwości w tym kierunku stwarzają organizacje P. W.

Przyznać należy, że do wykonania pozostałe tu jeszcze bardzo dużo, pomimo, że w ostatnich latach bardzo wiele w tej dziedzinie zostało już zrobione. Organizacje P. W., które, niestety, nie obejmują jeszcze znacniejszego procentu młodzieży, dzięki wyteżonej pracy organów kierowniczych P. W., świecą tu i ówdzie przykładem obywatelskiego rozumienia interesów państwowych, pracę tę jednak musimy znacznie pogłębić i rozpowszechnić. Obowiązkiem zaś organizacji P. W., jak również i poszcze-

gólnych ich członków, jest oddziaływanie w tym kierunku na młodzież, nie należąca jeszcze do oddziałów P. W.

W pierwszym rzędzie obowiązkiem wszystkich, którzy mają dostęp do młodzieży, jest uchronić ją przed wpływami partyjnicstwa, tej największej plagi naszych czasów, i zwrócić jej wysiłki w kierunku twórczej pracy dla państwa, wychowywać ją w duchu państwowym.

Rozpolitykowane i skłócone społeczeństwo nasze usiłuje wciągnąć w wir walk partyjnych również i młodzież, która, nie orjentując się dokładnie w zagadnieniach politycznych, a pełna zapału i chęci służenia Ojczyźnie, często daje się obalamuczyć wytrawnym graczom partyjnym, pozwala się używać do różnych wystąpień politycznych, a nawet czasami do łobuzerskich wybróków.

Musimy więc młodzież naszą uodpornić na wpływy partyjne, przekonywując ją, że do roztrząsania zawłych i trudnych problemów politycznych są oni zbyt młodzi, że nie posiadają odpowiedniego przygotowania życiowego, że obowiązkiem ich tymczasem jest nauka, praca i przygotowywanie się do życia, a dopiero później przyjdzie czas na zajęcie tego czy innego stanowiska w kwestjach politycznych. Jako skuteczną metodę można tu zastosować systematyczne odwracanie uwagi młodzieży w innych kierunkach, jak wychowanie fizyczne, uprawianie sportów, nauka, samokształcenie się, wycieczki krajoznawcze itp. Jeannoście przy każdej okazji należy w młode pokolenie wszczepiać poczucie konieczności pracy dla państwa, jako całość, nauczyć je odróżniać interes państwa od interesów pewnych dzielnic, odłamów społecznych, czy obozów politycznych.

(Dalszy ciąg nastąpi)

Budżet na warsztacie pracy parlament.

Plan pracy BBWR. w poszczególnych działach budżetu

W dn. 18-ym b. m. odbyło się posiedzenie grupy budżetowej Bezp. Bl. Współpr. z Rządem pod przewodnictwem wicemarszałka dr. K. Polakiewicza. Członkowie komisji budżetowej z ramienia B. B. W. R. w liczbie 17-tu osób stanowią równocześnie grupę referentów budżetowych sejmu dla poszczególnych działów budżetu.

Na wstępie posiedzenia wybrano sekretarza grupy w osobie p. Szymanowskiego, po czym omówiono w ogólnej dyskusji metody prac nad preliminarzem budżetowym, oraz stanowisko BBWR i referentów wobec preliminarza budżetowego.

Wicemarszałek dr. Polakiewicz zakomunikował wyniki rozmów z premierem Prystorem i ministrem skarbu p. Janem Piłsudskim. Następnie zwrócił uwagę na konieczność zajęcia się zagadnieniami, nie związanymi ściśle z budżetem, ale mającymi związek z życiem gospodarczym i zdolnością płatniczą podatników, t. j. kwestją gospodarki i wysokości budżetów samorządów terytorjalnych, gospodarczych i społecznych.

REWIZJA USTAWODAWSTWA I USPRAWNINIENIA ADMINISTRACJI.

W myśl stanowiska zajętego na plenum sejmu, przez posła Holyńskiego, zwrócił dr. Polakiewicz uwagę na konieczność przeprowadzenia rewizji ustawodawstwa, nakładającego na skarb państwa w budżecie obowiązki wydatków np. ustawy o ubezpieczeniach społecznych, emerytalnej, inwalidzkiej, o przedsiębiorstwach państwowych, o dostawach, finansach komunalnych i t. p. Jako specjalnie ważne zagadnienie poruszył dr. Polakiewicz kwestję usprawnienia administracji, przypominając, że projekty w dziedzinie zmiany granic powiatów i skasowania województw były już przygotowane w ubiegłym roku. To samo dotyczy wprowadzenia w życie uproszczonych przepisów kancelaryjnych, rachunkowych i kasowych. Zagadnienia te wiążą się z kwestją drożymy kredytu wśród drobnego rolnictwa i rozpiętością nożyc między cenami produktów rolnych i przemysłowych.

ZAGADNIENIE REALNOŚCI BUDŻETU.

Następnie poseł dr. P. Mińkowski szczegółowo omówił sprawę realności budżetu i ścisłej łączności budżetu państwa z życiem gospodarczym. W szczególności przy wyprowadzeniu przypuszczalnej cyfry dochodów w przyszłym okresie budżetowym, wyszedł dr. Mińkowski z założenia, że suma wpływów z I-go półrocza okresu bieżącego, pomnożona przez dwa da najbardziej przybliżoną cyfrę wpływów okresu przyszłego, uwzględniając i to, że ewentualna różnica w lepszych miesiącach II-go półrocza dla skarbu państwa może być zniwelowana skutkami depresji gospodarczej. Dr. Mińkowski zwrócił szczególną uwagę, obok konieczności doprowadzenia budżetu i utrzymania stałości waluty, na kwestię eksportu, jako na kwestię zasadniczego warunku utrzymania dodatniego bilansu handlowego. Wiąże się z tem sprawa zdolności konkurencyjnej naszego przemysłu i rolnictwa na rynkach światowych. Rynki te bowiem kureczą się na skutek podwyższenia barier celnych.

KRYZYS W DROBNYM ROLNICTWIE.

Poseł Sanojca poruszył w dalszej dyskusji specjalnie zagadnienie kryzysu w rolnictwie, zwłaszcza drobnym, podkreślając, że niektóre kompresje w preliminarzu budżetowym mogą przyczynić się do pogorszenia sytuacji drobnego rolnika, np. cofnięcie dotacji na komasację, meljorację, budowę i naprawę dróg i t. p.

SPRAWA MONOPOLI I PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH.

Poseł Wagner wysunął tezę zwiększenia dochodów budż. przez wprowadzenie nowych podatków, co już zostało dokonane, bądź przez uporządkowanie ustawodawstwa. Wobec konieczności utrzymania wysokości budżetu woj. skowego (850 milionów zł.) i niemożności dalszych oszczędności w budżecie ministerstwa oświaty, poseł Wagner zajmuje się specjalnie sprawą monopolu państwowych i przedsiębiorstw, które wymagają krytycznego zbadania, zmniejszenia wydatków i powiększenia wpływów do skarbu państwa.

Poseł Hutten-Czapki wskazał, że na bieżące wpływy początkowe można liczyć tylko wówczas, jeżeli zaniechane będzie ściąganie zaległości podatkowych w okresie kryzysu. Mówca zalecał niestosowanie kar i odsetek za zwłokę.

PLAN PRACY NAD BUDŻETEM.

W rezultacie — dążąc do racjonalnych rezultatów pracy, grupa budżetowa BBWR. rozszerzyła dotychczasowy plan swej pracy nad referatami budżetowymi poszczególnych resortów w kierunku:

1) zbadania gospodarki, budżetów monopolu i przedsiębiorstw państwowych; 2) zbadania podstaw prawnych dotychczasowych wydatków i dochodów; 3) zwrócenia uwagi na konieczność traktowania obciążenia społecznego łącznie, tak danin na rzecz państwa, wyrażających się w budżecie państwa, jak danin na rzecz związków samorządu terytorjalnego, samorządu gospodarczego i społecznego, a to w celu dostosowania tych obciążeń do możliwości płatniczych i siły gospodarczej kraju; 4) wejścia w kontakt referentów budżetowych z komisją do usprawnienia administracji przy prezesie Rady Ministrów, celem uzgodnienia

planów prac tej komisji w budżecie; wreszcie 5) w kierunku większych oszczędności w dostawach rządowych i związków publicznych.

Realizacja tej rozszerzonej pracy następować będzie w porozumieniu z rządem i winna przyczynić się do tego, by podjęta reforma i oszczędności administracji państwowej znalazły zastosowanie w samorządach terytorjalnych, gospodarczych i społecznych, oraz w przedsiębiorstwach i monopolach państwowych.

Następnie referenci budżetowi odbyli dwugodzinną konferencję z min. skarbu p. Janem Piłsudskim i wiceministrem St. Starzyńskim, przedstawiając swoje, powyżej streszczone poglądy.

Minister skarbu, p. Jan Piłsudski i wiceminister Starzyński udzielił wyczerpujących wyjaśnień.

Z ichi karykatury

Liga Narodów: — Nie potrzebuję tu ingerować: przecież ten Japończyk spełnia tylko misję kulturalną...

Drogi naszego eksportu

Trzeba wuzyskać możliwości na zamorskich rynkach

Jednym z najpopularniejszych obecnie haseł gospodarczych jest „kupować u tych, którzy u nas kupują”, teoretycznie uzasadniane m. in. także przez ekonomistów angielskich, którzy utrzymują, że skoro np. Polska ma z Anglią czynny bilans handlowy, słusznym jest, by polscy odbiorcy kupowali maszyny raczej w Anglii, niż np. w Niemczech, z którymi Polska ma bierny bilans handlowy. Tak stosowana zasada wzaajemności wymiany towarów między państwami — doprowadziłaby miała do równowagi bilansów handlowych w świecie, pozwoliłaby zniżyć bariery celne bez obawy o ujemny bilans handlowy i tem samym uśmierciłaby miała „wielką wojnę celną”, snozającą się na świecie i będącą jedną z przyczyn kryzysu światowego.

Z JAKIMI PAŃSTWAMI MAMY BILANS HANDLOWY WYRÓWNY?

Na rynek angielski Polska w czasie 3 kwartałów r. b. wywoziła towarów za 247 milj. zł., głównie produktów spożywczych i drzewa, przywoziła równocześnie towarów z Anglii. zaledwie za 80 milj., głównie wyrobów włóknistych, metalowych, ma-

szyn gumelastyki. Z pośród państw, w których hasło równoważenia bilansów handlowych jest energicznie wprowadzane w życie, w rachubę wchodzi przede wszystkim Austria, Czechosłowacja i Lotwa, przyczem w ciągu 3 kwartałów rb. Polska z pierwszą miała poważne czynne saldo bilansu handlowego w wysokości 74 milj. zł., z drugą 27 milj., do Lotwy zaś w tym samym czasie wywieźliśmy towarów za 24 milj. zł., przywieźli za 2 i pół milj. Poza tem w okresie 3 kwartałów rb. mamy z ważniejszymi dla nas gospodarczo państwami europejskimi następujące dodatnie salda: z Z. S. R. R. 89 milj. zł., z Danją 45, ze Szwecją 43, z Rumunią 15, Węgrami 14, Holandją 13 itd. Z Niemcami, Włochami, Szwajcarią i Grecją mamy bilans bierny, z resztą państw europejskich, a przede wszystkim z Francją i Portugalją mniej więcej wyrównany.

Z państwami europejskimi zatem mamy w bież. roku, podobnie zresztą jak w poprzednim, czynny bilans handlowy, w razie więc coraz szerszego stosowania polityki wyrównanych bilansów, Polska na ryn-

Niedomagania starości

w różnych formach usunąć dziś można przez zastosowanie jochimistalskich Okładów Radowych „RADIUMCHEMA“ zalecanych przez największe powagi lekarskie przy reumatyzmie, ischiasie, sklerozie, zapaleniu stawów i nerwobólach. Żądajcie bezpłatnych prospektów „RADIUMCHEMA“ — Warszawa Śniadeckich 22, tel. 8-83-11. 2392

Nie mogą się porozumieć

Targi handlowe niemiecko-sowieckie

Rozpoczęte w Berlinie układy handlowe niemiecko-sowieckie zapowiadają się dość trudno. Punktem wyjścia są układy prowadzone już w sierpniu r. b., lecz bez wyników. Sowiety żądały wówczas zniesienia niektórych ceł niemieckich. Rząd niemiecki oparł się temu, wychodząc z założenia, że nie może czynić wyjątków tylko dla Sowiety.

Bilans handlowy niemiecko-sowiecki w ciągu 8-miu miesięcy rb. daje saldo ujemne dla Rosji w sumie 200 milionów rubli. Wobec tego Sowiety dążą do wzmożenia swego wywozu do Niemiec. Mówi się o utworzeniu specjalnej izby, do której importerzy niemieccy przelewałyby sumy należne za wwiezione towary sowieckie, sumy te, zarezerwowane dla eksporterów niemieckich, pozwoliłyby regulować w markach wszystkie transakcje z Rosją z warunkiem, że bilans wymiany sowiecko-niemieckiej będzie zrównoważony. Strona niemiecka podkreśla fakt, że Sowiety żądają od innych gotówki, a sami dla siebie żądają długoterminowych kredytów.

Nasze komunikacje powietrzne

w m. październiku

Samoloty polskich linii lotniczych „Lot” odbyły w ciągu miesiąca października 315 lotów, przebywając przestrzeń 77.730 kilometrów, w ogólnym czasie 501,08 godzin.

Ogółem w ciągu miesiąca samoloty przewiozły 675 pasażerów, 6.286 kg. bagażu, 21.100 kg. towaru, 2.661 kg. poczty oraz 474 kg. złota.

Poza tem aparaty „Lot” odbyły 35 lotów dodatkowych, przebywając przestrzeń 9.200 km. w czasie 65,49 godzin.

W lotach dodatkowych przewieziono 45 pasażerów, ponadto zaś 521 kg. bagażu i 1.521 towarów.

Regularność lotów wynosiła 97,2%.

Zakład Przyrodolecznicy i Wypoczynkowy

Oskara Weinowskiego i Dr. med. Z. Koellnera
w Zakopanem

OTWARTY CAŁY ROK

Ziołolecznictwo, Elektroterapia, Hydroterapia, Termoterapia, Helioterapia.

Prospekty wysyła się na żądanie.

Przyjęcie tylko za uprzednim zgłoszeniem.

Pod sztandarem idei strzeleckiej

Na froncie przysposobienia wojskowego i wychowania obywatelskiego

Szeregi dzisiejszego Związku Strzeleckiego to żołnierze sztandarów 31-go i 61 r., sztandarów wydobytych przez Piłsudskiego, z zamkniętego zdawało się na wieki już archiwum historii.

Czasy zmieniły się, zmieniły się okoliczności. Strzelec przedwojenny był w swych poczynaniach osamotniony i niezrozumiany. Obecni nasi strzelcy i strzelczynie pracują na społecznym terenie, przeorany fraktem rzeczywistości. Równoległe na tomiast ze wzrostem ilościowym i jakościowym czynników współdziałających wzrosły zadania, odpowiadające wzrastającemu zaufaniu szerokiego ogółu.

Na czoło idei i wskazań strzeleckich wysuwa się dziś praca wewnętrzna, polegająca na przysposobieniu wojskowym, wychowaniu obywatelskim, które przygotowuje strzelczynie i strzelców do służby obywatelskiej, podnosząc tem jej poziom — wreszcie wychowanie fizyczne, będące w równej mierze czynnikiem atrakcyjnym, jak i współczynnikiem sprawności żołnierskiej.

Praca wewnętrzna Związku Strzeleckiego rozwija się z dwóch punktów wyjścia, prowadzonych do jednego celu. Jednym z nich jest zainteresowanie poszczególnych jednostek konkretnymi pracami, stanowiącymi swym charakterem siłą przyciągającą i tu znajdziemy różnorodność w formie poczynania kulturalne jak organizacja świetlic, chórów, obozów, wycieczek, czytelnictwa, zespołów dramatycznych itp., drugim — przygotowanie strzelców i strzelczynie do służby państwu w czasie wojny i w okresie normalnego życia społeczno-państwowego. Mamy tu więc dwusłupowe przysposobienie wojskowe, przynoszące strzelcom ulgę w czasie służby wojskowej i uświadomienie ich o obowiązkach obywatela wobec państwa, a przede wszystkim o konieczności czynnego z jego strony stosunku do zagadnień ogólnych.

W ten sposób w najwłaściwszych i najbardziej celowych formach, odpowiadających jednostce i Państwu wiąże się między temi dwoma elementami nie współpracy, wpływająca ze zrozumienia ich współzależności.

Scisły ten związek niejednokrotnie i dobitnie podkreślony przez Twórcę i pierwszego Komendanta Związku Strzeleckiego, należycie jest w Związku zrozumiany i konsekwentnie w rozumieniu powszechnie wprowadzany przez obecnego Komendanta Głównego, wychowanego w szkole Marszałka — jaką była I-sza Brygada Legionów — ppłk. dypl. Władysława Rusina.

Obok pracy wewnętrzno-organizacyjnej Związek Strzelecki spełnia doniosłą rolę szerzyciela ducha państwowego w starszym społeczeństwie. Wobec entuzjazmu młodzieży, czynionej czystem i bezinteresownym umiłowaniem sprawy, ustępuje zastarzała, a niestety jeszcze dziś przez nieprzejednanych, a pragnących wszystko na czarno widzieć makotentów podtrzymywana nieufność; na widowię historii występują kar-

ne, zwarte, świadome swych celów i zadań szeregi młodzieży strzeleckiej wstępującej do życia zbiorowego z wiarą w swą siłę, w wielkość idei, w wiarę czerpaną w przykładzie swego Wodza.

Entuzjazm ten jest entuzjazmem czynu. Strzelcy, prowadzeni przez swych starszych kolegów, oficerów legionów, coraz więcej wykazują aktywności; młode ramiona przeją się do czynu.

Od historycznej postaci Komendanta Piłsudskiego płynie nieprzerwanie ożywiający prąd na wszystkich jego żołnierzy i zgóry przez władze strzeleckie przekazywany jest na tysiące oddziałów i liczne dzie-

siatki tysięcy strzelczyń i strzelców, stając się źródłem moralnej siły Państwa.

Związek Strzelecki, to przedłużone ramie zbrojne całego narodu jest najdoskonalszym wyrazem Młodej Polski, jest żywym świadectwem Jej sił żywotnych oraz najlepszą gwarancją wolności.

Stary, przedwojenny Związek Strzelecki był kuźnią walki o niepodległość, dzisiejszy jest kuźnią duszy polskiej, która zdołała być wolnością utrwala i zabezpiecza. Swą historyczną rolę wskazała geniuszem Wodza, Strzelcy wiernie wypełniają, pamiętni na swe wielką tradycję, na to, że zawsze są ochotniczą armią Polski i Piłsudskiego.

Z bólów nie mogła już się wcale poruszać — teraz pozbyła się zupełnie reumatyzmu

Co za okropne uczucie nie móc samemu wstać z łóżka, tak sztywne są nogi i ramiona. Niezdolna do pracy — to zrozpaczona ofiara reumatyzmu. Lecz dziś znów zwąwa i ruchliwa jak dawniej i nie odczuwa żadnych bólów. Pani W. Sajkowa, Grudziądz, Szewska 16-I pisze nam o tem: od dłuższego czasu cierpiałam na reumatyzm w nogach i ramionach. Bóle mi tak dokuczaly, że często przez całą noc nie mogłam zmruczyć oka. Nogi i ręce stały się z czasem do tego stopnia sztywne, że nie mogłam prawie wcale się poruszać. Nie moge poprostu nikomu opisać co przez ten czas przecierpiałam. W ciągu 7 miesięcy próbowałam najrozmaitszych leków, chcąc uwolnić się od tych straszliwych cierpień, lecz prawdziwa poprawa nastąpiła dopiero, gdy zaczęłam zażywać tabletki Togonal. Już po tygodniu bóle ustąpiły i mogłam znowu spokojnie spać. Zachęcona tym pomyślnym wynikiem zażywałam w dalszym ciągu

Togonal ściśle według przepisu. Z czasem też czulałam wyraźnie, jak ramiona i nogi stawały się coraz bardziej giętkie i elastyczniejsze. Teraz już zupełnie pozbyłam się tej przykłej choroby, tak że w tym roku dzięki Togonalowi mogłam śmiało zrezygnować z podróży do uzdrowiska. Rzeczywiście Togonal jest radykalnym środkiem! Podobnie świadczy tysiące cierpiących, którzy przyjmowali Togonal przy reumatyzmie, podagrze lamaniu w kościach, bólach nerwowych i głowy, grypcie, przeziębieniach i pokrewyżnych cierpieniach. Nieszkodliwe dla serca, żołądka i innych organów. Togonal nie tylko usmierza bóle lecz w zarodku zwalcza te niedoinagnania. Dlatego też nawet w chronicznych wypadkach osiągnięto przy pomocy Togonalu nadszpiewanie pomyślnie rezultaty. Jeśli ponadto tysiące lekarzy lek ten ordynuje, to przecież każdy z zaufaniem zakupi go może. Spróbujcie sami, lecz zadajcie tylko Togonal. We wszystkich aptekach.

Aresztów. nowych zbrodniarzy w pow. lubawskim

Jak już w wczorajszym numerze pisma naszego donosiliśmy, obrzucenia ilością pożarów, zaistniałych na terenie Wojew. Pomorskiego zmusiła władze bezpieczeństwa do wydania bardzo surowych i daleko idących zarządzeń, zmierzających z jednej strony do zmniejszenia palności, a z drugiej strony do oddawania winnych zbrodniczych podpałów w ręce władz sprawiedliwości.

Wojew. Urząd Śledczy w Toruniu uruchomił w ostatnich dniach specjalną brygadę lotną z najwybitniejszych sił śledczych, których zadaniem jest walka ze zbrodniczymi podpalaczami.

Jako pierwszy teren działalności tej brygady wyznaczony został pow. lubawski, który jest najbardziej kłeską zbrodniczych podpałów dotknięty.

Po aresztowaniu Duchnow ojca i syna, którzy chąc zdobyć wysoką 70-tysięczną asekurację, podpalili swoje mienie, w dniu wczorajszym na skutek energicznych ponownych dochodzeń brygady lotnej aresztowano Stefanię Olszewską z Lubawy i Marcina Rottermunta z Tomaszewa, którzy przed kilku miesiącami dopuścili się zbrodni podpalenia własnych wysoko ubezpieczonych zabudowań.

Pozatem aresztowano Józefa Sosnowskiego z Lubawy pod zarzutem podpalenia własnego domu w dniu 18 b. m. Sosnowskiemu grozi Sąd doraźny.

Niewątpliwie energiczna akcja władz bezpieczeństwa przyczyni się do likwidacji plagi zbrodniczych podpałów.

Ruch w Harcerskim Akcie letnie Harcerskiego Pomorskiego

Tegoroczna akcja letnia harcerskiego Pomorskiego dała doskonałe rezultaty. Przez dwa kursy urządzonych przez Komendę Chorągwi Harcerzy dla instruktorów i drużynowych na Polance Redłowskiej pod Gdynią, 26 drużyn urządziło własne obozy nie licząc drużyny Hufca Lubawskiego dla których urządził Hufiec wspólny obóz, drużyn hufców w Koszęrzynie, Starogardzie i Tucholi dla których urządził obóz hufiec Starogardzki na Polance Redłowskiej, w którym wzięło udział 186 harcerzy. Z terenu całej Chorągwi wzięło udział w obozach zgóra 800 harcerzy. Sumą liczebności osiągniętych harcerzodni przekracza sumę 14 tysięcy. W porównaniu z ubiegłym rokiem, w którym liczba Harcerzodni dosięgnęła tylko liczby 5092, przyrost wynosi w stosunku do roku ubiegłego 165 procent.

Harcerstwo a Radio. W każdą środę o godz. 15.15 nadają polskie radiostacje nadawcze Komunikaty harcerskie, przynoszące szereg wiadomości z życia harcerskiego, z zagranicy i z kraju.

Harcerstwo a propaganda prasowa. W mieście październiku br. ukazała się w Towarzystwie najpoczytniejszych, dziennikach całej Polski 210 artykułów harcerskich z czego 171 procent przypada na prasę pomorską bo aż 24 procent.

Powrót harcerzek polskich z Anglii. — W tych dniach powróciła do Polski delegacja harcerzek polskich, która bawiła w Anglii — celem ustalenia głównych wytycznych konferencji międzynarodowej Skautek, która odbędzie się w roku 1932 w Polsce i to w pierwszej harcerskiej szkole instruktorskiej w Buczu na Śląsku.

Harcerz Mistrzem świata. Tytuł mistrza świata w trójboju łuczny zdobył drh Michał Sawicki z 41 Warszawskiej Drużyny Harcerskiej w Międzynarodowych Zawodach Strzelecko - Łucznych, które odbyły się w Lwowie do których było 8 harcerzy zakwalifikowanych do 6 tygodniowego obozu treninowego.

Nalwnych nie śledzą

Władze śledcze aresztowały i osadziły w więzieniu w Ostrowie niejakiego Palacza Stanisława, sławnego oszusta, operującego na terenie woj. poznańskiego, a w szczególności w okolicach Inowrocławia.

Palacz nabierał posiadaczy mniejszych obszarów leśnych — sporządzając im plany gospodarstwa leśnego, które zarazem służyć miały jako „mapy do planu”.

Wszystko to była błąd, lecz taka święta, że rzekomemu „panu miernikowi” — najwini rolnicy podpisywali blanco weksle do sum się gających niejednokrotnie 250 zł. Lecz nie w tym koniec. Wielu godziło się na wykonanie planów i znowu podpisywało — rzekomo na pokrycie kosztów skarbowych — weksle do wys. 200 zł.

Gdy jednak trzeba było weksle płać — wielu z poszkodowanych dopuściło do protestu i w ten sposób sprawa wydała się, a Palacz powędrował za kratki.

Nadwyżka wywozu nad przywozem w trzecim kwartale rb.

Ogólna wartość zagranicznego obrotu towarowego Polski, zwiększona nieco w drugim kwartale rb. uległa w trzecim kwartale lekkiej obniżce, wynoszącej około 7 proc., co nastąpiło niemal wyłącznie skutkiem skurczenia się importu, gdyż eksport zmniejszył się zaledwie o ułamek procentu.

Nadwyżka wywozu nad przywozem w porównaniu z drugim kwartalem wzrosła o 63 proc., wobec czego tegoroczne saldo dodatni bilansu handlowego osiągnęło bezmała 292 milj. zł., podczas gdy w tym samym okresie r. ub. równało się 125 milj. złotych.

Centralna organizacja powiatowa w utworzeniu krajowej

Przyjdym sekcji popierania w twórczości krajowej przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa zakończyły w tych dniach prace nad statutem nowej centralnej organizacji, w której ramach mogłyby skupić się wszystkie działające obecnie na terenie Rzeczypospolitej zrzeszenia, dążące do samowystarczalności gospodarczej kraju.

Projekt statutu tej organizacji będzie w dniach najbliższych rozesyłany pokrewnym sekcji zrzeszeniom i związkom w celu uzgodnienia poglądów. Zjazd organizacyjny, w którym wezmą udział przedstawiciele wszystkich zainteresowanych organizacji, odbędzie się w Warszawie, w połowie przyszłego miesiąca.

Mały feljeton

Rozmowa o miłości

Szedłem niedawno ulicą, wpatrzony w ośliżgły i mokry chodnik, z którego moje dziurawe zelówki pompowały listopadowe łyżki jesieni, gdy nagle jak marzenie o świecie zazieleniło się coś wesoło na szlaku mej smętnej wędrówki: sehyliem się mimowoli i podniosłem z ziemi... maleńką książeczkę. Tytuł jej brzmiał: „Co kwiaty mówią”.

Zniecierkawiony zajrzałem do środka! Czytelniku, jeśli kiedy natrafisz na porzuconą na ulicy mowę kwiatów, powiedz sobie: znalazłem piękno! Czyż można sobie wyobrazić coś bardziej poetycznego jak mówić o miłości zapachem wonnych kwiatów, a nie ordynarnych słów, polegających na technice manipulowania językiem pomiędzy zębami, a podniebieniem i wydawaniem dźwięków samogłoskowo-spółgłoskowych tak zwanych gramatycznie „nosowych”, „przydechowych” i innych? Kwiaty! Barwne, pachnące, cudne — to miłująca, a tak wymowna rozmowa miłości.

Zapomocą zielonej książeczki udało mi się zostawić następujący dialog polegający na wykładaniu poniższych kwiatów:

On: Brzoskwinowy kwiat (Twoja piękność słońca, twoja skromność poskramia).

Ona: Jabłoń (Nie mnie nie uwiedzi!)

On: Lipowy liść (Czy darennie ubiegam się o twoją miłość?)

Ona: Naparstnica (Nie łatwo jest pozyskać względy kobiety, czyniami najpierw udowodnij, żeś zasłużył na nie).

On: Pomarańczowy kwiat (Nie mogę słowami opisać zapachu serca bijącego dla ciebie!)

Ona: Kłos pszenicy (Bądź gorliwy, miłość cie wynagrodzi).

On: Lilja ognista (Jak te barwy, tak serce moje pała bezgraniczną miłością ku tobie!)

Ona: Sasanka (Zaszepiełeś w mem sercu zarodek miłości...)

On: Goździk aksamitny (W twoich oczach czytam swoje szczęście).

Ona: Chmiel (Niepowstrzymana siła pełnamnie w twoje objęcia).

On: Bandages (Daj mi całusa).

Ona: Jałowiec (Spotkamy się o północy przy świetle księżycy).

Po pewnym czasie:

Ona: Bez hiszpański (Oszukuje cię, wiesz już gdzie).

On: Bławatek (Bądź tak skromna jak ten kwiat).

Ona: Brodawnik mleczykowy (Twym chłodem odstraszasz wszystkie serca!)

On: Barszcz (Nie jesteś dla siebie odpowiedni).

Ona: Cytryna (Czyż jest fałszywa moneta, widzę cie na rubel...)

On: Jaśmin (Niech przyrzeczenie mej przyjaźni zadowoli cię).

Ona: Brzozowy liść (O przyjźże, przyjźż ukochany!)

On: Lucerna (To czego żądasz jest niemożliwe!)

Ona: Kwiat cytryny (Daj mi nadzieję!)

On: Mięta pieprzowa (Kto o drobnostkę będzie sobie sprawiał tyle trudu?)

Ona: Porzeczka biała (Za ciebie oddam życie całe).

On: Konieczyna czerwona (Przyszedłem na świat wolny, pragnę też wolnym pozostać!)

Ona: Fuksja (Czy zastąpiłam na to?)

Ona: Kamelja (Tęsknota moja jest nieukończona).

Ona: Ostróżka (O! prawdziwa miłość już nie istnieje!)

Ona: Lewkonja (Miej litość nad moją miłością!)

Ona: Biały narcyz (Jak możesz być tak okrutny!)

Ona: Wilcze jagody (Czemu mnie przesłaćdujesz?)

On z furją: Rze—żu—cha (Zapomnij o mnie, bo nigdy twym nie zostanę!)

KRONIKA

niedziela
22
listopada

TORUŃ

Kalendarzyk rzym.-kal.
Sobota Ofiarowanie NMP.
Niedziela Cecylii— Stan wody w Wiśle z dnia 20. 11.: Zawis-
chost +2.72, Warszawa +4.14, Toruń +2.93,
Fordon +2.64, Chelmno +2.43, Grudziądz
+2.61, Korzeniewo +2.84, Piekło +2.36, Tczew
+2.40, Einlage +2.40, Schiewhorst +2.54.— Stan pogody. Przewidywany przebieg
pogody w dniu dzisiejszym: rankiem mglisto,
w ciągu dnia pochmurno, miejscami opady
(śnieg lub śnieg z deszczem). Temperatura w
ciągu dnia do 2°.

Repertuar Teatru.

Sobota, 21 b. m. — „X-33” premjera.
Niedziela, 22. 11. godz. 16 „Michasia i jej
matka”.

Niedziela, 22. 11. godz. 20 „X — 33”.

Repertuar kin:

Palace: „U. 13”.
Światowid, ul. Prosta — „Jad pokusy”.
Mars, ul. Warszawska — „Ucieczka od
szczęścia”.
Lux, ul. Strumykowa — „Trzech diabłów z
Matterhorn”.
Corso, Rynek Nowomiejski — „Noc zniszczenia”.

Dwór Artusa Toruń

dział
Dancing towarzyski
Specjalność:
Książki własnego wydruku.
Proszę płacone i w galarecie po rusku.

Dłoczochu-Skarpety

SKAŁSKI, Szeroka 8.

Nowe ciekawe ekspozycje na
wystawie przemysłu ludow.Wystawa Sztuki i Przemysłu Ludowego,
urządzona staraniem Organizacji Przystosobie-
nia Kobiet do Obrony Kraju, Nowy Rynek 22,
w tych dniach otrzymała nowe ekspozycje, jak-
że skrzynie krakowskie oryginalnie malowa-
ne, portjery i kilimy. Między kilimami wyróż-
niają się kilimy o wzorach staropolskich. Są to
kopje dawnych, dziś muzealnych egzemplarzy
z XVIII i XIX wieku. Wielkim popytem cie-
szą się tkaniny wileńskie i grodzieńskie oraz
ceramika kaszubska, której piękne formy zwracają
uwagę, a niska cena zachęca do kupna.Kto jeszcze nie zwiędził wystawy, powinien
pospieszyć, gdyż nie często w Toruniu ma się
sposobność zobaczenia tylu pięknych i arty-
stycznych rzeczy. Wystawa otwarta codzien-
nie od godziny 11—19-tej.

„Bohaterskie dzieci”

Chór Św. Katarzyny przy kościele garnizo-
nowym urzędu w niedzielę, dnia 22 b. m. na
sali „Strzelnicy”, ul. Przedzamcze, wielki kon-
cert na rzecz bezrobotnych miasta Torunia.
Chór Św. Katarzyny, który jest jednym z naj-
silniejszych chórów w naszym mieście, wykona
kilka utworów pierwszorzędnych kompozyto-
rów. W koncercie bierze udział cały zespół
orkiestry smyczkowej 8 Bataljonu Saperów.
Ponadto zespół chóru odegra z okazji 25-tej
rocznicy walki dzieci wielkopolskich w szko-
łach, obrazek dramatyczny w 1 akcie „Bohater-
skie dzieci”.Ze względu na doniosły cel, Całe społeczeń-
stwo miasta Torunia winno wziąć udział w tej
imprezie.

Z teatru

— Dziś premjera „X-33”. Dziś w sobotę,
dnia 21 o godz. 20-tej premjera głośnej sztuki
w 3 aktach (10 obrazach) A. Madisa i Roberta
Boucarda p. t. „X-33” (Matrykuła 33) osnutej
na tle tajemnic systemu szpiegowskiego w cza-
sach wojny światowej. W sztuce wystąpi go-
ścinnie świetna artystka Teatru Narodowego
w Warszawie p. Helena Larys-Pawińska. W roli
bohatera ukaże się reżyser sztuki p. R. Wasi-
lewski, rolę generała Szultza objął znany Toru-
niowi z ubiegłego sezonu artysta teatru w Byd-
goszczy p. Lucjan Dytrych. Znakomite tło
dla tych protagonistów stworzą pp. Królikow-
ska, Pawłowska wraz z prawie całym zespołem
męskim naszego teatru. Zupelnie nowa, piękna
oprawę sceniczną przygotował p. Raciniowski.

„Pod Orłem”

Dziś noc chińskich parasolek, Wielki program
Z Mill - Miłą jako diablica
W niedzielę odwiedzając na
Polski Białą Krzyż.

Bolączki naszych przedmieść

Jak wygląda Jakóbskie Przedmieście? — Fatalny
stan ulic — Brak oświetleniaŻadne z przedmieść Torunia nie jest tak
uposledzone pod względem komunikacji,
jak Jakóbskie. Główna arterja, jaka do-
tychczas łączyła to przedmieście z miastem
jest obecnie zamknięta z powodu prowadzo-
nych tam robót ziemnych.Stan ulic, jakie łączy to przedmieście
z miastem, jest fatalny. Istnieje wprawdzie
pewien rodzaj chodników, usypanych z pea-
skiem, ale w czasie śloty chodniki te za-
mieniają się w błotnistą masę, a mieszkań-
cy przedmieścia chcą dostać się do miasta
brnąć muszą w błocie. Na domiar złego,
rozkopano przed kilku dniami, jedyne „prze-
ście” w kierunku dworca i zawalono je
stosem kamieni i cegieł. Dla „wygody” pu-
bliczności zrobiono prowizoryczną ścieżkę
„górską”, pełną kamieni i dziur. Najmniej-
sza nieostrożność ze strony przechodnia,
może skończyć nieszczęśliwym wypadkiem.czemu sprzyja w wysokiej mierze panująca
tam ciemność.Wszelkie próby mieszkańców Jakób-
skiego Przedmieścia i starania u władz miej-
skich nie odniosły żadnego skutku.W prowadzeniu robót przy budowie uli-
cy, mającej połączyć Jakóbskie z miastem
zauważać się daje zupełna bezplanowość.
Dwa lata już trwają wykopy, a z chwilą na-
stania jesieni rozpoczyna Magistrat na naj-
ważniejszych drogach prace, których przed-
z.mą nie sposób ukończyć.Mieszkańcy Jakóbskiego Przedmieścia
zwracają się z ponowną prośbą do Magi-
stratu o urządzenie chociażby tymczasowej
drogi zwirowej i umożliwienia im dostania
się do miasta „suchą” nogą.Nie wątpimy, że władze miejskie życze-
nia mieszkańców Jakóbskiego Przedmie-
ścia wezmą pod uwagę i niedomagania te
usunaZ życia pracowników Umysłowych
Administracji WojskowejW ub. piątek odbyło się w sali „Strzel-
nicy” zebranie członków Koła Związku
Pracowników Umysłowych Adm. Wojsk., na
którem przez Koło p. Idęc złożył wyczerpu-
jące sprawozdanie z przebiegu nadzwycz-
ajnego walnego zjazdu Delegatów Kół,
odbytego w Warszawie, poczem omówił
szereg spraw organizacyjnych.Po omówieniu spraw Samopomocy, Spół-
dzielni Kredytowej i Banku Urzędniczego,
delegat Zarządu Głównego Związku p. Ko-
lasiński wygłosił obszerny referat o wszech-
światowym kryzysie gospodarczym i kłę-
sce bezrobocia, apelując do ofiarności ze-

branych na rzecz bezrobotnych.

Po dyskusji nad referatem na wniosek
p. Chmielewskiego, uchwalono opodatko-
wać się na rzecz bezrobotnych na okres
zimowy w następującej wysokości: urząd
VII stopnia służb. po 2 zł mies., urząd VIII
i IX stopnia służb. po 1,50 zł, urząd X—XII
stopnia służb. po 1 zł.Ponadto upoważniono Zarząd Koła, by
zwrócił się z odezwą do kolegów, zatrud-
nionych w Administracji Wojskowej nie-
zrzeszonych w Związku, by solidarnie po-
parli zamierzenia Koła w trosce o byt bez-
robotnych.Głośna sprawa Zawadzki — Hądzlik
przed Sądem OkręgowymW ub. czwartek rozpoczęła się przed
Sądem Okręgowym w Toruniu, jako instan-
cji odwoławczej, ponowna rozprawa prze-
ciwko zastępcy burmistrza m. Chelma Pa-
włowi Hądzlikowi, który wyrokiem I in-
stancji skazany został na dwa miesiące wię-
zienia za przestępstwo z § 21.Rozprawie przewodniczył przez Sąd
Okr. p. Chodecki, jako wotanci zasiadali
sędziowie S. O. Pietrykowski i Klodnicki.Tło sprawy ma charakter wyraźnie po-
lityczny. Hądzlik mianowany wiceburmi-
strzem m. Chelma napotkał w czasie swe-
go urzędowania na trudności i przeszkody
ze strony, zawieszono go obecnie, burmi-
strza Zawadzkiego. Na tem tle przychodzi-
ło często do nieporozumień i ostrzejszych
scysyj. W dniu 10 czerwca 1929 r. powsta-
ła sprzeczka, w czasie której Hądzlik —
według doniesienia burmistrza Zawadzkie-
go — dopuścić się miał pod groźbą popeł-
nienia zbrodni, wymuszenia na jego osobie.Na wstępie rozprawy prok. Walecki
rzekł się popierania aktu oskarżenia, o-
świadczając, że sprawa ta, o występki z
paragr. 241 winna być rozpatrywana w dro-

dze skargi cywilnej.

P. Hądzlik oświadczył, że krytycznego
dnia żadnej bronii przy sobie nie miał, ani
też Zawadzkiemu bronii nie groził.Po odczytaniu zeznań świadków z per-
wszej rozprawy, gdy przewodniczący zwraca
uwagę oskarżonemu, że prawdziwość os-
karżenia potwierdziły zeznania świadków,
złożone pod przysięgą, oskarżony oświad-
czył, że Zawadzki i niektórzy świadkowie
zeznali fałszywie. Na okoliczność tę oskar-
żony prosi o przesłuchanie szeregu nowych
świadków.W dalszym ciągu rozprawy przystąpi-
no do przesłuchania świadków. Świadek Mi-
kołaj Sławuski, prof. gimnazjum podkreśla
w swoich zeznaniach, że Zawadzki za wszel-
ką cenę chciał pozbyć się oskarżonego (ja-
ko zast. burmistrza) i uciekał się do najroz-
maitszych sposobów, nie cofając się nawet
przed denuncjacjami.Po wysłuchaniu jeszcze szeregu świad-
ków, którzy w swoich zeznaniach, przewa-
żnie potwierdziły wywody Hądzlika, Sąd po-
stanowił powołać dodatkowych świadków
i przerwał rozprawę do dnia 26 bm.

Z miasta

— Ku uczczeniu 700-lecia zgonu św. Elżbie-
ty. Wobec wielkiego powodzenia, jakim cieszy-
ła się impreza, urządzona staraniem S. S. Elż-
bietanek ku uczczeniu 700-lecia zgonu św. Elż-
biety w Teatrze Miejskim, będzie ona powtó-
rzona w nadchodzący poniedziałek dnia 23 bm.
Odegraną zostanie sztuka p. t. „Przez ciernie”.
Bilety są już do nabycia u S. S. Elżbietanek
przy ul. Żeglarskiej. Czysty zysk z tych wie-
czorów przeznacza się na odnowienie prezb-
iterium kościoła św. Jana.— „Five o'clock tea”. W nadchodzącą nie-
dzielę odbędzie się popołudniu w restauracji
„Oaza” five o'clock z daniem towarzyskim
i występami artystycznymi, urządzony stara-
niem Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet w
Toruniu. Czysty dochód przeznaczony na cele
kulturalno-oświatowe.— Gdzie pójść wieczornym? Najwytworniej-
szym i najbardziej odwiedzanym lokalem w
naszym mieście jest restauracja „Pod Orłem”
(ul. Mostowa). Wpływa na to niewątpliwie sta-
ranny dobór sił artystycznych. W obecnym
programie wyróżnia się Mil Milla (zawsze w
spaniałych kostiumach, doskonała tancerka i
śpiewaczka, która swoim beztrudnym humorem
— zaraża, a wdzikiem — czaruje. Orkiestra
dobra — dba o nastrój.— Baczność strzelcy! W związku z pogrze-
bem ś. p. Habicha członka Oddziału I. Z. S.zarządza się zbiórkę oddziałów konnego i pie-
szego w niedzielę, dnia 22 b. m. o godz. 14.30
w świetlicy Oddziału III. Z. S., przy ul. Gru-
dziądzkiej 85. Przybycie wszystkich członków
tak czynnych jak i wspierających konieczne.
Zarząd Grodzki.— Wycieczka krajoznawcza do Chelmy.
Polskie Tow. Krajoznawcze oddział toruński
zaprasza wszystkich członków oraz wprowadzo-
nych gości na wycieczkę do Chelmy, która się
odbędzie w niedzielę, dnia 22. 11. b.r. Wyjazd
o godz. 11.29 z dworca miasto, a powrót o go-
dzinie 18.30.

Ruch towarzystw

— Bractwo Czeladzi Piekarskiej. Zebranie
w sobotę, dnia 21 b. m. o godz. 17.30 w lokalu
„Gospoda”, ul. Sukiennicza. Obecność wszyst-
kich członków pożądana. Zarząd.— Baczność Buchalterzy! W sobotę, dnia 21
b. m. o godz. 20-tej odbędzie się zebranie dy-
skusyjne Stow. Buchalterów na Wojew. Pomor-
skie w Toruniu w sali Tow. Kupców Chreśc.
przy ul. Żeglarskiej 1. O łączny udział prosi
Zarząd.— Toruński Klub Hodowców Kanarków
„Wisła”. Zebranie nadzwyczajne odbędzie się
w niedzielę, dnia 22 listopada b. r. o godz. 16
w lokalu „Gospoda” przy ul. Sukienniczej 20.
Na porządku obrad m. in. sprawa wysta-
wy. Zarząd.Wstęp na ul. Mostową Nr. 28
i przekonaj się o znacznej niższej cenie

herbat Hozakowskiego

Z salobnej karty

Ś. p. Jan Habich

W czwartek, dnia 19 listopada r. b. w godzi-
nach rannych zmarł w Szpitalu Miejskim w To-
runiu Jan Habich, długoletni członek Oddziału
Kadrowego Związku Strzeleckiego Nr. I w To-
runiu.Ś. p. Jan Habich urodził się 1 grudnia 1881 r.
w Kutnie. Już jako młody chłopiec bierze ży-
wy udział w ruchu niepodległościowym. Za
prace niepodległościowe schwytyany przez Mo-
skali, osadzony zostaje na kilka miesięcy w wię-
zieniu. Następnie widzimy ś. p. Zmarłego ja-
ko bardzo czynnego członka Polskiej Organi-
zacji Wojskowej.W Toruniu od pierwszej chwili powstania
Oddziału Z. S. bierze niezmordowany udział
w pracy kadrowego Oddziału, z którego wy-
wiodły się wszystkie Oddziały toruńskie Z. S.
Niezwykła sumienność i gorliwość w spełnia-
niu obowiązków organizacyjnych, wysuwają
ś. p. Jana Habicha na zaszczytne stanowisko
skarbnika Oddziału Kadrowego.Za ideową i sumienną pracę w dniu 3 maja
r. b. odznaczony zostaje przez Władze Organi-
zacyjne dyplomem.Śmierć tego wyjątkowego i czystego Bojow-
nika-Strzelca pozostawia niezastąpioną lukę w
organizacji Związku Strzeleckiego na terenie
toruńskim.Hołd i cześć pamięci cichego, prawdziwego
Strzelca...Uroczysta akademija
ku czci ministra Ś. p. dr.
CzerwńskiegoPod protektoratem kuratora Okręgu Szko-
nego p. dr. Pollaka urzędująca Związek Nauczyciel-
stwa Polskiego w niedzielę, dnia 22 b. m.
o godz. 12.30 w auli Szkoły Wydziałowej przy
ul. Św. Katarzyny Uroczystą Akademiją ku
czci ministra W. R. i O. P. ś. p. dr. Sławomira
Czerwńskiego. Wstęp na akademię wolny.
Program akademiji obejmuje przemówienie
wstępne p. J. Madrego, p. Zycha „Życie i czyn-
ny ś. p. ministra dr. Czerwńskiego” oraz wy-
stęp chóru Seminarjum Nauczycielskiego Me-
skiego i t. d.Towarzystwo Opiek nad
Matką i Dzieckiem zebrało
swoją pracę p. LamotowąW r. 1929, głównie dzięki nieustraszonemu
zabiegom p. Julji Lamotowej, powstało towa-
rzystwo opieki nad matką i dzieckiem. Powo-
łano ono do życia przytułek, w którym znalazło
opiekę lekarską i moralną dotychczas przesła-
ne 55 matek, mogących pozostać w nim przez
pierwsze 8 tygodni macierzyństwa aż do czasu
pełnego wyzdrowienia.Obecnie zarząd Towarzystwa Opiek nad
Matką i Dzieckiem z głębokim żalem stanął
wobec konieczności pożegnania p. Lamotowej,
będącej duszą całej ofiarnej pracy w towarzy-
stwie.Pożegnanie p. Lamotowej odbyło się w ra-
mach skromnej, lecz tem serdeczniejszej uro-
czystości, którą przyjdym towarzystwa wyra-
ziło swej ustępującej przewodniczącej gorącą
wdzięczność za ofiarną i gorliwą pracę oraz za
z powodu konieczności rozstania się.

Wieczory teatralne

Wieczór ku czci św. Elżbiety w jej 700-
letni jubileusz, urządzony przez S.S. Elż-
bietanki. Teatr nabył do ostatniego mie-
sca przez publiczność różnych sfer. Duchowien-
stwo miejscowe w komplecie.Program bardzo urozmaicony świadczy
o dużej staranności i inicjatywy S.S. Elż-
bietanek. Dobry chór św. Cecylii, ładny
obrazek „Aniołowie” malowniczo ustawio-
ny w kostiumach barwnych.Główną atrakcją była sztuka p. t. „Przez
Ciernie”, a treścią jej żywot św. Elżbiety.
Zaciekawienie publiczności wzrosło, gdy na
scenie ukazał się drobny dziecięcy deklamuj-
ący swe role, a także tańczący przed
tronem Elżbiety.Wieczór zostawił miłe wrażenie, a oto
chodziło inicjatorom, a także powiększył
cześć ku świętej, bardzo cenionej, cho-
ciażby za opiekę nad szpitalami. S. R.

Esplanada

Dziś Wielka Noc Humoru i Śmiechu. Wiel-
ka atrakcja! kompletna zmiana programu
występy p. Rity Zapolskiej. Dziś premjowanie
tańca Rumbi.

Delegacja kaszubskiego kupiectwa zabiega o pomoc u wladz rządowych

Kupiectwo na Kaszubach nie tylko cierpi na równi z kupiectwem całego kraju z powodu wyjątkowo trudnych warunków gospodarczych, ale pozatem klęska nieurodzaju w tym roku spowodowała na Kaszubach szczególnie ciężką sytuację.

Na wiecu kupiectwa kaszubskiego, odbytym w Kościerzynie w ubiegłym miesiącu, uchwalono zwrócić się do swej naczelnej organizacji Związku Towarzystw Kupieckich na Pomorzu o zorganizowanie specjalnej pomocy dla Kaszub. Związek podjął natychmiast energiczną akcję, przedkładając na podstawie statystyki rozmiary klęski tak p. Wojewodzie Pomorskiemu jak i p. Prezesowi Izby Skarbowej, którzy obaj zgodzili się poprzeć usiłowania Związku u władz centralnych. Ulgi bowiem, o które w tym wypadku chodziło, jak: rozłożenie wykupu świadectw przemysłowych, wstrzymanie egzekucji, doraźny kredyt, wychodziły poza kompetencję wzgl. możliwości tych instancji.

Po zebraniu dodatkowego materiału udała się do Warszawy delegacja kaszubska w osobach p. Prezesa Łukowicza oraz delegata Towarzystwa Kupców Samodzielnych w Weherowie i Pucku p. Prusińskiego. Delegację prowadził p. Prezes Związku Towarzystw Kupieckich na Pomorzu Tadeusz Marchlewski, który zreferował sytuację i przedłożył umotywowane postulaty wiceministrowi Skarbu p. Zawadzkiemu oraz Prezesowi P. K. O. p. Gruberowi. — Tak p. wiceminister Zawadzki jak i p. Prezes Gruber szczegółowo omawiali sposoby pomocy i w końcu ustosunkowali się zyciwnie, obowiązując się do dnia 14 dać ostateczną odpowiedź. Z przebiegu rozmów delegacja odniosła wrażenie, że Ministerstwo Skarbu w drodze spe-

cialnego wyjątku zgodzi się na wykup świadectw dla 3 powiatów kaszubskich na kilka rat oraz na przychylne zatwierdzenie wniosków o odroczenie egzekucji, taksamo uda się prawdopodobnie uzyskać pewien kredyt specjalny w P. K. O.

Po otrzymaniu ostatniej odpowiedzi zwołał Związek zebranie sprawozdawcze na Kaszubach z podjętej akcji. Delegaci kaszubszy wyrzili Związkowi Towarzystw Kupieckich na Pomorzu za szybką i sprawnie przeprowadzoną akcję, uznanie i podziękowanie w imieniu Kościerzyny, Kartuz, Wejherowa i Pucka.

Delegacji towarzyszył Dyrektor Naczelny Rady Zrzeszeń Kupaictwa Polskiego w Warszawie p. Jakubowski.

Chelmno przeciw wystąpieniom sen. Boraha

W ub. tygodniu zebrani urzędnicy i robotnicy kolejowi węzła chełmińskiego w liczbie około 100 osób urządzili manifestację przeciw wystąpieniom sen. Boraha. Rada Miejska na swem nadzwyczajnym zebraniu uchwaliła rezolucję, do której przyłączył się Z. O. K. Z., treść której podano do wiadomości zebranyemu towarzystwu i ludności miasta Chelmn, podczas akademii z racji święta państwowego 11 listopada. Rezolucja podkreśla zupełną ignorancję stosunków europejskich sen. Boraha, ponieważ tenże nie wie, że: 1) Pomorze polskie zamieszkuje ludność polska w 90 proc., 2) polskości, mimo intensywnej germanizacji nie zdołał Niemcy wykorzystać; 3) t. zw. „koryntarz” jest i pozostanie zawsze ziemią rdzennie polską.

Zważywszy wyżej przytoczone okoliczności zebrani mieszkańcy miasta Chelmn w liczbie około 1000 osób w pamiętnym dniu rocznicy wielkiego zwycięstwa nad bolszewikami, protestują przeciwko mieszanii się zagranicy w sprawy polskie, potępiając jednocześnie kłamliwe i tendencyjne wystąpienie senatora Boraha w sprawie dostępu do morza. Zebrani wyrażają przekonanie, że wystąpienie senatora Boraha jest wyłącznie jego prywatnym pomysłem i, że Wielki Amerykański Naród, zgodnie ze stałą tradycją tak pięknie wyrażoną podczas światowej wojny w pamiętnym orędziu śp. prezydenta Wilsona stoi i stać będzie na zasadach wolności narodów.

Pamiętając jak Kościuszko i Pułaski walczyli o wolność Stanów Zjednoczonych A. P., jak w czasie wojny światowej Stany Zjedn. przychyliły się do poskromienia rozboju międzynarodowego, reprezentowanego przez cesarskie Niemcy, Naród Polski wierzy, że i dziś Wielki Naród Amerykański stoi i stać będzie po stronie sprawiedliwości dziejowej. Wszyscy Polacy, bez względu na przekonania polityczne, bronić będą praw swych do Pomorza

Przed grudniowym spisem ludności

Czy Polska jest jeszcze krainą domowego wykształcenia

Według spisu 1921 roku na obszarze Rzeczypospolitej aż 2 miliony 367 tysięcy osób tj. przeszło 9 proc. ogółu ludności miało t. zw. domowe wykształcenie. W stosunku zaś do osób, które wogóle jakiekolwiek wykształcenie posiadają, liczba osób o wykształceniu domowym wynosi 20 proc.

Tak kolosalne rozpowszechnienie oświaty pozaszkolnej nie jest znane innym krajom europejskim. Liczby te są wprost uderzające. By zrozumieć ich wymowę musimy zorientować się, jak się rzecz ma w poszczególnych polaniach kraju. Otóż okazuje się, że wybitnie przoduje pod tym względem b. zabór ros-

syjski, gdzie osoby o wykształceniu domowym stanowią całe 37 proc. ogółu ludności, posiadającej jakiekolwiek wykształcenie; w b. zabórze austriackim jest ich już kilkakrotnie mniej, bo tylko 4,5 proc., a w poznańskim i na Pomorzu — zaledwie 1,7 proc. A więc ołbrzymie wprost zastępy ludności uciekały się do oświaty pozaszkolnej właśnie tam, gdzie oświata szkolna była najbardziej zaniedbana przez rządy zaborców tj. na obszarach zagrabionych ongiś przez Rosję.

Jakież stąd wniosek? Ten oczywiście, że ludność Polski żywiołowo wprost walczyła o swą oświatę i, gdy odmówiono jej szkół, potrafiła zdobyć się na wysiłek podwójny, jakiego wymaga żmudna i ciężka droga nauzenia domowego lub nawet samouctwa. Niewątpliwie grudniowy spis ludności wykaze, że w związku z rozbudową szkolnictwa liczba osób o wykształceniu domowym uległa wielkiej zmianie.

Pozatem należy zwrócić uwagę na to, że spis z r. 1921 wykazał olbrzymią liczbę, bo półtora miliona osób o wykształceniu niewiadomem. Ogromna ta luka powstała wskutek zbyt ogólnikowego sformułowania odpowiedniego zapytania na formularzu spisowym z przed 10 ciał laty, które brzmiało krótko: „wykształcenie”. Dlatego też formularz drugiego powszechnego spisu ludności domaga się odpowiedzi bardzo szczegółowych, które pozwolą bez braków i w sposób wyczerpujący wyświetlić sprawę wykształcenia ludności Polski. Odnośna rubryka została ujęta w ten sposób, że od każdej spisywanej osoby wymaga podania dokładnej nazwy i rodzaju zakładu naukowego (szkoły) z zaznaczeniem, czy dana osoba zakład ukończyła, czy też nie. Ci ostatni winni zaznaczyć ile klas (semestrów i t. p.) ukończyli. O ile ktoś otrzymał wykształcenie domowe, lub jest samoukiem, musi to oczywiście również zaznaczyć.

Bardzo ważną sprawą jest w obecnych warunkach zbadanie kwestji szkolnictwa zawodowego. Dlatego też wymagane jest podawanie obok szkoły ogólnokształcącej, do której ktoś uczęszczał lub uczęszcza, również i szkoły specjalnej lub zawodowej.

Tow. Kulturalno-Oświat. „Świętlica” w Goszczynie

W Goszczynie kilka dni temu odbyło się zebranie Towarzystwa Kulturalno-Oświatowego pod nazwą „Świętlica”.

Zebrani w świetlicy przedstawiciele urzędów, szkolnictwa i całego obywatelstwa Goszczyna, Krokowej, Łętowic i Minkowic wybrali zarząd nowego towarzystwa w następującym składzie:

Prezes p. Rycharski, kom. str. gran., wiceprezes p. Lieder soltys Goszczyna, kierownik oświatowy p. Eug. Brach nauczyciel, kronikarz p. D. Ostrowski nauczyciel, gospodarz p. Pakulski st. przod. str. gran., zast. gosp. i skarbnik p. Lange z Goszczyna, klucznik p. Jęka oraz członkowie zarządu pp.: Trojan adm. dóbr Krokowskich, Grzenka drogomistrz z Minkowic, Bielawski nauczyciel z Łękowic i Felski nauczyciel z Feldzina.

Pozatem na zebraniu opracowano regulamin towarzystwa i uchwalono zorganizować poświęcenie świetlicy w dniu 29 bm. Na tę uroczystość przybędzie p. starosta morski Henszel i dyr. Z. O. K. Z. z Torunia p. Olech.

Standaryzacja eksportu produktów rolnych

Na odbytym plenarnym zebraniu Izby Przemysłowo-handlowej w Warszawie uchwalono rezolucję dotyczącą standaryzacji eksportu produktów rolnych. Izba stoi na stanowisku że projektowana ustawa może wpłynąć na normalizację produkcji, tylko w sposób nieznaczny, natomiast winna mieć na celu wyłącznie selekcję jakościową towaru, przeznaczoną na eksport.

Kto wygrał?

Wygrane loteryjne z dnia 20 bm. 100.000 zł. padło na nr. 4.604. 5.000 zł. padło na nr. 45721. 1.500 zł. padło na nr. 15874 53294. 500 zł. padło na nr. 155638. 400 zł. padło na nr. 70063 119934 141232. 250 zł. padło na nr. 18987 25972 36728 43901 46260 46490 50903 66741 98196 131891 143107.

Zbiórka ziemniaków na dożywianie bezrobotnych

Akcja Naczelnego Komitetu do Spraw Bezrobocia, celem sięgnięcia od właścicieli ziemskich ofiarowanych przez nich ziemniaków z województw rolniczych, które posiadają nadmiar, do województw przemysłowych, odczuwających brak niezbędnej do wyżywienia bezrobotnych ilości ziemniaków — dała w ciągu czterech pierwszych tygodni jej trwania następujące rezultaty: przetransportowano ogółem 544 wagonów, czyli około 54.400 kwintali na ogólną liczbę 1.600 wagonów, które powinny być przewiezione.

Wobec tego, że ziemniaki, niedostarczone przy pomysłnej temperaturze mogą ulec zepsuciu z powodu nadchodzących mrozów, Naczelny Komitet odwołuje się do tych właścicieli ziemskich, którzy dotychczas nie złożyli ofiary w ziemniakach, ażeby zechcieli uczynić to jaknajprędzej, zawiadamiając o gotowości ofiarowania ziemniaków właściwe komitety, powiatowe, działające przy starostwach.

Stan bezrobocia

Na ogólną liczbę 257.022 bezrobotnych, zarejestrowanych w całej Polsce na dzień 14 bm., bezrobocie w poszczególnych zawodach przedstawia się następująco: górnicy 13.569, hutnicy metalowi 2.576, szklarze 2.164, metalowcy 23.622, włókiennicy 25.448, budowlani 21.215, umysłowi 36.547, niewykwalifikowani 112.098.

Liczba częściowo bezrobotnych na dzień 14 bm. wynosiła 123.583, z czego przez 1 dzień w tygodniu pracowało 4.306, przez 2 dni — 19.386, przez 3 dni — 37.272, przez 4 dni — 29.925 i przez 5 dni w tygodniu 32.694 osób.

Międzynarodowe zawody strzeleckie we Lwowie wzbudziły słowa uznania zagranicą

Przed podaniem szczegółowych wyników, strzeleckich mistrzostw świata, które odbyły się we Lwowie w sierpniu br., biuro Międzynarodowego Zw. Strzeleckiego jest wielce uszczęśliwione, że może tą drogą w imieniu wszystkich uczestników złożyć najserdeczniejsze podziękowania i powinszowanie organizatorom zawodów.

Organizacja nieskazitelna, aż do najmniejszych szczegółów, niezwykła gościnność i koleżeństwo w połączeniu z pięknym nastrojem sportowym ponad wszelką pochwałę, sprawiły że Międzynarodowe Zawody Strzeleckie pozostawiły niezatarte wspomnienie pośród tych zawodników i delegatów, którzy w nich brali udział.

Takie imprezy stanowią najpiękniejszą propagandę, jakiej życzyć sobie może Międzynarodowy Związek Strzelecki dla szlachetnej dziedziny sportu, który propagujemy.

Z życia Związku Strzeleckiego powiatu tucholskiego

Dnia 15 bm. odbyło się w szkole powszechnej w Cekcynie miesięczne zebranie Oddziału Związku Strzeleckiego przy udziale około 50 osób. Na powyższe zebranie przybył z Tucholi powiatowy referent oświatowy, dyrektor seminarjum obywatel Adamowicz, który wygłosił dłuższy referat na temat ideologii Zw. Strz. oraz o programie wyszkolenia i pracy w oddziale. Po obszerniej dyskusji szereg obecnych sympatyków Zw. St. zgłosiło swe przystąpienie do oddziału.

Zaznaczyć należy, że Zw. St. w Cekcynie rozwija się doskonale. Młodzież chętnie wstępuje do szeregów Związku, b. sumiennie uczęszczając na ćwiczenia i wykłady.

Dnia 15 bm. w godzinach popołudniowych odbyło się w Okiersku zebranie miejscowego Oddziału Związku Strzeleckiego przy licznych udziałem członków i sympatyków. W zebraniu wzięł udział wiceprezes Zarządu Powiatowego profesor seminarjum, obywatel Warczak, który wygłosił b. rzeczowy referat na temat ideologii i organizacji Zw. St. Po dyskusji nad referatem omówiono szczegółowo sprawę umundurowania Oddziału, postanawiając niezwłocznie zamówić mundury w centralnej składnicy Zw. Strz. Pozatem omówiono sprawę założenia Oddziału żeńskiego Zw. Strz., do którego zgłosiło już akces kilkadziesiąt obywateli — będzie to pierwszy oddział żeński w powiecie. Podkreślić trzeba, że oddział Zw. Strzel. istniejący w Okiersku, swą dotychczasową pracę wysuwa się na plan pierwszy w powiecie.

wszelkimi rozporządzalnymi środkami i każdy zamach na całość Polski odeprzą z całą siłą i stanowczością. Powyższą rezolucję odczytaną przez prof. Romańskiego przyjęli jednogłośnie zebrani na uroczystości państwowej, mieszkańcy miasta Chelmn.

Kronika

— Ostromecko protestuje. Dnia 11 listop. mieszkańcy Ostromecka podczas imponującej uroczystości, po wysłuchaniu pod pomnikiem Wolności referatu p. naucz. Trojanowskiego na temat: „Kampanja najazdów Niemców na polskie Pomorze”, uchwaliли odczytaną przez mówcę rezolucję, protestującą przeciw zakusom Treviranusów, Borahów i innych wrogów Wolności Narodów i postanowili wysłać uchwałę do ambasadora amerykańskiego w Warszawie i do starostwa w Chelmn. Na zakończenie odśpiewano „Nie rzucim ziemi skąd nasz ród”.

— Kijewo Królewskie. — Śmierć kapłana. Zmarł tutaj w wiosnie życia śp. ks. Jan Schlumm liczący 27 lat życia a 2-gi rok kapłaństwa. Zwłoki zostały w czwartek 19 bm. odtransportowane do rodzinnej miejscowości w Nowej Cerkwi.

— Z kroniki towarzyskiej. We wtorek dn. 17 listopada odbył się ślub urzędnika tut. starostwa p. Józefa Wawrzyniaka z p. Ludwiką Michałowską.

— Komunikat do Zarządów Kółek Rolniczych PTR pow. chełmińskiego. Pokaz tegorocznych prac konkursowych Przyniesienia Rolniczego Młodzieży pow. chelm. odbędzie się w Chelmn w sobotę dnia 21 listopada br. o godz. 11 przed południem.

— Zebranie oficerów rezerwy odbędzie się 21 bm. o godz. 7 wieczorem na sali Kasyna Ofic. 66 p. p. Udział wszystkich pp. oficerów rezerwy ze względu na ważny temat konieczny.

Programy radiowe

Niedziela, dnia 22 listopada 1931 r.

Warszawa: 10.00 Nabożeństwo z Krakowa; 10.58 Sygnal czasu z Warsz. Obs. Astr.; 12.10 Urzęd. kom. Państw. Inst. Met.; 12.15 Poranek z Fil. Warsz., zorganiz. przez Wyd. Ośw. i Kult. Magistratu m. st. Warszawy wspólnie z Dyr. Konc. Symf. Wyk.: Ork. filh. pod dyr. A. Szpaka i H. Dudyczówna (sopr.); 14.00 Otwarcie Kursów p. n. „Radjowy Uniwersytet Ludowo-rolniczy“: a) Przemówienie Pana Ministra Rolnictwa, b) Inne przemówienia; — 14.25 „Dlaczego musimy się uczyć“, wygl. prof. J. Mikulowski-Pomorski; 14.40 „O następstwie roślin — piodozmian“, wygl. prof. St. Jankowski; 15.00 Koncert. Wyk.: K. Czekotowski (baryt.), Henio i Irenka Paluli (ksylofony) i L. Urstein (akomp.); 15.55 Program dla dzieci starszych i młodszych: a) „Co się dzieje na świecie“ tygodnik radiowy w oprac. J. Milewskiego, b) Wesoły feljton pióra B. Hertza

p. t. „Druga strona medalu“; 16.20 Muzyka z płyt; 16.40 „Co przepływa przez druty czyli czym jest elektryczność“, wygl. dr. F. Bursdecki; 16.55 Muzyka z płyt. Piosenki lud. z przyspiewkami Wl. Waltera; 17.30 Wiadomości przyjemne i pożyteczne; 17.45 Koncert po południowy. Wyk.: Reprezent. ork. P. P. m. st. Warszawy pod dyr. Al. Sielskiego, H. Bałlińska (skrz.) i L. Urstein (akomp.). W przerwie koncertu komun. Zw. Pracown. Gmin Wiejsk.; 19.00 Rozmaitości; 19.25 Muzyka z płyt; 19.45 Słuchowisko; 20.15 Koncert popul. Wyk.: Ork. P. R. pod dyr. J. Ozimińskiego, A. Szlemińska (sopr.) i L. Urstein (akomp.); 21.45 Kwadrans literacki. Opowiadanie H. Sienkiewicza pt. „Orso“; 22.00 Recital p. Emmericha na forte. o 2 klaw. 22.40 Urz. kom. PIM. i kom. polic.; 22.45 Muzyka tan. z dan. „Polonia-Palace“.

Katowice — 16.55 „U wybrzeża Azji Mniejszej“ — wygl. dr. Kazimierz Bulas.

Lwów — 17.15 „Rola wojenna Lwowa“ —

wygl. dr. Aleks. Czolowski. Kraków — 17.45 Recital organowy Feliksa Nowowiejskiego. Tr. z kościoła Marjackiego. Lwów — 17.45 Lwowska audycja listopadowa. Wilno — 17.45 Akademia organizowana przez Komitet „Dnia Kapłańskiego“.

Poniedziałe, dn. 23. listopada 1931 r.

Warszawa: 9.00 Nabożeństwo z Krakowa; 11.40 Przegląd pras. kraj. PAT; 11.58 Sygnal czasu; 12.10 Muzyka z płyt; 13.10 Urzęd. kom. Państw. Inst. Met.; 13.15 Komunikat gospod.; 13.35 Muzyka ludowa; 13.40 „Czem jest hodowla bydła w każdym gospodarstwie, a czem dla kraju“, wygl. inż. M. Kwasięborski; 13.55 Muz. lud.; 14.00 „Jak się przedstawia hodowla bydła w Polsce“ — inż. S. Hoser; 14.5 Muzyka ludowa; 14.20 „Dlaczego hodujemy bydło czere wone polskie“ wygl. M. Malicki; 14.50 Muzyka

z płyt gramofon. 15.15 Przegląd komunikac.; 15.25 Odczyt z cyklu dla nauczycieli pt. „Jadwiga i Jagiello w nowym oświetleniu“ — wygl. prof. O. Halecki; 15.45 Komunikat Central. Biura Hydrograficzn. dla żegluga i rybaków; 15.50 Arje i pieśni w wyk. Carusa i Turner — płyty; 16.20 Francuski kurs; 16.40 Cezar Franck: Sonata na skrz. i forte. — płyty; 17.10 Odczyt z Katowic; 17.35 Muzyka taneczna z kaw. „Gastronomia“; 18.50 Rozmaitości; 19.15 Wiadomości bieżące rolnicze; 19.30 Piosenki w wyk. M. Modzelewskiej — płyty; 19.45 Pras. Dz. Radjowy; 20.00 4ta pogadanka o muzyce — wygl. p. K. Stromenger; 20.15 Koncert z Krakowa; 22.00 Feljton p. t. „O filmie dźwiękowym“ wygl. red. M. Gliński; 22.15 Koncert z Wilna; 22.45 Dod. do Pras. Dz. Radjowego; 22.50 Urzęd. kom. Państw. Inst. Met.; 22.55 Wiadomości sportowe; 23.00 Muzyka tan. z danc. „Oaza“.

ZAKŁADY SZKLARSKIE

TELEFON 1558 R. ZIELIŃSKI TELEFON 1558 GDYNIA, ULICA ŚWIĘTOJANSKA, DOM ORŁOWSKIEGO

SZLIFIERNIA SZKŁA, FABRYKA LUSTER, HURT. SZKŁA, SPRZEDAŻ LISTEW I OPRAWA OBRAZÓW

Przedstawicielstwo płyt szklanych: 2317 „LUXFER“ i „ROTALITH“

PRZECIWKO CHRYPCY

STOSUJCIE ORYGINALNE

PASTILLES VALDA

oczyszczające głos

W sprzedaży w aptekach i składach aptecznych

Pianina Jähnego

sprzedaje z gwarancją na dogodnych warunkach

Fabryka Fortepianów W. Jähne

Bydgoszcz Gdańska 149, tel. 2225

Filje: 8646 Grudziądz, Toruńska 17/19. Poznań, Gwarna 10.

Sprzedam

dom nowoczesny dochód 950 zł. Wpłata 50.000. Oferujemy do „Dnia Bydgoskiego“ pod „Gospodarz“ 570

Składy

mieszkania 2—6 pokojowe komfortowe wynajmie Bydgoszcz, Długa 5. 452

Dwa

umeblowane pokoje do wynajęcia. Bydgoszcz Gdańsk 132. gospodarz. 575

E. & R. LEIBRANDTA NAROŻNIK

2496

2 SPECJALNE SKLEPY

Szkieł - Porcelana
Magazyn sprzętów kuchennych
Urządzenia kuchol obrzmych
Gdańsk

Skład towarów żelaznych
Narzędzia Maszyn
Przybory dla przemysłu
Gdańsk

NAROŻNIK

MILCHKANNEN-HOPFENGASSE z pasmem błękitnem

Wielki wybór **Tel. zb. Nr. 248.45**
Ceny przystępne

Choremi

na raka, płuca, żołądek i kiszki opiekuje się z dobrimi skutkami

BAUMANN & Co. Gdańsk, Leegetor 10/11.

Billiger Bazar

2340 Kolo dworca, obok kina U.T.

Dr. Wiesława English

osiedliła się w Gdyni i przyjmuje w chorobach dzieci 9—12, 3—5, ul. Świętojańska, dom Kowalczykowej. 2428

Jesienną i zimową garderobę

czyścimy chemicznie i farbuujemy w bardzo krótkim czasie, ostrożnie i fachowo.

Chemiczna pralnia i farbiarnia KŁAFKI & SEEMANN

MISTRZE FARBIARSCY.
Fabryka w Oliwie, Zoppoterstr. 74 Tel. 452.48.
Gdańsk, Stadtgraben 13 naroz. Kassu- WARSZCZ, Hauptst. 127.
Miejsca przyjęć: Gdańsk, Hl. Geistgasse 48. Szarszewy, Rynek.

My wiercimy i drażymy

cyllindry samochodowe według najnowszego sposobu fabrykacyjnego i gwarantujemy najwyższą dokładność.

Zastępstwo generalne i składnica światowej sławy tłoków K. S. i Alusil.

Kosel & Balkowski,

Gdańsk, Altschottland 7—10.
Tel. 26635/36 [2041] Tel. 26635/36

Popierajcie swego!

Idźcie po

MEBLE

do

Leona Wodzaka,

Gdańsk Dreßgasse 42.

Tam kupicie wszelkiego rodzaju meble i wyścielane [Polstersachen] na dogodnych warunkach spłaty. 1414

Browning

magaz. kal. 6 mm. - Zł. 8.75

według rysunku strzelający z metal. naboł alarm. bez zerw. policji, ręczka eleg. niki. Powyższa broń zwiększa bezpieczeństwo osobiste w domu i podróży 2 szt. 16 zł. wielostrz. mag. 13.75, 2 szt. 26 zł. 50 szt. naboł alarm. metal. zł. 2.— Wysyłamy za zalicz. poczt. Adresować: „Chronometre“ 2090 Skrz. Pocztl. Warszawa Nr. 939 (Plac Warecki) d. p.

Polski Zakład prania i prasowania bielizny z zapędem elektrycznym

Gdańsk, Ziegenasse 12.

Na życzenie bieliznę z domu się zabiera i z powrotem w dom przynosi. 2386

Ucznia kowalskiego

przyjmie natychmiast Arendt, Rosenberg bei Langenau, Kreis Danziger Höhe. 2502

Przenośne piece kafflowe i żelazne

oraz ogniska dostarcza po cenie przystęp.

Danziger Maschinenwerk Schiesstange 7. Tel. 26960.

Emerytowany urzędnik obejmie administrację domu. Łaskawe zgłoszenia „Gazeta Morska“ Gdynia. 2538

Lekarz-Dentysta F. Kawalek,

Gdańsk, Brotbänkengasse 30

Godziny przyjęć mam 9 do 1 i 3 do 6 w sobotę 9 do 1.

Leczenie zębów. Bezbolesne usuwanie. 2345

Własne laboratorium zębów sztucznych. Urzędnikom państw. rabat.

Pierwszorzedny Salon miod „KRESOWIANKA“

wykonuje suknie, kostiumy palta, futra. Zurnale francuskie. Ceny niższe. Toruń, Jęczmienna 22, dawn. 16. I ptr. 911

Dr. Tadeusz Michniewicz,

lekarz chorób kobiecych i chirurg w Grudziądzu

ul. Wybickiego 5, telefon 843.

przyjmują urzędników państwowych na karty porady. od 3—6 popołudn. 349

Dworzec Autobusowy Grudziądz

Tyszczyńska Grobla Nr. 3-7

Przystanek wszystkich autobusów Stacja benzynowa „POLMIN“ na miejscu

Poczekalnia z bufetem

PRZEPROWADZKI

wszelkiego rodzaju miejscowe i zamiejscowe uskuteczniamy wozami meblowymi ceny dostępne 172

W. Poczekaj Bydgoszcz, ul. Pomorska 62 (38) tel. 65

Triumfuje KTO KAWĘ ARACZEWSKIEGO

state kawa.

Towarzystwo Handlowe

„CENTROHURT“

Sp. z o. o.

GDYNIA
Szosa Gdanska Tel. 1029 i 1001

DZIAŁ I.
Wielkie materiały budowlane jak:
Cement, Wapno, Smoła, Pape, Lepnik, Żelazo, Gwoździe, Gips, Glazurę - terakotę,

DZIAŁ II.
Węgiel — Koks
wagonowo i ze składów z dostawą do domu

DZIAŁ III.
Owies, Otręby, Srót, Grysik, Sieczkę, Słomę.

Ceny bezwzględnie konkurencyjne oraz dogodne warunki płatności.

Własny Oddział W WIELKIEM MIASTECZKU MAŁYM obok dworca.

7 dni gotówkowych

do soboty dn. 28 listopada r. b.

Sonizei kilka przykładów!

po cenach hurtowych bezkonkurencyjnych!

Pulowery męskie	zł 3 95	Pończochy damskie makko w dobrym gat.	zł 1,70
Koszule męskie trykotowe spód puszysty	zł 3,90	„ jedwabne z małymi błęd. para	zł 2,90
Kalesony trykotowe spód puszysty	zł 3,10	„ damskie wełniane w dobrym gat.	zł 3,95
Staniki damskie z długim rękawem trykot.	zł 2,50	dto wełna z jedwabiem	zł 5,75
Reformy z ściągaczem trykot. spód puszysty	zł 2,90	Skarpety bawełniane para	zł 0,65
Kombinacje dziecięce trykot. spód puszysty	zł 2,20	dto dobre niciane	zł 1,05
Kalesony wełniane normalne	zł 3,55	„ wełniane w dobrym gatunku para	zł 2,50
Koszule	zł 4,40	Rękawiczki wełniane włóczkowe dziecięce	zł 1 40
Kombinacje dziecięce normalne	zł 2,95	dto męskie	zł 1,65
Majtki damskie elastyczne marki „Paw“	zł 2,45	„ damskie	zł 2,15
Koszulki damskie elastyczne	zł 3,15	Przędza wełniana do pończoch i skarpet	
Koszule damskie z koronką	zł 1,20	w znanym dobrym gatunku 2 motki 100 gramowe od	zł 1,35
Pończochy damskie bawełniane para	zł 0,85		

W. Korzeniowski Towarzystwo Akcyjne
w Grudziądzu, Rynek 22-24
Największy Dom Towarowy na Pomorzu - Telefon 898.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

Dnia 23 listopada br. o godz. 11 przed południem sprzedawane będą w Sadeckiego najwięcej dającemu za natychmiastową zapłatą: kredens, bufet, lustro, otomiana z nakryciem i wiele innych przedmiotów; o godz. 14 w Porcie Żimowym u p. Pawłowskiego: 1 motorkówka.

Kozek, komornik sądowy w Toruniu.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

We wtorek, dnia 24 listopada br. sprzedawane będą w drodze przetargu przymusowego najwięcej dającemu za gotówkę w Wydrznie u p. Grzybowski: 1 maciora; w Nogalicu u p. Szalatyńskiego: zbiór z 14 móg pszenicy, zbiórka ilcytantów o godz. 8,30 przed oberzą p. Działaka w Wydrznie; o godz. 9,30 w Nogalicie u p. Dorożyńskiego: zbiór z 13 móg żyta i 50 ctr. jęczmienia w słomie; o godz. 11 w Szywałdzie u p. Straszewicza: 5 świń i 2 krowy; o godz. 13 w Szembruku: siewnik, zbiór z 6 móg żyta, 150 ctr żyta, 2 świnię a 2 ctr., wóz do wożenia warzywa, jałówkę, 6 warchlaków, 7 prosiak, 2 maciory, 4 tuczniki, żniwiarę, bryczkę, dryl, warsztat stolarski, wialnię, zbiór z 10 móg żyta i 10 móg pszenicy, 30 gęsi, 40 kaczek, 50 kur, zegarek złoty, maszynę do wyrabiania cegły 5000 sztuk cegły.

Kowalski, kom. sąd. w Grudziądzu.

Gr. 466.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

We wtorek, dnia 24 listopada br. o godz. 9,30 przed poł. sprzedawane będą najwięcej dającemu za natychmiastową gotówkę w Białobłotach, pow. Grudziądz, co następuje: 6 koni, 16 krów oraz większą ilość pszenicy i żyta. Zbiórka reflektantów przed dworcem w Burzynie pow. Grudziądz.

Jaranowski, kom. sąd. Grudziądz, Kościuszki 7a.

Gr. 468.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W środę, dnia 25 listopada br. o godz. 2 po poł. sprzedawane będą najwięcej dającemu za natychmiastową gotówkę w Grudziądzu przy ul. Mickiewicza 23 co następuje: 8 samochodów osobowych.

Jaranowski, kom. sąd. Grudziądz, Kościuszki 7a.

Gr. 467.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

We wtorek, dnia 24. 11. br. o godz. 13 sprzedawane będą za gotówkę najwięcej dającemu w Łasinie: większą ilość pszenicy lokomobilę, maszynę do szycia, rower damski i 3 świnię-tuczniki. Zbiórka reflektantów na rynku.

Dobrzański, komornik sądowy w Grudziądzu.

Gr. 469.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W poniedziałek, dnia 23 listopada br. o godz. 9 sprzedawane będą w drodze przetargu przymusowego za gotówkę najwięcej dającemu w Nowym Dworze u p. Konstantego Piłta: 4 raby, 21 prosiaków, 2 byczki, 2 krowy i około 70 ctr. żyta w słomie; u p. Teofila Piłta o godz. 10: 2 świnię, 10 prosiaków, 4 jałówki, 2 krowy, 2 cielęta, około 150 ctr. żyta i 50 ctr. pszenicy niemieckiej. We wtorek, dnia 24 bm. o godz. 10 w Radzynie: 8 jałówek, 10 tuczników, 5 krów, 3 zrebaki, kocci parowy, pianino, maszynę do szycia i t. p. Zbiórka reflektantów przed hotelem.

T. Maćkowiak, komornik sądowy w Grudziądzu.

Gr. 470.

LICYTACJA PRZYMUSOWA.

W poniedziałek, dnia 23 listopada br. sprzedawane będą na rzecz Powiatowej Kasy Chorych Grudziądz najwięcej dającemu za gotówkę: w Stanisławowie o godz. 11 u p. Rosenau: zbiór 15 móg pszenicy; w Świerkocinie o godz. 12 u p. Poloczek: 2 świnię.

Ekzekutor.

Gr. 1011.

OGŁOSZENIE. W tutejszym rejestrze handlowym B pod nr. 31 przy firmie Braoia Menn, Spółka z ograniczoną poręką, filja w Gdyni, dopisano: Naum Menn zastąpił ze stanowiska kierownika.

Gdynia, dnia 17 listopada 1931 r.

Sąd Grodzki.

POSTĘPOWANIE UPADŁOŚCIOWE. Co do majątku firmy Inz. T. Grobelski i H. Czapliski T. z o. p. w Gdyni wdraża się z dniem dzisiejszym, t. j. z dniem 17. 11. 1931 o godz. 12 postępowanie upadłościowe. Zarządca masy upadłościowej mianuje się adw. dr. Turka w Gdyni. Wierzytelności należy zgłaszać w Sądzie najpóźniej do 9. 12. 31. Do powzięcia uchwały, czy mianowany zarządca masy upadłościowej ma pozostać, ewentualnie celem wyboru nowego zarządcy, dalej celem ustanowienia wydziału wierzytelności a także celem powzięcia uchwał co do kwestyj, wymienionych w § 132 ustawy o upadłościach, oraz celem zbadania zgłoszonych wierzytelności wyznacza się termin na dzień 21. 12. 1931 o godz. 10 przedpoł. w niżej wymienionym Sądzie, pokój nr. 40. Wszystkim, którzy posiadają jakiegokolwiek rzeczy, należące do masy upadłościowej, lub którzy tej masie są cokolwiek dłużni, zakazuje się owe rzeczy wydawać dłużnikowi upadłemu względnie uiszczać się z długu, a nawet poleca się im, aby najpóźniej do dnia 9. 12. 1931 donieśli zarządcy masy o posiadaniu takich rzeczy i o tem, czy przysługują im jakie wierzytelności, z powodu których mieliby prawo żądać odrębnego zaspokojenia z owych rzeczy.

Sąd Grodzki w Gdyni.

7 N 17/31.

Już dziś!

rozpoczynamy z sprzedażą gwiazdkową i udzielamy na wszystkie materiały rabaty od 10—20%. Prosimy przekonać się bez przymusu kupna

Skład fabryczny

Gustaw Molenda i Syn

fabryka sukna w Bielsku

Grudziądz, Toruńska 21.

Latarnie orientacyjne

według przepisów tutejsz. Magistratu dostarcza włącznie z zainstalowaniem

F. Maciejewski
Zakłady Elektrotechniczne

Telefon 816 Grudziądz Mickiewicza 4

Zegary do automatycznego włączenia i wyłączenia. powyższych latarni po niskich cenach! Prosimy żądać kosztorysu!

Sześciodniowy kurs

pieczenia ciast i słodczy

ŚWIĄTECZNYCH

rozpocznie się dnia 3 grudnia w Szkole Gospodarczej w Grudziądzu. Lekcje w godz. popołudn. lub wieczornych. Zapisy w kancelarii szkoły ul. Trynkowa 19 od 10—12 god. 351

Wielki wybór we wszystkich wielkościach:

DYWANY

Bouki
Ręcznej roboty
Wełniane
Pluszowe
Kokosowe
Horsy
Linoleum

do tego stosowne chodniki we wszystkich szerokościach

Chodniki Kokosowe szerokości do 200 cm. dla całych ubikacji.

Maty Japońskie, szczotki do froterowania, szczotki „Mop”, oter do odświeżania mebli.

Zasłony perłowe w pięknych kolorach.

Szyny mosiężne schodowe również chodnikowe pręty mosiężne.

Listwy złote, ochraniacze drzwi, chodniki i obrusy z płótna woskowego.

Linoleum we wszystkich kolorach i szerokościach stale na składzie o bezkonkurencyjnych cenach

Tapety w wielkim wyborze, na które udzielam 10—30 proc. rabatu.

Wzory chętnie do dyspozycji Szan. Klienteli.

P. MARSZLER

Grudziądz, tel. 517, Plac 23-go Stycznia 18.

Gr. 214.

Zanim

kupisz nowe, zjedź do „Okazjopolu“ obejrzeć używane jadalnie sypialnie, pojedyncze meble jak łóżka, stoły, szafy, lustra, rowery, maszyny do szycia, patefony, siodła oficerskie przepisy, elektroluxy do odkurzenia, futra, płaszcze, ubrania, obuwie, powózka parokonna, sortownice do kaszy, teodolit uniwersalny, opalograf oraz wszelkie używane rzeczy za bezcen. „Okazjopol“ Grudziądz, Plac 23 Stycznia 23 w podwórzu.

Okazja!

Sprzedaje okazjanie! Maszynę do pisania, pianino krzyżowe, warsztat stolarski, aparat do szwajcowania, biblioteka orzechowa. Obuwie męskie, damskie i dziecięce. Wirówki do mleka, kanapy, szafy orzechowe, sosnowe, łóżka mebl. i żelazne, rowery damskie i męskie, maszyny do szycia, płaszcze zimowe i wiele innych przedmiotów. 1318

Sklep Okazjony

Grudziądz 2232

ul. Narutowicza nr. 22

Chemiczne pralnie

„TECZA“

TORUN

Mickiewicza nr. 112

wykonuje ch. czyszczenie c. damskiej i męskiej

garderoba

w przeciągu tygodnia. Ceny niższe.

Ucz ciam

lekcji

francuskiego, angielskiego, niemieckiego, gry na fortepianie. Adamska, Sukienicza 4. 2322

(1055

2322

Z BYDGOSZCZY

PRZETARG PRZYMUSOWY.
W sobotę dnia 21. 11. 31 r. o godz. 10-tej przed poł.
sprzedam przy ul. Jagiellońskiej 51 największą dającemu
za natychmiastową zapłatą: 1 stół okrągły i 2 krzesła
obijane gobeliną.
Betrand, komornik sądowy w Bydgoszczy.

PRZETARG PRZYMUSOWY.
W sobotę, dnia 21. 11. 31. o godz. 11 przed poł.
sprzedam przy ul. Krakowskiej 17 największą dającemu
za natychmiastową zapłatą: 1 biurko z fotelikiem.
Betrand, komornik sądowy w Bydgoszczy.

Poszukujemy od 1-go grudnia 1931 r.
do Oddziału Zastawniczego
(Lombardu)
taksatora-jubilera,
taksatora na odzież i inne przedmioty.
magazyniera
Wynagrodzenie według umowy. Złożenie
kaucji względnie gwarancji konieczne 574
Komunalna Kasa Oszczędności w Bydgoszczy.

BENZOL MOTOROWY.
Siarczan amonowy o zaw. 20—22% azotu.
Karbolineum,
Smole destylowane. 574
sprzedaje w większych i mniejszych partiach.
Bydgoska Gazownia Miejska
ul. Jagiellońska 48. Tel. 630, 631, 2235

FUTRA tego roku nadzwyczaj tanio
Największy wybór
Eleganckie wykonanie
Najmodniejsze kolory
znajdziecie u nas 2081
Warszawski Skład Futur
pod kierownictwem Pani
BLAUSTEIN
BYDGOSZCZ
Dworcowa 33 (14) Telefon 1098
Futra damskie z poszyciom od 100 zł. wzwyż.

Polecamy nasz bogato zaopatrzonej skład we wszystkie
TOWARY ŻELAZNE, NARZĘDZIA
oraz
SPRZĘTY KUCHENNE
F-a. JULJ. MUSOLFF
Tow. z ogr. poręka
ul. Gdańska 7 **BYDGOSZCZ** Tel. 26 1650
1389

WIRÓWKI „MILENA“
Najniższe ceny,
najdogodniejsze
warunki spłaty.
W własnym interesie należy przed zakupem wirów-
ki zająć od nas oferty. Wirówki kupuje się u
nas nadzwyczaj korzystnie, o czym się można
przez zapytanie o ceny, przekonać.
BRACIA RAMME
Bydgoszcz, ul. Św. Trójcy 14 b.
Telefon 79. 1967

Pod uwagę
P. T.
Urzędników Państwowych
Wojskowych i d.
Stosując się do wymogów
obecnej chwili aby dać
możliwość wszystkim sfer-
om pomimo redukcji,
obniżenia pensji i t.d.
zaopatrzyć się we futra,
obniżyliśmy nasze ceny
do niebywale niskiego
poziomu:
Naprz.
Skutki do obsady po 2.50 zł.
skunksy prawdziwe po 15 zł.
spody walaby opsy po 34 zł.
prawd. opsy 150 zł.
Męskie futra po 150 zł.
Damskie futra po 160 zł.
i t. d.
„FUTERAL“ Bydgoszcz
Dworcowa 9 Tel. 388
Wykonujemy we własnej pra-
cowni po cenach wyjątkowo
tanich wszelkie reperacje
i przeróbki. 1718

Futra
najsolidniej, najmodniej oraz
najtaniej wykonuje popu-
larny w Bydgoszczy
fachowiec Stanisław Ru-
dak, Bydgoszcz, Dworcowa
nr 70. 603

PIANINA
od zł 1.800
począwszy poleca
w pierwszorzędnym
wykonaniu i w wiel-
kim wyborze
Fabryka Pianin
B. SOMMERFELD
Bydgoszcz
Śniadeckich 2
Gdańska 27
Filje Grudziądz, Grobla-
wa 4, Gdańsk, Hundegasse
112. 9506

Koła
transmisyjne, tragarze, rury,
blachy, żelazo użytkowe
tanio sprzedaje Składnica
Starego Żelaza Bydgoszcz,
Marszałka Focha 34. 578

Meble
Kompletne pokoje i pojed-
yncze również wszelkiego
rodzaju wyściełane. Wiel-
ki wybór. **Ceny fabrycz-
ne.** Polecam każdemu.
Obejście nie obowiązuje
kupna, Zajdź i przekonaj się.
Ju Jan Nowak.
Bydgoszcz, ul. Długa 78
Dawniej Szpitalna 8.1 1275

Plaszcze zimowe
futra, garnitury przechodzo-
ne, smoking, frak, bardzo
tanio oferuje „Stala Okazja“
Bydgoszcz Gdańska 34.
576

Materace
sprężynowe wykonuje po
cenach fabrycznych
Józef Bobkiewicz
Bydgoszcz,
Kowalska 4.
przy Placu Jagielly. 1735

WYRÓB KRAJOWY!!!

CHCECIE OSZCZEDZAC?

W takim razie pielęgnujcie
Wasze obuwie za pomocą pasty
Urbin

Na żądanie wszędzie do nabycia
w mniejszych i większych puszkach.

URBIN Sp. z o. o.
Bydgoszcz, Pomorska 44.
Telefon 368.

WYRÓB KRAJOWY!!!

S. CHLEBOWSKI
Skład przyborów lekarskich,
dentystycznych i chirurgicznych
przeniesiony
do nowego lokalu
w Bydgoszczy, przy Placu Wolności 1
Obok kawiarni „Bałtyk“ 25 19

Znakomite
śniadania i obiady rewe-
lacyjnie tanio smaczne,
obfite jak na sućem
weselu poleca
„PROBUS“
Bydgoszcz Stary Rynek 5
Punkt spotkania się przy-
jezdnych i znajomych.
1311

Maszyny
do pisania „Underwood“,
„Hamond“, „Sum“, kasy
rejestracyjne „National“ ka-
se ogniotrwała, odkurzacz
na prąd stały i zmienny,
mikroskop, maszynę do elek-
tryzacji, małe motory, oka-
zownie za bezcen poleca
„Stala Okazja“, Bydgoszcz
Gdańska 34. 577

Pianina
znaney jakości poleca na do-
godnych warunkach spłaty
O. Majewski
fabr. pianin 2518
Bydgoszcz, ul. Dworcowa 7
Tel. 1892. Oferty na żądanie
173

Meble
Wszelkiego rodzaju pierw-
szorzędnej jakości (gwaran-
tyj) Kompletne jadal-
nie, Sypialnie, Gabinety,
Kuchnie i wszelkie wyście-
lane, poleca po cenach fa-
brycznych Dobrzyński —
Bydgoszcz, Batoroego 3 (obok
Starego Rynku) 173

Łożyska kulkowe
Neumann i Kallter
Bydgoszcz — Stary Rynek
Tel. 141 2088

== JESIEŃ! ZIMA! == Przez osobisty zakup w pierwszorzędnych fabrykach jest mi możliwe służyć mojej Szanownej Klienteli gatunkami pierwszej jakości po nader **korzystnych cenach!**

Już nadszedł wielki transport GARDEROBY! WSTAP — OBEJRZYJ!!!

PLASZCZE: Damskie, Męskie, Dziecięce
UBRANIA, SWETRY, TRYKOTAZE
Bieliznę Damską, Męską, Dziecięcą.

MATERJAŁY: jedwab, wełniane, baweł.
GALANTERJA: rękawiczki, pończochy,
skarpetki, 1349.
Koldry, Pledy, Firany, Obrusy, Piótna!!

KREDYTU UDZIELAM
za asygnałą Spółdzielni Kredyt
Bez wpłaty!

SKŁAD BŁAWATOW I KONFEKCJI
WOJCIECH MIKOŁAJCZYK
GDYNIA, Św. Jurska vis a vis Grand Cafe — Tel. 1559.

KREDYTU UDZIELAM
za asygnałą Spółdzielni Kredyt
bez wpłaty!

HOTEL

Naprzeciwko dworca głównego
Tel. 250-51 i 263-06.

CONTINENTAL

ul. Bałtyckie Tow. Terenowe z o. o.

Przez 100 łóżek
łazienki, ultra-ciepła woda
Telefony w pokojach

GDANŃSK

65.000000

PAR
NOIZONICH
w EUROPIE
JEST GWARANCJA
ICH DOBROCI

REZINOTRUST

PRZETARG PRZYMUSOWY.

Dnia 23 listopada o godz. 10 przy ul. Szerokiej 17 licytować będą za gotówkę najwięcej dającym: większą ilość materiałów drogeryjnych i kosmetycznych, kasę, radioaparat 6-lampkowy, 8 albumów, firany, 4 fuzje, większą ilość książek, wazy kryształowe, srebrny samowar, różne naczynia i wiele innych rzeczy. Janowski, komornik sądowy.

PRZETARG

na sprzedaż inwentarza Drukarni O. K. 8 w Toruniu odbędzie się dnia 27 listopada 1931 o godz. 10-tej w Kierownictwie Filii Wojskowego Zakładu Zaopatrzenia Intendencji Toruń, koszary im. Marszałka Piłsudskiego, pokój 64. Materiały oglądać i ewtl. bliższych informacji zasięgnąć można w Drukarni Wojskowej w Toruniu, wejście od ul. Dobrzyńskiej. Kierownik Filii W. Z. Z. Int. L. 9117/31. II.

Miejsce spotkań dla przyjezdnych

RESTAURACJA
GRUDZIĄDZ
Płac 23 Stycznia 19 — Telef. 735

Obiady z 3 dań 1,20. Gorące potrawy oraz napoje wszelkiego gatunku o każdej porze dnia. Lokal obok przystanku tramw. 5 min. od dworca.

Kolacja à la carte już od 80 gr. począwszy 827a

własc.: Józef Grzeszkowiak

Miejsce spotkań dla przyjezdnych

Baterje - Kieszonkowe
Baterje - Anodowe

marki
EKSTRA

sa niedosięgniętych jakości. Do nabycia w wszystkich składach radio sprzętów oraz w składach przvb. rowerow. Żądajcie tylko baterji „EKSTRA” Fabryka Baterji Toruń, Szeroka 46.

Browar Pomorski

Józefa Chronowskiego
Tel. 195 Podgórz-Toruń Tel. 195

polca
owe za wymiennie uznane piwa pod nazwą „SMIETANKA POMORSKA” SŁODOWE, „KARAMEL POMORSKI” KOZŁAK (BOCK)

OSTATNIA NOWOŚĆ!

BROWNING kal. 6 mm (wed. rys.) strzelający z metalowych naboi do celu. Patent Nr. 2295. Bez pozwolenia. Cena tylko zł. 12.— (zom. 35). 100 naboi mosiężnych alarmowych zł. 3.— Futerał skórkowy 1,85, 2,50, 3,50 5 zł. Wysyłamy za zaliczeniem pocztowem. Koszta przesyłki płaci kupujący. 804

d/Tow. „MONTRÉ” Warszawa Sienna 27/DP. Firma egzyst. od roku 1900

Szkoła tańców Eryka Langowskiego
Gdańsk, Breitgasse 8/9 Tel. 23283

przynosi jak zawsze 2385
najnowsze modne tańce 1930/31.

Lekcja osobna i dla kółek każdego czasu.

PIORA
farbuje i czyści
„BARWA”
KALAMAJSKIEGO
TORUN 2471
ul. Szeroka nr. 21

Wydzierżawię
2 mieszkania po 6 pokoi, nadające się na biura, fabryczne ubikacje, garaże, spichlerze, stajnie. Mederski, Toruń, Mostowa 6. 2522

Karetki
4 osobowa, 2 powozy na gumach landau w dobrym stanie okazjnie nasprzedaż. MIKOŁAJCZAK, TORUN Grudziądzka 27 — tel. 549.

Profesor
gimn. filolog urzłdza lekcji sumiennie i tanio. Toruń Piernikarska 1 m. 6

Udzielam
lekcji francuskiego, niemieckiego matematyki, korepetycji. Mickiewicza 109 (87°).

Baczność!
w Barbarce dnia 22 listopada wielka uczta z okazji zakończenia sezonu letniego od godziny 15-tej koncert.

Pierwszorzędne
kursy kroju zycia, modelowania ukoncesjonowane przez Kuratorium Szkolne okręgu pomorskiego przyjmują uczennicę do nauki. **Pracownia** sukien, kostjumów i okryć. **CENY DOGODNE!** TORUŃ, MOSTOWA 18.

Lalki
wszelkiego rodzaju reperuje fachowo tylko Toruń, Kołpernika 24 I p. 1187

Wyciąć! Zachować!

WEZWANIE!

Nieliczone choroby włosów rozmnożyły się bardzo silnie, zwłaszcza w ostatnich latach u mężczyzn, kobiet i dzieci, i zagrażają często niepostrzeżenie, nie wywołując żadnych bólów, tej najniekniejszej, naturalnej ozdoby człowieka — włosom. 55-letnia praktyka w dziedzinie pielęgnacji włosów zapoznała p. Annę Csillag z tysiącami przypadków, gdzie wskutek nieświadomości lub niedbałości już od dzieciństwa rozpoczęła się powolne opumieranie korzonków włosowych i wówczas wszelkie zabiegi celem odzyskania włosów, są spóźnione. Te przypadki, które należy przeważnie tłumaczyć nieświadomością danych osób o istnieniu choroby, skłoniły nas do bezwarunkowo koniecznego środka zapobiegawczego, a mianowicie

zupelnie bez płatnego badania włosów

w nadziei, że każdy dla własnego dobra i w interesie dobra ogółu gorąco nas w tem poprze. Jeśli więc kto zauważy w swych włosach symptomy choroby, jak:

łosieć, wypadanie włosów (także miejscowe), rozdławianie i łamanie się włosów, kołtonienie, przetłuszczenie lub wysuszenie włosów, powolne lub za cienie odrastanie włosów, przedwczesne siwienie i. t. d.

to wówczas jest jeszcze czas przeszkodzić dalszemu rozwojowi tej, często kroć jeszcze nierozwiniętej choroby, i jej zapobiec.

Wszystko co powinniście uczynić, to wypełnić dokładnie zamieszczony poniżej kwestionariusz i przesać go wraz z próbką włosów do naszego laboratorium. Badanie włosów, jakoteż przesłanie wyniku badania jest **bezpłatne i bez zobowiązania**.

1.000 złotych

Nazwisko .....

Adres .....

Zawód .....

Wiek .....

Czy cierpi pan(i) na wypadanie włosów .....

Czy ma pan(i) łupież? .....

Czy włos pan(i) jest suchy czy tłusty? .....

Czy skóra głowy jest wrażliwa? .....

Czy w ostatnim czasie przebył pan(i) jakie choroby? .....

Jeżeli tak, jakie? .....

Czym pielęgnuje pan(i) włosy? .....

Czy ma pan(i) fryzurę chłopięcą, czy też długie włosy? .....

Czy włosy pana(i) są rzadkie, lub gęste? .....

Czy cierpi pan(i) bóle głowy? .....

daje Anna Csillag temu, kto udowodni, że musiał zapłacić, lub w inny sposób uiścić się za badanie włosów. Nie wahajcie się więc w przekonaniu, że to Wam jest niepotrzebne lub że ktoś Wam wykorzysta. Każdy musi się upewnić o stanie zdrowia swych włosów, zanim będzie zapóźno.

Uważajcie zwłaszcza na włosy Waszych dzieci, bo nie istnieje dziecięca łupież, lecz tylko zaniedbanie. Siwizna nie jest uwarunkowana wiekiem.

← Ten Kwestionariusz lub jego odpis należy sumiennie we wszystkich punktach dokładnie wypełnić i wraz z kilkoma, w ostatnich czasach wyczesanymi włosami, wysłać celem zupełnie bezpłatnego zbadania, przyczem zobowiązując się do zachowania zupełnie dyskrecji.

ANNA CSILLAG Kraków Wielopole 5/426

Druki meldunkowe

według przepisów Min. Spr. Wewn.
dla Magistratów i Starostw

dostarcza

Somorska Drukarnia Rolnicza

Telefon 202 i 211

Spółka Akcyjna

w Toruniu

ul. Budgoska 56

może być Twoje jeżeli zapiszesz się na członka „Wejheropolis” Spółdzielni kredytowa z o. o. w Wejherowie, która udziela kredytów bezprocentowych na budowę domów, spłatę hipotek itd. Statut i warunki do nabycia w Spółdzielni. Inform. w Banku Kaszub.

Hormona
ściśle naukowa metoda odmładzania Dr. Shpuł'a zapewnia najbardziej zniszczonym i pomarszczonym ciałom zdrowy i młodociany wygląd. Trwałe przyciemnia brwi i rzęsy wyborowemi i nieszkodliwymi barwikami gabinet kosmetyczny „Mimosa” ul. Szeroka 37 II. p. 42

Ziemiaki, cebule OWIS
stomę prasowaną wagonowo zakupuje i prosi o opróbkowaną ofertę, z podaniem ceny franco wagon: „TRANZYT” w Toruniu 216

Przedzamcze 20 — tel. 242.

Zamieszkam w wspólnym pokoju z inteligentną panią. Ofertę pod „Pokój”.

Szkoła tańców
Wern” rozpoczyna nowy kurs 26 listopada. Nowe tańce na rok 31/32. Ranczela, Steppol., walc angielski, Rumba... Zeglarka 10, I. p. 2506

Strojenie
fortepjanów, fisharmonji oraz wszelkie reperacje wykonuje tanio i fachowo, także zamiejscowo Karol Schulz. Toruń Kochanowskiego 24.

Lokal biurowy w Gdyni
Centrum ul. Sw. Janska II. p. składający się z 5 pokoi z całym komfortem, jak centralne ogrzewanie etc. do wynajęcia od 1. I. 1932 r. Oferty do Administracji „Gazety Gdańskiej” Gdańsk, Stadtgraben 7 pod nr. 1790. 2535

Reklama dźwięnią handiu!

DZWIĘKOWE KINO
SWIATOWID
Ostatnie 2 dni!

„Jad Pokusy“ (Szalony Karnawał) po-
tężny dźwiękowy dramat ero-
tyczny. W rolach główn.: RICARDO CORTEZ, Alma
BENNETT i William Collier. Ponadto świetny nadprogr.

DZWIĘKOWE KINO
PALACE
Dziś i dni następne

Gigantyczne arcydzieło dźwiękowe namie-
ności ludzkich i bohaterskich serc!
w rolach głównych: **Frank Albertson, Kenneth Mac-**
Kenna i Farrell Mc. Donald. Ponadto doskonały nadprogram

„U. 13“
Ponadto doskonały nadprogram

OGŁOSZENIE. Do tutejszego rejestru handlowego oddział B pod nr. 171 wpisano firmę: Towarzystwo Przemysłowo-Budowlane „Budopol” Spółka Akcyjna. Siedzibą Spółki jest Gdynia. Przedmiotem spółki jest prowadzenie wszelkiego rodzaju robót budowlanych na całym obszarze Państwa Polskiego. Kapitał zakładowy wynosi 250.000 zł. podzielony na 2500 akcji na okaziciela nominalnej wartości po 100 zł. Członkami zarządu są: Jakób Fajnsztejn, Waclaw Rejs, inżynier Markus Fajnsztejn, wszyscy w Warszawie. Wexle, indosy, czekki, pełnomocnictwa, umowy, kontrakty, akty prywatne, hipoteczne i notarialne, tudzież wszelkie inne dokumenty, stanowiące zobowiązanie spółki, podpisuje dwóch członków zarządu, lub jeden członek zarządu łącznie z prokurentem. Do odbioru z poczty pieniędzy, przesyłek i dokumentów, dostateczny jest podpis jednego członka zarządu lub prokurenta. Umowę spółkowa zawarto 27 lipca 1931. Ogłasza się jako niedopisane: Zarząd w składzie trzech członków wybierany jest przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów zwykłą większością. Walne Zgromadzenie zwyczajne zwołuje zarząd w ciągu pięciu miesięcy po upływie roku obrotowego. Założycielami spółki, którzy przejęli wszystkie akcje są Jakób Fajnsztejn i Czesław Skłodowski obaj w Warszawie oraz inżynier Maurycy Goldszajn w Zamościu.
Gdynia, dnia 10 sierpnia 1931 r. 2539
Sąd Grodzki

OGŁOSZENIE. W tutejszym rejestrze handlowym oddział B pod nr. 178 wpisano firmę: Morski Koncern Handlowy w Gdyni, Spółka Akcyjna. Przedmiotem spółki jest: a) prowadzenie handlu eksportowego, b) prowadzenie importu, c) prowadzenie arowizacji linii okrętowych oraz jednostek Marynarki Wojennej, d) prowadzenie składów wolnocłowych i warrantowych, e) arowizacja hurtowa, f) wszelkie czynności zastępcze w dziedzinie handlu i przemysłu, g) organizowanie zakładów przemysłowych i eksploatacja takowych, h) eksploatacja własnych linii komunikacyjnych i eksportowych, i) organizowanie flot rybackich dla dalekomorskich połowów. Kapitał zakładowy wynosi 250.000 zł. Członkiem zarządu jest inżynier Józef Łaskiewicz w Gdyni. Na podstawie Walnego Zgromadzenia z 6 listopada 1931 zarząd składa się z jednego członka. W razie ustanowienia prokurenta, prokurent uprawniony jest do podpisywania wszelkich zobowiązań i oświadczeń wspólnie z członkiem zarządu. Podpisywanie i odbiór korespondencji zwyczajnej, poleconej i pieniężnej może być dokonane przez prokurenta samodzielnie. W razie zamianowania prokurenta generalnego, prokurent generalny uprawniony jest do zastępowania spółki samodzielnie. Umowę spółkowa zawarto 6 listopada 1931. Kapitał zakładowy jest podzielony na 2500 akcji po 100 zł. każda, z czego 500 akcji jest uprzywilejowanych imiennych, pozostałe 2000 akcji zwykłe na okaziciela. Każda akcja uprzywilejowana ma 5 głosów, zwykłe zaś jeden, oraz przy następnych emisjach na każdą imienną uprzywilejowaną akcję można będzie otrzymać dwa razy większą ilość akcji nowej emisji, niż na akcję zwykłą na okaziciela. Członkiem zarządu wybiera Walne Zgromadzenie na lat 2. Zarząd zwołuje Walne Zgromadzenie. Założycielami są: Józef Łaskiewicz, Jerzy Stecki, Klemens Pawluk i Bolesław Olszewski, wszyscy z Warszawy. Akcje objęli Klemens Pawluk, Józef Łaskiewicz, Dr. Otton Rubicki i Leon Kniaziołucki. Członkami Rady Nadzorczej są: Franciszek Radziwiłł, Dr. Otton Rubicki, Leon Kniaziołucki, wszyscy z Warszawy, inż. Paweł Smoliński z Jordanowic, poczta Grodzisk i inż. Bolesław Niniewski z Gdyni.
Gdynia, dnia 10 listopada 1931 r. 2540
Sąd Grodzki

OGŁOSZENIE. Do tutejszego rejestru handlowego oddział B pod nr. 124 wpisano firmę: Gdynska Spółka Drzewna z ograniczoną odpowiedzialnością w Gdyni. Przedmiotem spółki jest handel materiałami drzewnymi. Kapitał zakładowy wynosi 35000 zł. Kierownikiem spółki ustanowiono Władysława Dullka z Czarnejwody. Umowę spółkowa sporządzono 21 lipca 1930. Na kapitał zakładowy wspólnicy wnieśli wkłady niepieniężne, których niżej podane wartości przez wszystkich wspólników przyjęto, w szczególności: Spółka obejmuje od każdego ze wspólników udział każdego z nich we własności rzeczy ruchomych, będących własnością wszystkich wspólników na zasadzie kontraktu notarialnego notariusza Janickiego z dnia 4 czerwca 1930 r. nr. 127 na rok 1930. Wartość udziału Józefa Dullka przyjęto na 14000 złotych, wartość udziału Władysława Dullka przyjęto na 10500 złotych, wartość udziału Jana Greunera przyjęto na 10500 złotych.
Gdynia, dnia 30 września 1930 r. 2542
Sąd Grodzki

OGŁOSZENIE. Do tutejszego rejestru handlowego oddział B pod nr. 172 wpisano firmę: „Tehan”, Spółka Techniczna - Handlowa z ograniczoną odpowiedzialnością w Gdyni. Przedmiotem spółki jest handel wszelkiego rodzaju artykułami technicznymi i budowlanymi na rachunek własny i w drodze komisowej sprzedaży. Kapitał zakładowy wynosi 20000 zł. Kierownikiem spółki ustanowiono Władysława Gronieckiego, urzędnika Kolei Państwowych w Katowicach. Umowę spółkowa zawarto 5 sierpnia 1931 r.
Gdynia, dnia 26 sierpnia 1931 r. 2543
Sąd Grodzki

Założenie radja — silny jak i światła
MACIEJEWSKI najtaniej załatwia
783a **Toruń** — Róg Stary Rynek, Chelmińska nr. 1, I. piętro prawo.
GRUDZIĄDZ — Mickiewicza 4, tel. 816.
Radjo, ładow. akumul., Mot., Zrówki, Telefony, Dzwonki

OGŁOSZENIE. Do tutejszego rejestru handlowego oddział B pod nr. 165 wpisano firmę: Bank Zachodni Spółka Akcyjna Oddział w Gdyni. Główną siedzibą banku jest Warszawa. Celem spółki jest prowadzenie operacji bankowych wyszczególnionych w § 9 statutu. Kapitał zakładowy wynosi 10.080.000 zł. podzielony na 100.800 akcji całkowicie wpłaconych. Andrzej Rotwand w Warszawie, członek Rady Banku, wydelegowany został przez Radę Banku, aby był obecny na posiedzeniach Dyrekcji jako przewodniczący. Wiceprezami dyrekcji są: Michał Stanisław hr. Korwin-Kossakowski i Aleksander Moszkowski, dalszymi członkami dyrekcji są Jan Lichtenfeld i Leon Szper, wszyscy w Warszawie. Dyrekcja zastępuje spółkę wobec władz i osób i prowadzi jej interesy. Do odbioru wezwań i innych doręczeń wystarcza, jeżeli doręczenie następuje do rąk jednego członka Dyrekcji. Wszystkie dokumenty i zobowiązania podpisuje dwóch członków Dyrekcji łącznie lub jeden z nich łącznie z jedną z osób upoważnionych do podpisywania za spółkę. Nabywanie i sprzedaż nieruchomości wymaga upoważnienia Rady. Plenipotencje udzielane przez Radę na podstawie jej uchwał winny być podpisywane najmniej przez trzech jej członków. Prokurenci Centrali podpisują za Centralę i wszystkie Oddziały Banku łącznie w dwóch lub każdy z nich łącznie z jednym z dyrektorów lub łącznie z jedną z osób upoważnionych do podpisywania Banku. Prokurentami oddziałów podpisują za dany oddział łącznie w dwóch, lub każdy z nich łącznie z jednym z dyrektorów, lub łącznie z jednym z prokurentów Centrali, lub łącznie z jedną z osób upoważnionych do podpisywania Banku. Prokurentami Centrali są: Józef Berson, Józef Białobrzecki, Antoni Birnbaum, Bernard Feldhusen, Maurycy Kaliski, Stanisław Lipski, Szymon Lochowski, Leon Rotwand, Mieczysław Stein, Bronisław Nadolski, Ludwik Opal, Grzegorz Rabinowicz, Aleksander Szyndler, Lucjan Krajewski, Jakób Neufeld, Konstancja Wolska, Henryk Jastrzębowski, Józef Wierusz-Kowalski, wszyscy w Warszawie. Prokurentami oddziału w Gdyni są: Michał Królikowski, Józef Wierusz-Kowalski i Józef Karpowicz, wszyscy w Gdyni. Statut jej zatwierdzony został przez Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu dnia 9 marca 1926 za nr. 83 i ogłoszony w „Monitorze Polskim” nr. 68 dnia 24 marca 1926. Podwyższenie kapitału do 10.080.000 zł. ogłoszono w nr. 275 „Monitora Polskiego” z dnia 29 listopada 1929.
Gdynia, dnia 25 lipca 1931 r. 2545
Sąd Grodzki

Pod GDYNIA
przy stacji kolej. Rumia-Zafórze
PARCELE
BUDOWLANE
800 m² i więcej już od 1.— zł. za m² oraz parcele rolne od 5.000 m² a 60 gr. m². **na dogodnych warunkach**
na sprzedaż.
K. Kusche, Rumia **now. Morski**

Klisyze
Kreskowe, i siatkowe do gazet, katalogów i t. p. wykonuje z rysunków i fotografi
Chemigrafia „Dnia Pomorskiego“
Zgłoszenia w administracji **Toruń, Szeroka 11**

Handlowiec
rutynowany, obeznany z terenem Gdyni i posiadający rozległe stosunki handlowe poszukuje natychmiast stanowiska. Łaskawe zgłoszenia do admin. stracji „Gazety Morskiej”, Gdynia.
2524

MEBLE Teraz jeszcze taniej
BRACIA TEWS
Mostowa 3 1840

OGŁOSZENIE. Do tutejszego rejestru handlowego oddział B pod nr. 176 wpisano firmę: Polsko-Brazylijskie Towarzystwo Bezpośredniego Importu Kawy, Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Przedmiotem spółki jest bezpośredni import kawy z Brazylii do Polski i ościennych państw i dalsza sprzedaż kawy. Siedziba spółki jest w Gdyni. Kapitał zakładowy wynosi 20.000 zł. Kierownikami spółki są: kupiec Richard von Hardt ze Sao Paulo w Brazylii, były starosta Stanisław Ziotecki, kupiec Wiktor Brodniewicz obaj w Poznaniu. Do zastępowania spółki uprawnieni są dwaj kierownicy łącznie, lub jeden kierownik wspólnie z prokurentem. Umowę spółkowa zawarto 8 września 1931.
Gdynia, dnia 29 września 1931 r. 2541
Sąd Grodzki

OGŁOSZENIE. W tutejszym rejestrze stowarzyszeń pod nr. 29 wpisano: Związek Przedstawicieli Koncernów Węglowych w Gdyni. Statut sporządzono dnia 23 października 1930. Prezes z jednym z członków zarządu zastępuje związek na zewnątrz. Członkami związku ustanowiono Mirosława Laureckiego z Gdańska, Napoleona Korzona z Gdyni, Tomasza Perutza z Gdańska — Wrzeszcz.
Gdynia, dnia 26 września 1931 r. 2544
Sąd Grodzki

INSTITUT POLYTECHNIQUE
66, Bd Exelmans, Paris (XVIe)
Wyższa Szkoła Techniczna nau-
czająca syst. korespondencyjnym
Rok założenia 1920.
SEKCJA POLSKA
(jęz. wykładowy — polski)
Przyjmuje się zapisy kandydatów na wydziały
I. Elektrotechniczny
(dyplomy Montera, Technika Inżyniera)
II. Inżyniersko-Budowlany
(dyplomy Technika Inżyniera)
Program oraz warunki przyjęcia wysyła się na żądanie. 7785

Młyn
wolny poszukuje w dzier-
żawę. Stawie kaucję 5.000
zł. gotówką. Zgłoszenia do
Behr, Strzelno, Wielkop.
Poleca wiele obiektów oka-
zujących, jak majątki ziem-
skie, gospodarstwa, posia-
dłości miejskie i t. d. 2497
Codziennie świeżo palona
KAWA
z własnej palarni
ST. GRELEWICZ
Toruń, W. Garbary 19.
2327

Jadalka
jak nowa korzystnie do
sprzedania. Toruń, Szosa
Chelmińska 36 m. 6.
2488

TANIO!
Wszelka bielizna
męska, miękka,
prasowana
i gumowa
w wielkim wyborze
B. Wilamowski
Toruń
28 ul. Żeglarska 28

REPERTUAR
TEATRU TORUNSKIEGO
W sobotę, dnia 21 bm.
o godz. 20-tej
PREMJERA
„X - 33“
(Matrykuła 33)
Sztuka w 3 aktach (10
obrazach) A. Madisa
i Roberta Boucarda.
W niedzielę, dnia 22
bm. o godz. 16-tej
ostatni raz
„Michała i Jeli
Matka“
Komedja w 3 aktach
Flers'a i Caillavet'a
Ceny znizone.
W niedzielę, dnia 22
bm. o godz. 20-tej
„X - 33“
(Matrykuła 33)
Sztuka w 3 aktach (10
obrazach) A. Madisa
i Roberta Boucarda.
W poniedziałek dnia 23
bm. o godz. 20-tej
Powtórzone zostanie
przedstawienie amatorskie
Ku uczczeniu 700-
letn. śmierci św. Elżbiety
„Przez ciernie“
(Żywot św. Elżbiety)
We wtorek dnia 24 bm.
o godz. 20-tej
„X - 33“
(Matrykuła 33)
Sztuka w 3 aktach (10
obrazach) A. Madisa
i Roberta Boucarda.

KWIT ABONAMENTOWY

Do Urzędu Pocztowego

Zamawiam niniejszem abonament*) na „Dzień Pomorski“, „Gazeta Morska“, „Dzień Grudziądzki“, „Gazeta Gdańska“, „Dzień Bydgoski“, „Dzień Kujawski“ na mies. grudzień 1931 r. i proszę należność — **Zł. 3.39** pobrać przez listowego

Imię i nazwisko _____

Miejscowość _____ Poczta _____

Kwit pocztowy

Odbiór kwoty **Zł. 3.39** tytułem prenumeraty*) „Dzień Pomorski“, „Gazeta Morska“, „Dzień Grudziądzki“, „Gazeta Gdańska“, „Dzień Bydgoski“, „Dzień Kujawski“ na mies. grudzień 1931 r. potwierdzam.

_____ dnia _____

*) Niestosowne przekreślić.

KWIT ABONAMENTOWY

Do Urzędu Pocztowego

Zamawiam niniejszem abonament*) na „Dzień Pomorski“, „Gazeta Morska“, „Dzień Grudziądzki“, „Gazeta Gdańska“, „Dzień Bydgoski“, „Dzień Kujawski“, na m. grudzień 1931 r. i proszę należność — **Zł. 3.39** pobrać przez listowego.

Imię i nazwisko _____

Miejscowość _____ Poczta _____

Kwit pocztowy

Odbiór kwoty **Zł. 3.39** tytułem prenumeraty*) „Dzień Pomorski“, „Gazeta Morska“, „Dzień Grudziądzki“, „Gazeta Gdańska“, „Dzień Bydgoski“, „Dzień Kujawski“ na m. grudzień 1931 r. potwierdzam.

_____ dnia _____

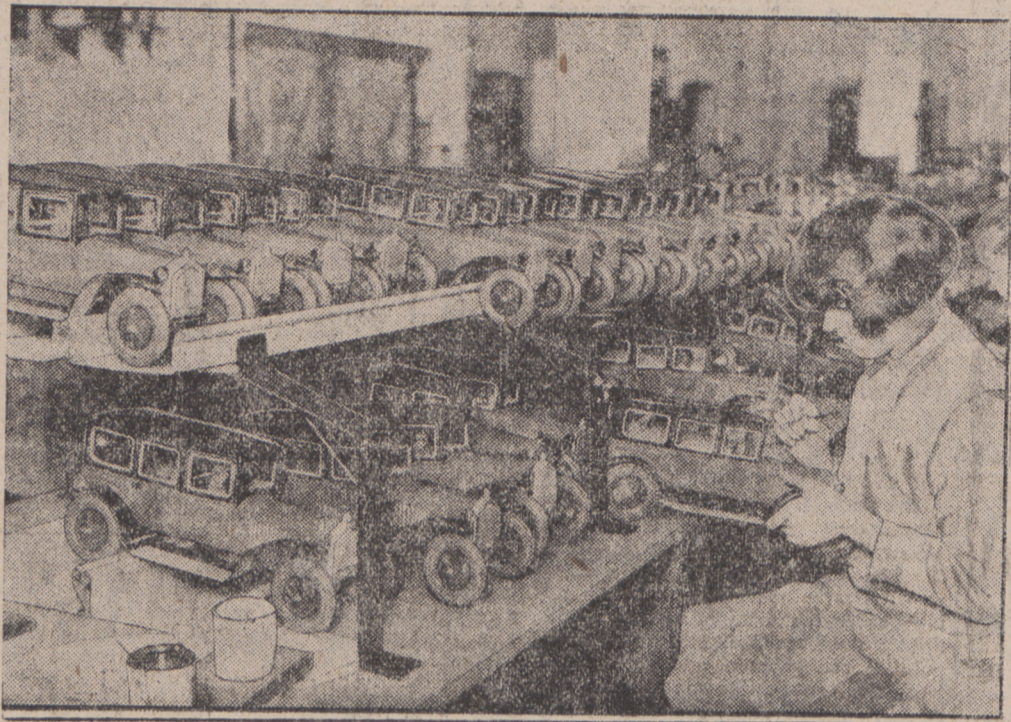
*) Niestosowne przekreślić.

Na szerokim świecie...

JUKA ZAMIAST BAWELNY.

Roślina juka, pochodząca z Brazylii, uznana została jako pełnowartościowy namiastek bawelny. Obecnie dokonuje się prób przeniesienia jej na grunt europejskich. Z różnych stron donoszą, o pomyślnych wynikach uprawy rośliny juki. Gdyby uprawa rośliny udała się w większych rozmiarach i gdyby znaleziono racjonalne metody jej przetwarzania, byłaby handlowy dany krajów uległby odciążeniu o duże sumy, wydawane na bawelnę.

W SEZONIE PRZEDGWIAZDKOWYM.

Już tylko miesiąc dzieli nas od dnia, w którym roziskrzona radością oczy dziecięce chłopców będą blask choinki i szukać skwapliwie, jakie pod nią kochane ręce złożyły dary. Obecnie w sezonie przedgwiazdkowym we wszystkich warsztatach i fabrykach zabawek wręko ręczkowa praca. Wszystkie te samochodziki i różne zabawki z drzewa, metalu, tektury, muszą być gotowe na czas, aby znaleźć drogę pod jarzącą się choinkę.

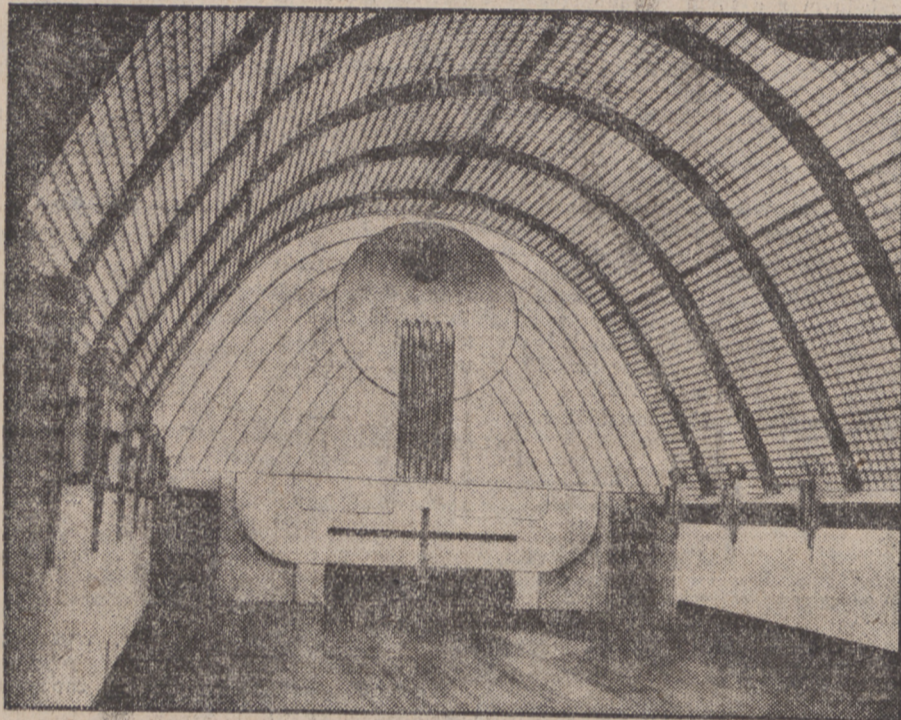
NIEZWYKŁE ODSŁONIĘCIE POMNIKA.

Powyzszy, ciekawy w swoim pomysle pomnik spotkał dość dziwny los. Pomnik został wzniesiony w Bremie ku czci poległych żołnierzy kolonialnych, i był już ukończony od szeregu tygodni. Odsłonięcia jednakże nie można było dokonać z powodu zakazu demonstracji. Obecnie kilku młodych ludzi dokonało wbrew zakazu odsłonięcia pomnika na własną rękę pod osłoną nocy.

LAMPA KWARCOWA DEMASKUJE OSZUSTÓW.

Promienie lampy kwarcowej posiadają tę właściwość, iż na poddanych ich działaniu przedmiotach ujawniają różne fałszerstwa, przemalowania i zmiany. Z tego powodu stosuje się lampy kwarcowe przy badaniu starych obrazów na ich wartość i autentyczność. Obecnie muzea zagraniczne oddają swoje aparaty do badania obrazów do dyspozycji publiczności, aby prywatnych kupców uchronić przed oszustwami.

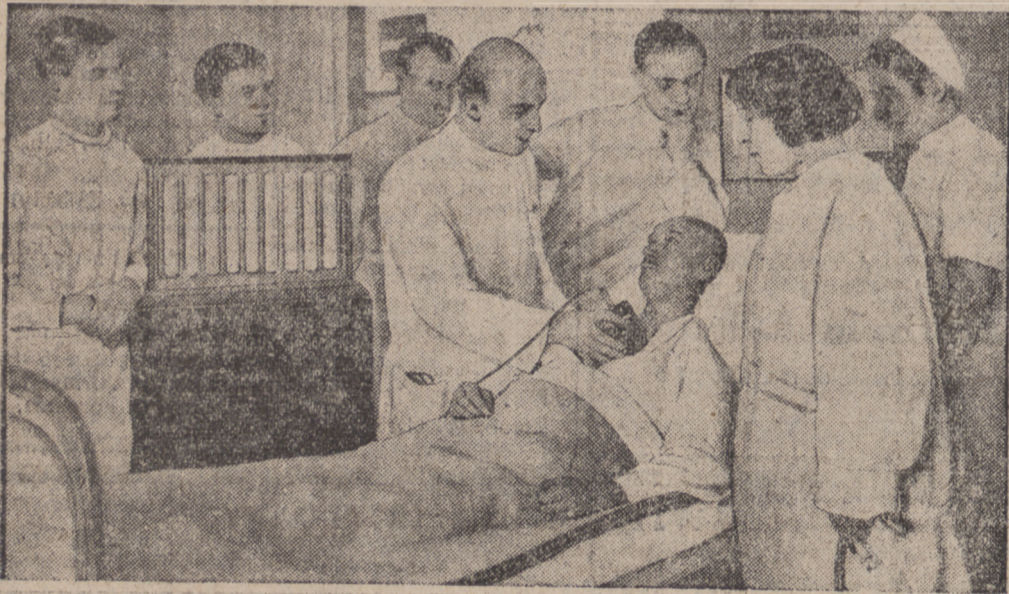
STAŁ I SZKŁO — OTO NOWE MATERIAŁY BUDOWLANE.

Nowocześni architekci zaczynają coraz częściej wznosić swoje pomysły architektoniczne głównie przy pomocy stali i szkła. Powyżej widzimy takie ciekawe rozwiązanie architektoniczne przedstawiające strop i dach wielkiego nowoczesnego domu zagranicą zbudowane całkowicie ze stali i ze szkła. W powyższym wypadku nowoczesne to poddasze zamieniono na salę wykładową. Nowe materiały budowlane zezwalają na rozwiązanie coraz śmielszych pomysłów w nowy oryginalny sposób.

MISTRZ TENISOWY ANGLJI POSŁUBIŁ SWOJĄ POGROMCZYNIĘ.

W Londynie odbył się ślub młodego mistrza tenisowego Anglii, Bunny Austina z artystką filmową Phylis Constame, którą poznał na statku podczas przejazdu do Ameryki. Ogólne zdziwienie wywołało, kiedy pewnego dnia artystce filmowej udało się pobić mistrza Anglii podczas turnieju tenisowego na pokładzie statku. Obecnie mistrz Anglii poślubił swoją „pogromczynię“.

DO CZEGO SŁUŻYĆ MOŻE RADJO — SERCE LUDZKIE W GŁOŚNIKU.

Lekarze zagraniczni opracowali metodę, za pomocą której najłżejsze, zaledwie dosłyszalne uderzenia serca zostają wzmacniane przez aparaturę radiową i głośno słyszalne są w głośniku. Metoda ta jest szczególnie cenna w wypadku spornym, jeśli kilku lekarzy zastawia się nad danym wypadkiem choroby.

KROWA PRZED GŁOŚNIKIEM RADJOWYM.

Jakich oryginalnych sposobów propagandowych chwytają się Amerykanie dowodzi powyższa rycina. „Big Jim Bill“, rasowa krowa pewnej amerykańskiej wzorowej farmy ryczy w mikrofon, aby słuchaczom radiowym miał zwrócić uwagę na ciężkie położenie rolnictwa amerykańskiego. Tego rodzaju propaganda jest bardzo znamieną i typową dla metod propagandy amerykańskiej.

Ogłoszenia: wiersz milim. na stronie 7-lamowej . . . 0,25 zł
w tekście na pierwszej stronie . . . 1,50 zł
na drugiej i trzeciej stronie . . . 1,50 zł
Drobne za słowo 15 gr. pierwsze słowo podwójnie,
Dla poszukujących pracy i nekrologi 25% zniżki, komunikaty 50 gr.
Za ogłoszenia skomplikowane i z zastrzeżeniem miejsca 20% nadwyżki
W Gdańsku za wiersze m/m na stronie 7-lamowej . . . 15 fen.
Drobne za słowo 5 fen. — tytułowe . . . 10 fen.
Pisy sądowemu ściąganiu należności — rabat upada. Dla wszelkich spraw
spornych właściwe są Sądy w Toruniu. Za terminowy druk przepisane
miejsce ogłoszenia administracja nie odpowiada.

Redaktor odpowiedzialny Wacław Górnicki w Toruniu, Bydgoska 37
Red. odpowiedzialny na Bydgoszcz Józef Ellasiak Mostowa 6
Redaktor odpowiedzialny na sprawy W. M. Gdańska Wł. Cieszyński,
Gdańsk, Stadtgraben 5
Redaktor odpowiad. na Gdynie Henryk Tetziński, Gdynia, Grabówek
Redaktor odpowiedzialny na Inowrocław, Józef Dąbrowski
Inowrocław, ul. Poznańska 65
Redaktor odpowiedzialny na Grudziądz, Józef Stanczyk, Groblewa 6
Za ogłoszenia odpowiada administracja
Wydawcą: „Dzień Pomorski“, „Dzień Bydgoski“, „Gazeta Morska“,
„Dzień Grudziądzki“, „Dzień Kaszubski“,
„Dzień Kujawski“
Nakładem i czcionkami Pomorskiej Drukarni Rolniczej S. A.
w Toruniu

Abonament miesięczny wynosi
w ekspedycji miejscowych agencji . . . 3 — zł
z odnośnikiem do domu w Toruniu . . . 3,40 zł
przez pocztę z odnośnikiem . . . 3,36 zł
poł opaska . . . 4,50 zł
w Gdańsku przez pocztę . . . 2,50 gd przez chłopca . . . 2,30 zł
z odbieraniem w administracji wrost gd 2, zagranicą 4 gd . . . 7. — zł
W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą (np. przeszkody w za-
kładzie strajki). Administracja nie odpowiada za niedostarczenie pisma
PRENUMERATA „DNIA KUJAWSKIEGO“ miesięcznie w admini-
stracji 2,70 zł — na pocztach już z odnośnikiem kwartalnie 9,27 zł
miesięcznie 3,09 zł